

30. studiekonferanse i IASS

(International Association of Scandinavian Studies)

Kristiansand, 5.-9. august, 2014

INNHold

Velkommen til Kristiansand!	3
IASS' styre, styremedlemmer og organisasjonskomité	4
IASS takker	5
Minutes of the last General Meeting of the IASS	6
Constitution of the IASS	9
Program	11
Program for gruppesesjoner	14
Sammendrag av innlegg	25

Velkommen til Kristiansand!

IASS (International Association for Scandinavian Studies) er en internasjonal organisasjon for forskning på nordisk litteratur. Organisasjonen ble etablert i Cambridge i 1956, og hvert annet år arrangeres det en konferanse. Denne ambulerer mellom land i Norden og land utenfor Norden. I 2008 var den i Gdansk, i 2010 i Lund og i 2012 i Riga og Daugavpils. Ikke siden 1990, da konferansen ble arrangert i Trondheim, har den vært lagt til Norge. Den gangen var temaet *Modernismen i skandinavisk litteratur som historisk fenomen og teoretisk problem*.

I 2014 er det Institutt for nordisk og mediefag ved Universitetet i Agder, Kristiansand, som arrangerer konferansen, som er den 30. i rekken. Vi vil gjerne ønske alle deltakerne velkommen til Institutt for nordisk og mediefag ved Universitetet i Agder!

Konferansens tema er *Litteratur inter artes*, det vil si litteratur i samspill med andre kunstarter. Herved forstår vi nordisk litteratur – fra alle epoker – som på en eller annen måte har et intensjonelt interartistisk preg. Vi ønsker å belyse ulike aspekter ved slike litterære uttrykk, både de kunstinterne og de som må tilskrives den kulturelle konteksten. Temaet skulle fange mye av den aktuelle forskningen som pågår i og utenfor Norden for tiden, og det utgjør også en del av forskningssatsingen Multikul ved vårt universitet.

Vi kan presentere fem plenumsforelesere, fra fem ulike land, som alle har arbeidet med dette perspektivet på litteratur. I tillegg har vi invitert forfattere og musikere som vil bidra med refleksjoner om og fremføring av kunstoverskridende uttrykk. Det vil også bli omvisning i universitetets unike samling av beatkunst og en mottakelse i Kristiansands nye kulturhus, Kilden.

Kristiansand i juni 2014

Unni Langås

IASS

International Association of Scandinavian Studies

Styre

President

Unni Langås (Kristiansand)

Sekretær

Petra Broomans (Groningen)

Styremedlemmer

Anker Gemzøe (Aalborg)

Martin Humpál (Praha)

Per Erik Ljung (Lund)

Malan Marnersdóttir (Tórshavn)

Ivars Orehovs (Riga)

Sven Hakon Rossel (Wien)

Karin Sanders (Berkeley)

Organisasjonskomité ved Universitetet i Agder

Unni Langås

Andreas G. Lombnæs

Bjarne Markussen

Svein Slettan

Elise Seip Tønnessen

Jahn H. Thon

Sverre Wiland

IASS takker

Vi takker for generøse bidrag fra

Letterstedtska föreningen

Multikul (Multimodalitet og kulturendring)

Norsk kulturråd

Statens kunstråd, Danmark

Stiftelsen Fritt Ord

Svenska Institutet

Universitetet i Agder

Minutes of the last General Meeting of the IASS

The XXIX General Meeting of the International Association of Scandinavian Studies was held on August 11, 2012 at the University of Daugavpils in Latvia at the end of the conference with the theme: Literature and Law.

1. Ivars Orehovs, the President of the Association was elected Chair of the General Meeting.

2. The Minutes of the last General Meeting of the Association, held at the University of Lund in Sweden August 7, 2010 in Sweden were approved with one amendment: the deceded Rolf Nyboe Nettum was professor in Oslo.

3. The president announced the sad news of the death of

Bengt Landgren, Uppsala
Jette Lundbo Levy, København
Stig Örjan Ohlsson, Tartu

since the last meeting. Members of the conference stood in silence for one minute commemorating the late members.

4. The former president's report

The President of the 28th conference, Per Erik Ljung announced that the proceedings of the Conference of the Association held in Lund in 2010 were published online in 2011 already at

<http://nile.lub.lu.se/ojs/index.php/IASS2010/>, ISBN: 978-91-7473-839-1.

A selection of papers is published in the book *Transformationer*. Per Erik Ljung thanked the colleagues and the sponsors for their contributions. The volume was available free of charge to members who paid the registration fee for the 2010 conference. The book comprises 30 papers held at the conference, ISBN 978-91-633-9894-0.

5. The President's report

The President, Ivars Orehovs, made his report to the Association. He thanked his colleagues in Riga Siss-Heleen Aukan and Cecilia Wargelius and in Daugavpils Aija Jakovele and Professor Maija Burima who held the welcome speech. Their contribution to the preparation and carrying out of the conference had been invaluable. He explained that the conference first was held at the University of

Latvia in Riga and then moved to Daugavpils in order to celebrate the recent price that the University of Daugavpils was awarded for its excellent results in teaching Swedish. Ivars Orehovs in particular thanked the University of Daugavpils for its contribution to the success of the conference by hosting it for the last two days.

The president thanked Svenska Insitutet and Sveriges Ambassad in Riga for their contribution to the conference as well as the University of Latvia and the University of Daugavpils.

The 2012 conference attracted 45 participants and 38 papers were presented. It is intended to publish all the papers held at the conference. Contributors will get further information shortly after the conference.

6. The Secretary's report

Maria Sibinska was not able to attend the conference. In her place Malan Marnersdóttir made the secretary's report. She once again informed the meeting about the membership of FILLM from which IASS conferences can obtain support in accordance with their promotion of research in poorer countries. It was decided that until the XXXth conference the secretary and the committee should consider if the membership of FILLM is still useful. They should also take into account that the fee for FILLM might not be paid in for a couple of years. Also the committee must consider if the annual fee for the website of the association www.iass.at has been paid and if it is useful to do so in the future.

7. The 2014 IASS conference

Unni Langås invited the XXXth conference to be held at the University of Agder in Kristiansand, Norway with the theme "Literature inter artes". Professor Langås explained the theme to the audience and the invitation was received with applause.

8. The 2016 IASS conference

Petra Broomans invited the XXXIst IASS conference to be held at the University of Groningen in Netherlands in 2016. Professor Broomans presented the "The Nordic Countries and Europe" as a preliminary theme of the conference. The invitation received delighted applause.

9. Following there were elected officers or ordinary members of the Committee of the Association for the next two years:

President:	Unni Langås (Kristiansand)
Secretary:	Petra Broomans (Groningen)
Committee Members:	Ivars Orehovs (Riga)

Martin Humpál (Prag)
Anker Gemzøe (Ålborg)
Per Erik Ljung (Lund)
Malan Marnersdóttir (Tórshavn)
Sven Rossel (Wien)
Karin Sanders (Berkeley)

10. Any other business

The language of the conference was discussed. It was stressed that the main languages at IASS conferences are the Scandinavian languages, however papers can be held in English, German and French as well.

It was mentioned that this IASS conference had fewer participants compared with other conferences of the organisation. The president explained that he had put great effort in trying inspiring Scandinavian study institutions and environments in the German speaking parts of Europe. The information about the conference was sent out to a great number of people.

The publication of the conference proceedings was discussed. It was stressed that today it is important that the publications are peer-reviewed and this makes the publication of many papers difficult but not impossible. The internet-publication, that Lund did, is a good solution as long as all bibliographic requirements are fulfilled so that the articles can stand bibliometric standards.

Members offered information about literary conferences in the future.

Malan Marnersdóttir, Daugavpils
August 2012

Constitution of the International Association of Scandinavian Studies (IASS)

Aims of the Association

1. The general aim and purpose of the Association shall be the promotion, development and encouragement through international co-operation of Scandinavian Studies, especially the scholarly study of the literatures of the Scandinavian countries.
2. In particular, the Association shall promote at regular intervals an International Conference devoted to Scandinavian Studies. As far as practicable, such Conference shall be held alternatively in a Scandinavian country and in a non-Scandinavian country.

Membership

3. Membership of the Association shall be open to university teachers and others who are professionally engaged in Scandinavian Studies. Other persons may also be admitted to membership at the discretion of the Committee (see paragraph 4 below).

Management of the Association

4. Membership of the Association shall be managed by a Committee consisting of officers and ordinary members elected as described in paragraph 5. They shall comprise: a Chairman, a Secretary, and seven other members, of whom one shall be the immediate Past-President of the Association.
5. The officers and ordinary members of the Committee shall be elected at a meeting held during an International Conference sponsored by the Association. Appointments shall normally be made for two years. The officers and Committee members shall consult or, if possible, meet during the course of their tenure in order to review the progress of preparation for the next congress.

Finances

6. The monies needed for the finances of the Association shall be derived from the corporate or individual subscription of its members. The amount

of subscription shall be decided from time to time at meetings held during International Conferences sponsored by the Association.

Amendment to the Constitution

7. Any amendment to the Constitution shall require the approval of at least two-thirds of the members present.

PROGRAM

Tirsdag 5. august

- 11-14 Ankomst og registrering, Vilhelm Krags hall
13-14 Lunsj, Studentkantina
14-14.30 Velkommen, B1 007. IASS-styret, ved Unni Langås
14.30-15.30 Plenumsforedrag, B1 007
Førsteamanuensis Ingrid Nielsen, Universitetet i Stavanger
«Det lyriske begjær: å bli musikk»
Plenumsleder: Unni Langås, Universitetet i Agder
15.30-16 Kaffe
16-17.30 Grupper
17.30 Aperitiff i Studentkantina

18.00 *Den raude staden*, Sal 1, Fakultet for kunsthøgskolen
Lars Amund Vaage: opplesing
Andreas Barth: perkusjon, elektronikk
Geir Hjorthol: trompet, elektronikk
Introduksjon: Jahn H. Thon, Universitetet i Agder

Onsdag 6. august

- 9-10 Plenumsforedrag, B1 007
Universitetsadjunkt Nils Olsson, Göteborgs universitet
«Från Litteratur till Det litterära. Tradition, konvention och medium hos litterära praktiker bortom texten och hitom verket.»
Plenumsleder: Per Erik Ljung, Lunds universitet
10-10.30 Kaffe
10.30-11.30 Forfatter Marie Silkeberg, B1 007
Introduksjon: Eva Lilja, Göteborgs universitet
11.30-13 Lunsj
(12.15-13 Omvisning i beatkunstsamlingen ved Frida Forsgren, Universitetet i Agder)
13-14.30 Grupper
14.45-15.45 Forfatter Paal-Helge Haugen, B1 007

15.45-16   Introduksjon: Andreas G. Lombnæs, Universitetet i Agder
                                 Kaffe
16-17.30   Grupper

17.45   Buss til Kilden kulturhus
18.00   Kilden kulturhus, Sjølystveien 2
                                 Mottakelse og omvisning

Torsdag 7. august

9-10   Plenumsforedrag, B1 007
                                 Professor Mark Sandberg, University of California, Berkeley
                                 «Imagination as an Interdisciplinary Marker»
                                 Plenumsleder: Karin Sanders, University of California,
                                 Berkeley

10-10.30   Kaffe
10.30-12   Grupper
12-13.30   Lunsj
                                 (12.45-13.30 Omvisning i beatkunstsamlingen
                                 ved Frida Forsgren, Universitetet i Agder)

13.30-14.30   Plenumsforedrag, B1 007
                                 Professor Joachim Schiedermaier, Ernst-Moritz-Arndt
                                 Universität, Greifswald
                                 «Bilde mot tekst. Tegneseriens strukturelle parodi.
                                 Eksemplet Jason.»
                                 Plenumsleder: Annegret Heitmann, Ludwig-Maximilian-
                                 Universität, München

14.30-15   Ny nordisk litteraturhistorie, B1 007
                                 Mark Sandberg, Karin Sanders

15-15.30   Kaffe
15.30-17   Grupper

Fredag 8. august

9-10   Plenumsforedrag, B1 007
                                 Lektor Louise Mønster, Universitetet i Aalborg
                                 «Grænsespring – nordisk samtidspoesi mellem ord, billede og
                                 musik.»
                                 Plenumsleder: Anker Gemzøe, Aalborg universitet

10-10.30   Kaffe

- 10.30-12 Grupper
12-13.30 Lunsj
(12.45-13.30 Omvisning i beatkunstsamlingen
ved Frida Forsgren, Universitetet i Agder)
13.30-14.30 Forfatter Christian Yde Frostholm, B1 007
Introduksjon: Peter Stein Larsen, Aalborg universitet
14.30-16 Grupper
16-16.30 Kaffe
16.30-17.30 Generalforsamling, B1 007
- 19.30 Bankett
Klubben selskapslokaler, Vestre Strandgate 8
- Musikalsk innslag ved Lív Næs og Tróndur Enni, Færøyene
Introduksjon: Malan Marnersdóttir
- Musikk ved IASS husband
Introduksjon: Bjarne Markussen

Lørdag 9. august

Utflukter

1.
Busstur til Grimstad. Vi besøker Ibsenmuseet, vandrer på Hamsuns «gjengrodde stier» over Fløyheia, tar båt til Hesnesøy og hører fremføring av Henrik Ibsens dikt «Terje Vigen» ved skuespilleren Helge Jordal. Avgang kl. 9.00 fra Hotell Norge. Retur kl. 15.00.

Reiseledere: Sverre Wiland og Unni Langås

2.
Båttur i skjærgården. Vi besøker Randesund med den idylliske Skippergata og Bragdøya med familien Thaulows sommervilla, der Henrik, Oscar og Camilla (gift Collett) tilbrakte somrene i barndommen. Avgang kl. 11.00 fra Kai 6 i enden av Tollbodgata (ved Tollboden). Oppmøte senest 10.45. Retur kl. 15.00.

Reiseledere: Bjarne Markussen og Jahn H. Thon

PROGRAM FOR GRUPPESESJONER

Gruppesesjon 1: Tirsdag 5. august kl. 16.00 – 17.30.

Rom F1 018: Drama I

Gruppeleder: Unni Langås

Ellen Rees (Oslo): Small Screen, Big Ideas: Bentein Baardson's *Peer Gynt*.
Roland Lysell (Stockholm): Strindbergs *Stora Landsvägen* som metadrama.

Rom F1 031: Lyrikk I

Gruppeleder: Andreas G. Lombnæs

Elin Stengrundet (Hedmark): Et flerstemt og tvetydig familiebilde. Wergelands *Blomsterstykke* som svar på og videreføring av Velásquez' «Las Meninas».

Erika Laamanen (Helsinki): "A bottle of poison labelled L'art pour l'art". Ut pictura poesis in the poetry of Lauri Viita.

Hans Kristian Rustad (Hedmark): Fotografiets underlige tomhet. Et intermedialt perspektiv på noen dikt av Paal-Helge Haugen.

Rom F2 001: Roman I

Gruppeleder: Sverre Wiland

Tony Nyström (Vasa): "Mine bøker er musikk." Intermedial tematisering i Agnar Mykles *Lasso rundt fru Luna*.

Rikke Andersen Kraglund (Aarhus): Referencer til musik og billedkunst i Jan Kjærstads forfatterskab.

Rom F2 004: Karen Blixen

Gruppeleder: Elise Seip Tønnessen

Radka Slouková (Praha): De engelske landskapsmalere som inspirationskilde for Karen Blixen.

Ieva Steponavičiūtė-Aleksiejūnienė (Vilnius): The missing final piece: the character of Malli Ross in the context of Karen Blixen's concept of art as play.

Camilla Storskog (Milano): Det odödliga i *Den udødelige historie*. Karen Blixen i Guido Crepax grafiska tolkning.

Rom F2 007: Teori og metode

Gruppeleder: Jahn H. Thon

Jørgen Bruhn (Växjö): Intermedial litteraturanalyse.

Eva Lilja (Göteborg): En teori för estetisk rytm.

Petra Ragnerstam og Magnus Nilsson (Malmö): Litteratur ≥ litteratur?

Gruppesesjon 2: Onsdag 6. august kl. 13.00 – 14.30.

Rom F1 018: Drama II

Gruppeleder: Svein Slettan

Wenche Larsen (Oslo): Cecilie Løveids skuespill som levende bilder.

Inger Vederhus (Oslo og Akershus): Klangar frå tavler. Dorothe

Engelbretsdatter: *Siælens Sang-Offter* (1678) og Cecilie Løveid: *Himmelstykke* (2014).

Knut Ove Arntzen (Bergen): Arktisk drama og landskapsdialoger: En norsk dramatik inter artes.

Rom F1 031: Lyrikk II

Gruppeleder: Bente Velle Hellang

Peter Stein Larsen (Aalborg): Konflikten mellem tekst og billede i dansk samtidslyrik.

Per Erik Ljung (Lund): ”Språket har fågelholkar i munnen idag” – skrift, bild och ljud hos Johannes L. Madsen.

Giuliano D’Amico (Volda): ”Stiger ikke alle former fra en avgrunn?” Lyrikk og maleri i den skandinaviske retrogardismen.

Rom F2 001: Roman II

Gruppeleder: Margareta Dancus

Heming Gujord (Bergen): Fra Juvika til Metropolis – Olav Duuns kulturkritikk
inter artes.

Irina Hron (Stockholm): Innenfor språkets hus. Litteratur og arkitektur i
Hanne Ørstaviks prosatekster.

Martin Humpál (Praha): Roman som skuespill: Erlend Loes *Stille dager i
Mixing Part.*

Rom F2 004: J.P. Jacobsen

Gruppeleder: Anker Gemzøe

Per Thomas Andersen (Oslo): "Affective narratology" i J.P. Jacobsens
Gurresange og Arnold Schönbergs *Gurrelieder* (1901-1911).

Gry Hedin (København): J.P. Jacobsen og den danske samtidskunst.

Anders Ehlers Dam (København): J.P. Jacobsen i Worpswede.

Rom F2 007: Selvfremstilling

Gruppeleder: Agnes-Margrethe Bjorvand

Ivars Orehovs (Riga): Konsthistoriska element i Axel Munthes *Boken om San
Michele* och deras tolkning i *Svenska dagböcker* av Zenta Mauriņa.

Jan Dlask (Praha): Den helsingforsiska författaren och bildkonstnären Henrik
Tikkanens sociologiska mikrokosmos.

Gitte Mose (Oslo): Madame Nielsen og The Nielsen Sisters. Nye
transformationer i (Claus Beck-) Niensens kunstnerskab, *The Nielsen
Movement.*

Rom F2 008: 60-tallets avantgarde og ungdomsopprør

Gruppeleder: Petra Broomans

Ulrik Lehrmann (Odense): Konsept-LP, skulpturelle artefakter og dans –
60'ernes ungdomsopprør som flosset tekst.

Johan Gardfors (Göteborg): Öyvind Fahlström, Åke Hodell och oläslighetens
konst.

Erik Svendsen (Roskilde): Interart, autonomi, avantgarde, det postmoderne og
teknologi.

Gruppesesjon 3: Onsdag 6. august kl. 16.00 – 17.30 (patografi-gruppen: kl. 16.00 – 18.00).

Rom F1 018: Drama III

Gruppeleder: Knut Ove Arntzen

Milda Halvorson (Moorhead, Minnesota): Layers of Knowledge: Lene Therese Teigen's Play *Archeologists*.

Ingrid Nymoen (Bergen): Fra tekst til scene, fra norsk til arabisk og tilbake. Et intermedialt og krysskulturelt blikk på Erling Kittelsens drama *På himmelen* (2000).

Gunhild Agger (Aalborg): *Arvingerne, Badhotellet* og deres litterære forgængere.

Rom F1 031: Ballader

Gruppeleder: Martin Humpál

Annegret Heitmann (München): 'Folkevisernes' spor i moderne kultur.

Bente Velle Hellang (Agder): Med fortellingen på lasset – ballader som popmusikk.

Nate Kramer (Utah): Between Philosophy and Literature: Kierkegaard's Demonic and "Agnes and the Merman".

Rom F2 001: Ikonoklasme og stillhet

Gruppeleder: Irina Hron

Krzysztof Bak (Stockholm og Krakow): Bildförbud eller ordförbud? Om ikonoklasmen hos Birgitta Trotzig.

John Brumo (Trondheim): "Iaktta det! Se det! Se det med egne øyne!" Solstads bilder mellom ikonoklasme og utopi.

Sophie Wennerscheid (Gent): Die Abwesenheit von Glück. Oder: Die Stille der Kunst bei Herman Bang, Vilhelm Hammershøi und Carl Th. Dreyer.

Rom F2 004: Lyrikk III

Gruppeleder: Per Erik Ljung

Ondřej Buddeus (Praha): Til den ytterste konsekvens. Strukturalisme, litterære multimedia og eksperiment i de dikteriske komposisjonene *blikket* (1966) og *tall* (upublisert, ca. 1965–1967) av Jan Erik Vold.

Rasmus Dahl Vest (Aalborg): Perspektiver på digitale diskurser i dansk samtidspoesi med utgangspunkt i Pejk Malinowskis *Den store danske drømmebog* og Eva Brøndsted Kinchs *Avoid reality at all costs*.

Johan Magnus Staxrud (Telemark): Star Wars og poesi.

Rom F2 007: Noveller og grafisk roman

Gruppeleder: Ivars Orehovs

Kjell Ivar Skjerdingsstad (Oslo og Akershus): «Såpeboblehuset» i «Avtrykk» – arkitektur i Hans Herbjørnsruds forfatterskap.

Malan Marnersdóttir (Færøyene): Interartistisk præg i William Heinesens "Balladen om Bøledrengen".

Helena Forsås-Scott (London og Edinburgh): Lagerlöfs *En herrgårdssägen*, illustrationerna av Georg Pauli och Einar Nerman samt Marcus Ivarssons grafiska roman: "Vad gör skillnaderna för skillnad"?

Rom F2 008: Patografi (varer til kl. 18.00)

Gruppeleder: Irene Garnes Hareide

Katarina Bernhardsson (Lund): Patografier om brist: gestaltningar av ofrivillig barnlöshet.

Nina Henriksen (Odense): Patografi og fotografi – tværæstetisk analyse af danske kræft-patografier.

Jens Lohfert Jørgensen (Aalborg): Hinsides utviklingsromanen.

Linda Nesby (Tromsø): Patografien som blog og bok.

Gruppesesjon 4: Torsdag 7. august kl. 10.30 – 12.00.

Rom F1 018: Adaptasjon og remediering I

Gruppeleder: Malan Marnersdóttir

Jolanta Kucharska (Krakow): August Strindbergs och Stanislav Barabas' *Inferno*
– subjektiviteten och berättartekniken i roman och film.

Johan Stenström (Lund): Ingmar Bergman på Broadway.

Elise Seip Tønnessen (Agder): Mumitrollet fra bildebok til app.

Rom F1 031: Lyrikk IV

Gruppeleder: Nora Simonhjell

Pär-Yngve Andersson (Örebro): Det djupast personliga och det gemensamma:
Musikens funksjoner i några nordiska poeters verk.

Magdalena Wasilewska-Chmura (Krakow): Musikaliskt tänkande i litteraturen
som förnyelsesstrategi. Musik som modell respektive materia mellan
modernismen och neoavantgardet i Sverige.

Leena Kaunonen (Helsinki): Finnish Literary Modernism and Music.

Rom F2 001: Lars Saabye Christensen

Gruppeleder: Linda Nesby

Elisabeth Oxfeldt (Oslo): Kunsten og det spektrale i Lars Saabye Christensens
Modellen.

Aleksandra Wilkus (Poznań): *Memory*, lyrikk og billedkunst. Samspill mellom tre
budskapsbærende elementer i Lars Saabye Christensens diktsamling
Sanger & Steiner.

Sanda Tomescu Baci (Cluj-Napoca, Romania): Film og litteratur i *Visning* av
Lars Saabye Christensen.

Rom F2 004: Viser

Gruppeleder: Arnfinn Åslund

Bjarne Markussen (Agder): Skapende gjenbruk. Cornelis Vreeswijk og
sangtradisjonen.

Jahn H. Thon (Agder): Forholdet mellom vise som lyrikk og vise som performativt teater: Arnljot Eggen.
Svein Slettan (Agder): Fenomenet Tønes – naivisme og underleggjering i visekunst.

Rom F2 007: Litteratur og skulptur

Gruppeleder: John Brumo

Elettra Carbone (London): Om å lese skulptur: den litterære formidlingen av Thorvaldsens skulpturer.

Anne Skaret (Hedmark): Litterære skulpturer. En utforskning av forholdet mellom Alf Prøysens fortellinger om Teskjekjerringa og Fritz Røeds skulptur *Teskjekjerringa*.

Andrea Meregalli (Milan): Art and the Artist in Zenia Larsson's Works.

Gruppesesjon 5: Torsdag 7. august kl. 15.30 – 17.00.

Rom F1 018: Traume og terror

Gruppeleder: Annegret Heitmann

Irene Garnes Hareide (Agder): Lyden av eit liv.

Merethe Tangstad (Agder): Fotografisk hukommelse i Sofi Oksanens *Utrenskning*.

Anne Gjelsvik (Trondheim): Spor av bilder. Medieavtrykk i norsk litteratur etter 22/7.

Rom F1 031: Opera

Gruppeleder: Per Thomas Andersen

Jan Balbierz (Krakow): Ord-, bild-, tonrelationerna i Ingmar Bergmans *Rucklarens väg*.

Anker Gemzøe (Aalborg): Svend Åge Madsen og operaen.

Anna Frewer (Münster): Arne Garborgs *Trætte Mænd* – part of the discourse of decadent Wagnerism?

Rom F2 001: Adaptasjon og remediering II

Gruppeleder: Benedikt Jager

Hanna Eglinger (München): En film mellom två romaner: George Schnéevoigts *Eskimo* (1930).

Åse Marie Ommundsen (Oslo og Akershus): Til ungdommen: Fra dikt til dokumentarfilm.

Piotr de Bończa Bukowski (Kraków): Film adaptation as intersemiotic translation: Witold Leszczyński's *Life of Matthew* as an interpretation of Tarjei Vesaas' novel *Fuglane*.

Rom F2 004: Lyrikk og dramatikk

Gruppeleder: Kristin Ørjasæter

Geir Hjorthol (Volda): Tekst og improvisasjon. Om samarbeidet mellom Lars Amund Vaage og Quest.

Suzanne Bordemann (Trondheim): Diktet i en improvisert lytte- og responsprosess (DVELL: *Improvisasjon person*).

Carmen Vioreanu (Bucureşti): Det skandinaviske drömspelet i slutet av 1900-talet och början av 2000-talet: struktur och tendenser.

Rom F2 007: Ekfrase I

Gruppeleder: Ole Karlsen

Mats Jansson (Göteborg): Ekfras som fenomenologi i svensk poesi.

Steidel Birkeland (Agder): Ekfrasebegrepet i lys av *Målaren taler* og *The Poet Lying Down* av Helge Torvund.

Anders Westerlund (Åbo): "... när allt detta för mig samlar sig i en enda oförglömlig syn!" Essäistiska ekfraser hos Hans Ruin.

Gruppesesjon 6: Fredag 8. august kl. 10.30 – 12.00.

Rom F1 018: Adaptasjon og remediering III

Gruppeleder: Beata Agrell

Karolína Stehlíková (Brno, Tsjekkia): Two Faces of Comrade Pedersen.
Relations between Dag Solstad's Novel and the Film Comrade Pedersen
by Hans Petter Moland.

Sarah Ljungquist (Gävle): Från ord till bild. Den intermediala transformeringen
av karaktären Lisbeth Salander.

Rom F1 031: Ekfrase II

Gruppeleder: Svein Slettan

Ole Karlsen (Hedmark): Ekfrase, mise-en-abyme, selvfremstilling. "Bildet" i
Bjørn Aamodts *Avskjed*.

May Lånke (Hedmark): *Now you see me, now you see me not*. To ekfraser i
Eldrid Lundens *Flokken og skuggen*.

Harald Bache-Wiig (Oslo): Tor Ulvens novelle "Jeg sover" (1994) og Edward
Hoppers maleri "Nighthawks" (1942): Eksempel på ekfrase, eller kanskje
noe annet?

Rom F2 001: Tomas Tranströmer

Gruppeleder: Gitte Mose

Roger Greenwald (Toronto): Music in the poetry of Forssell and Tranströmer.

Johan Almer (Skövde): Att sätta döden ur spel. En analys av Tomas
Tranströmers dikt "Medeltida motiv" och dess relationer till bildkonst och
film.

Vera Gancheva (Sofia): A palette of words, tones, and colours. Thoughts
provoked by the poetry of Tomas Tranströmer.

Rom F2 004: Norrøn mytologi & black metal

Gruppeleder: Bjarne Markussen

Ugnius Mikucionis (Oslo): Loke i bilde, skaldekvad og myte.

Frida Forsgren, Magnus Thunes Jensen og Andreas G. Lombnæs (Agder): Frihet
fra friheten: Sturmgeist, *The Unknown Soldier* (video). (Innlegget varer 40
min.)

Rom F2 007: Norgesbilder

Gruppeleder: Gunhild Agger

Tove Kårstad Haugsbø og Tonje Haugland Sørensen (Bergen): Norgesskisser.
Ei reise i ord og bilete.

Arnfinn Åslund (Telemark): Stompa som Bjørnson-tolker.

Margareta Dancus (Agder): Troll inter artes. Trolljegeren (Andre Øvredal, 2010)
og trollet som et globalt filmatisk fenomen.

Gruppesesjon 7: Fredag 8. august kl. 14.30 – 16.00.

Rom F1 018: Grafisk roman og bildebok

Gruppeleder: Svein Slettan

Karen Langgård (Grønland): Tekst og illustrationer i grønlandske børnebøker.

Sara Tanderup (Aarhus): Intermedialitet og medie-nostalgi. Oskar K.s ”Af
Olafur Kjartanssons optegnelser over den skjulte skrift”.

Ørjasæter, Kristin (Oslo): Et åpent sanserom’. Om terskelposisjon i Stian Holes
bildeboktrilogi om Garmann.

Rom F1 031: Bokmediet: illustrasjon, omslag, materialitet

Gruppeleder: Andreas G. Lombnæs

Miluse Jurickova (Brno, Tsjekkia): Norsk litteratur mellom oversettelse og
illustrasjon i tsjekkisk resepsjon.

Nora Simonhjell (Stavanger): Kopiografiens kroppslege tid.

Karin Sanders (Berkeley): En Dosis Ord. Fiktionalitet og Materialitet.

Rom F2 001: Plasser og erindringssteder

Gruppeleder: Elise Seip Tønnesen

Leif Søndergaard (Odense): Erindringssteder i kunst og litteratur.

Marianne Ølholm (København): Ida Börjel’s *Skåneradio* as a site-specific work.

Beata Agrell (Göteborg): Beskrivning, visualisering och förkroppsligande i
realistisk prosa.

Rom F2 004: Rap & performance

Gruppeleder: Magnus Thunes Jensen

Even Igland Diesen (Hedmark): Nærlyttelesninger av raplyrikk.

Torgeir Nærland (Bergen): *Flow* som politisk retorikk – lyrisk og rytmisk samspill i Lars Vaulars "Kem Skjøt Siv Jensen".

Monica Wenusch (Wien): Yahya Hassans debutdigtsamling *Yahya Hassan* (2013) som intermedialt fænomen.

K1 041 (Sal 1, Kunstfag-bygget): Romanser og sangfremføring

Gruppeleder: Bjarne Markussen

Ola Nordenfors (Uppsala): När blir ord och ton symbios? En diskussion om tonsättning av dikt med utgångspunkt i Gunnar de Frumeries tonsättningar av Pär Lagerkvists dikter.

Sverre Wiland (Agder): Samvirket mellom kunstformene i den fremførte romansen. Arne Garborgs dikt «Det syng» tonesatt av Edvard Grieg. Musikk: Terje Mathiesen på klaver og sang Åselinde Wiland.

Inga Marie Nesmann (Agder): Sangerens utfordringer i innstuderingen og fremføringen av *Fire digte fra Fiskerjenta* av Bjørnstjerne Bjørnson, komponert av Edvard Grieg.

SAMMENDRAG AV INNLEGG

Agger, Gunhild
Aalborg universitet, Danmark

Arvingerne, Badhotellet og deres litterære forgængere

Litteraturen udgør traditionelt en uudtømmelig inspirationskilde for film og tv-drama. Det kan være direkte som i de mange tilfælde, hvor biografier, romaner, noveller eller skuespil bliver adapteret som film eller tv-drama. Men det kan også finde sted i mere indirekte former, og det er dem, jeg vil fokusere på i denne sammenhæng. De to nyeste danske tv-dramaer, *Arvingerne* (1-10, DR 2014) og *Badhotellet* (TV 2, 1-8, 2014), trækker på hver sine genrer – i det ene tilfælde er det slægtsromanen og dramaet, i det andet tilfælde det historiske drama og den form for komedie, der er forbundet med badhoteller. Formålet er at analysere, hvordan disse forformer vibrerer i baggrunden, og hvilken rolle de spiller for de aktuelle produktioner. I forbindelse med *Arvingerne* vil jeg inddrage den moderne slægtsroman med dens mange familieopgør og opgør med 1970'erne som kontekst – sammen med H.C. Branners skuespil *Søskende* (1952), der blev filmatiseret af Johan Jacobsen (1966). I forhold til *Badhotellet* leverer den type historisk drama, der har udspillet sig i DR en velkendt kontekst – men en oplagt forgænger er Herman Bangs *Sommerglæder* (1902), der blev filmatiseret af Sven Methling i 1940. Det er min antagelse, at disse relationer medvirker til de aktuelle produktioners publikumsmæssige gennemslagskraft med deres blanding af gentagelse og fornyelse – i forskellige forhold.

Agrell, Beata
Göteborgs universitet, Sverige

Beskrivning, visualisering och förkroppsligande i realistisk prosa

Föredraget behandlar visualiserande beskrivning i realistisk prosa, med särskild inriktning på hur olika typer av *platser* – skogen och naturen såväl som arbetet, hemmet, byn, hyreskasernen – framställs som sinnligt-kroppsliga livsvärldar. Syftet är att klargöra förhållandet mellan diskursiv mening och de utomspråkliga effekter som bland annat en hyperrealistisk åskådlighet kan frammana. Svensk arbetarprosa från 1910-talet är rik på sådana tekniker och aktualiserar därvid också förhållandet mellan klass, ideologi och estetik. Exempel kan hämtas från bland andra Dan Andersson, Martin Koch, Maria Sandel och Karl Östman. Framställningens grundsyn är fenomenologisk, och teoretiska perspektiv kan dynamiska bildteoretiker som W. J. T. Mitchell och J. H. Koelb ge, tillsammans med platsfenomenologer som H U Gumbrecht, S P Moslund, L. Mønster och E. S. Casey. Metodiska redskap i analysen kan nya begrepp som *topopoetisk läsart* och förkroppsligande (*embodiment*) vara, liksom även mer traditionella begrepp som *exemplum*, *enargeia* och *ekfras* (M. Smith 1995 om realism och ekfras). Någon egentlig ekfrasanalys är det dock inte fråga om. En topopoetisk läsart rör sig bort från diskursiv mening och mimetisk representation mot *frambringande* av en pågående multisensoriskt upplevd verklighet här och nu. Den tidiga arbetarprosans stilerade, på en gång knaggliga och sensuella realism bäddar för sådana förkroppsligande läsarter. Resultatet blir en presenseffekt, som kunde kallas närvarometafysik eller *logocentrism*. Att ompröva detta en gång så föraktade synsätt är ett experimentellt bisyfte med föredraget.

Almer, Johan
Högskolan i Skövde, Sverige

Att sätta döden ur spel. En analys av Tomas Tranströmers dikt "Medeltida motiv" och dess relationer till bildkonst och film

Tomas Tranströmers korta dikt "Medeltida motiv" från diktsamlingen *För levande och döda* (1989) utgår, som titeln anger, från ett motiv i medeltidens bildkonst, *människan som spelar schack om sitt liv med döden*. Motivet får en tydlig utformning i konstnären Albertus Pictors kyrkomålning "Schackspelet med döden" i Täby kyrka från slutet av 1400-talet. Medeltida kyrkomålningar inspirerade Ingmar Bergman när han gestaltade motivet i filmen *Det sjunde inseglet* (1957). Filmens bild av riddaren som sittande på en stenig strand spelar schack med döden med havets horisontlinje som fond blev en av 1900-talets mest kända bilder. Samma motiv återkommer alltså i tre olika konstverk under en tidsrymd på 500 år. Hur gestaltas motiven i respektive konstverk? Vad säger respektive verk om människan och hennes förhållande till döden? Analysen har sitt fokus på gestaltningen av motivet, som ett litterärt motiv, i "Medeltida motiv" för att därigenom nå en bättre förståelse av vad dikten säger. Men det unika i Tranströmers gestaltning i ord framgår tydligare om det relateras till gestaltningen av samma motiv i Pictors målning respektive Bergmans film. I analysen behandlas vidare diktens komposition och intertextuella relationer. Både kompositionen och de intertextuella relationerna är viktiga för att förstå dikten som en konstnärlig helhet. Analysen söker också ett svar på frågan vad ett "frisörsaxklippande ljud" gör i en dikt om ett medeltida motiv.

Andersen, Per Thomas
Universitetet i Oslo, Norge

”Affective narratology” i J.P. Jacobsens *Gurresange* og Arnold Schönbergs *Gurrelieder* (1901-1911)

Som kjent inspirerte J.P. Jacobsen forfattere og komponister over hele Europa. Én av dem var nyskaperen Arnold Schönberg. Schönberg var selv en multimedial kunstner som både skrev aforismer, malte ekspresjonistiske malerier og fornyet komposisjonskunsten grunnleggende. I perioden 1900-1911 skapte han et massivt verk for fem solister, fortellerstemme, flere kor og stort orkester basert på Jacobsens *Gurresange*. I forbindelse med et bokprosjekt om Affektiv narratologi (som ellers handler om Dostojevskij, Kierkegaard, Ibsen og Bjørnson) planlegger jeg å innlemme Jacobsen/Schönbergs verk som eksempel på den forløpsmessige behandling av affekter i henholdsvis litteratur og musikk. Presentasjonen blir en ”work in progress”-fremleggelse. Den teoretiske bakgrunnen for begrepet *affective narratology* har jeg bl.a. hentet fra Patrick Colm Hogans bok *Affective Narratology. The Emotional Structure of Stories*, University of Nebraska Press 2011.)

Andersson, Pär-Yngve
Örebro universitet, Sverige

Det djupast personliga och det gemensamma: Musikens funktioner i några nordiska poeters verk

I den här framställningen undersöks några strategier som nordiska poeter använder för att relatera till olika musikaliska verk och uttrycksformer i sin lyrik. Exempel kommer att hämtas ur tre poeters texter från 1900-talet. Först kommer ett par dikter av Anna Greta Wide att analyseras, sen kommenteras ”Mozartvariationer” från Göran Sonnevis samling *Det omöjliga* (1975), och slutligen behandlas Tor Ulvens referenser till Anton Weberns musik. Avsikten är inte bara att beskriva de olika sätt som används för att knyta an till musikalitet i vid mening, utan framför allt att föra ett resonemang kring funktionsbegreppet. Vad tillförs dikterna genom den musikaliska anknytningen och hur kan denna bli så betydelsefull i de litterära gestaltningarna? Jag avser att visa hur intresset för det musikaliska hos de nämnda poeterna inte primärt handlar om auditiv utsmyckning av språket eller om musikreferenser som tomma stilgrepp. I stället manifesteras en vilja till helhetsgestaltning av specifika upplevelser. Finns också spår av den djupt rotade tron att musiken kan tillföra något som språket inte förmår? Avsikten är alltså att beskriva hur det musikaliska ges olika funktioner i dikter av de tre poeterna, och hur musikreferenser som litterära uttryck förhåller sig till det privata respektive det gemensamma eller samhällliga på skilda sätt.

Arntzen, Knut Ove
Universitetet i Bergen, Norge

Arktisk drama og landskapsdialoger: En norsk dramatikk inter artes

I min presentasjon vil jeg definere en norsk dramatikk ved siden av Ibsen-tradisjonen i lys av den kritisk-historiske termen *arktisk drama* forstått konkret og metaforisk i forhold til et begrep om *landskapsdialoger*. Det gjelder måten en dramatiker bruker landskap aktivt og lar det speile rollenes emosjoner i forhold til naturen eller landskapet; slik det er uttalt i Gertrud Steins begrep om *landscape plays*. Jeg vil belyse landskapsresepsjoner i sceniske, polare kontekster i forhold til symbolismen, det kabaretkulturelle og vitalistiske med referanse bl.a. til Knut Hamsuns dramatikk. I avantgardismen er opplevelsen av naturen et speilbilde på sjelelige landskap forstått som et vidstrakt landskap uten logisk eller orientérbar retning i tråd med Lech Tomaszewskis begrep om *non-orientable surfaces* eller Ulla Ryums *spirale dramaturgi*. Jeg viser hvordan symbolismen har gitt impulser til avantgardebevegelser som bidrag til performative teatertekster i et postmoderne perspektiv: Cecilie Løveid, Finn Iunker og i noen grad Jon Fosse. Teatergrupper som Billedstofteater, Hotel Pro Forma, Baktruppen, Verdensteatret og De Utvalgte har reflektert og demonstrert performativt orienterte dramaturgiske grep hvor likestilling av virkemidler med fokus på det visuelle like mye som på det tekstuelle står sentralt. Cecilie Løveids tekst til Verdensteatrets *Badehuset*, installasjonsforestilling ved Akerselva i 1989 eksemplifiserer en landskapsorientert tilnærming slik De Utvalgte også har gjort det med Jon Fosses *Skuggar*. En slik scenisk resepsjon har bidratt til ny forståelse av teaterteksten og hva dramatikk er i et inter artes-perspektiv.

Bache-Wiig, Harald,
Universitetet i Oslo, Norge

Tor Ulvens novelle ”Jeg sover” (1994) og Edward Hoppers maleri ”Nighthawks” (1942): Eksempel på ekfrase, eller kanskje noe annet?

Filosofen Murray Krieger har hevdet at diktetekstens bruk av ekfrase handler om å nærme seg i språket det som bildekunsten best kan illudere: en fastholdt tilstand, et stans av all omskiftelighet. (Jf. Murray Krieger: *Ekphrasis. The Illusion of the Natural Sign* (1992). I Tor Ulvens novelle ”Jeg sover” (fra T. Ulven: *Vente og ikke se*, 1994) er det motsatt: Edward Hoppers formstrenge maleri Nighthawks blir ladet opp med oppdemt, språklig framkalt spenning, for så å oppløse det øyeblikket bildet fastholder både i rom og tid. Betyr dette at samspillet mellom litterær tekst og kunstverk i dette tilfellet ikke kan oppfattes som ekfrase, slik Janike Kampevold Larsen har hevdet? [(Jf. Janike K. Larsen: ”Mørket i boken. Tor Ulvens skjønnlitterære prosa”. I: Tor Ulven: *Prosa i samling* (2013, s. 719)]. Eller er det tvert om slik at Tor Ulven skaper en litterær tekst som i dette tilfellet gir form til en syntese som med stor kraft forener bildekunst og diktetekst? Presentasjonen vil drøfte samspillet mellom bildekunst og ordkunst også med andre eksempler fra Tor Ulvens forfatterskap, og dessuten se nærmere på noen mulige implikasjoner i skiftet fra lyrikk til prosa i forfatterskapet. Også forfatterens utradisjonelle håndtering av novellesjangeren vil bli kommentert.

Bak, Krzysztof
Stockholms universitet, Sverige
Uniwersytet Jagielloński, Krakow, Polen

Bildförbud eller ordförbud? Om ikonoklasmen hos Birgitta Trotzig

Med utgångspunkt i Birgitta Trotzigs metapoetiska reflektion och litterära praxis diskuterar jag den interartiella transformativitetens gränser. Trotzig är extremt öppen för interartiell kommunikation och har själv beskrivit sitt författarskap som en rörelse från bild till ord. Hennes texter rymmer mängder av explicita och implicita intermediala referenser: till bildkonst, film, teater, skulptur, fotografi, arkitektur etc. Samtidigt har Trotzig i olika sammanhang problematiserat både den interartiella transformativiteten och konstarnas inbördes kompatibilitet. I en central metapoetisk deklARATION, ””Varför skriver jag?”” (1986), hänvisar hon till den berömda medeltida ikonoklastiska striden, som behandlar den intermediala transpositionens väsen och legitimitet som ett dogmatiskt, kristologiskt problem. I föredraget granskar jag i vilken mån Trotzigs resonemang kring intermediala restriktioner kan föras tillbaka på bildstormarnas teologiska argument och i vilken utsträckning hennes litterära praktik styrs av ikonoklastiska normer. Föredraget utmynnar i frågan om inte Trotzigs ikonoklasm i själva verket är en särform av hennes ännu djupare rotade logoklasm – som kanske ytterst bottnar i en generell medioklasm.

Balbierz, Jan
Jagiellonska Universitet, Krakow, Polen

Ord-, bild-, tonrelationerna i Ingmar Bergmans *Rucklarens väg*

Ingmar Bergmans uppsättning av *Rucklarens väg* innebar ett nytt kapitel i den svenska operans iscensättningspraktiker. Med sin jordnära och ofta drastiska registil bröt Bergman med det pompösa och tillgjorda som ofta associeras med operagenren, med sin känsla för pastisch och parodi tillämpade han genrens konventioner samtidigt som han ironiserade över dem. Bergmans version av *Rucklarens väg* bjuder på en storfrossa för intermedialitetsforskaren: den bygger på bildsviten *A Rake's Progress* av William Hogarth omarbetat till text av W.H. Auden och Chester Kallman (i svensk tappning av Östen Sjöstrand) och tonsatt av Igor Stravinskij. Bergman själv adderade nya dimensioner till denna multimediala problematik och utnyttjade flitigt de möjligheter till dialog mellan bild-text-musik som operan ger. I mitt föredrag, som bygger på källmaterial från Bergman- och operaarkivet ämnar jag att rekonstruera iscensättningen och kommentera dess multimediala och intertextuella aspekter. Jag gör därvidlag ymnigt bruk av de talrika paratexter som omger iscensättningen: Bergmans självkommentarer om musik, litteratur, teater och film, regianvisningar samt de anmärkningar om operagenren som han efterlämnade i sin självbiografi och sina litterära texter.

Baciu, Sanda Tomescu
Babeş-Bolyai Universitetet, Romania

Film og litteratur i *Visning* av Lars Saabye Christensen

Innlegget vil ta sikte på å undersøke rollen som det filmatiske spiller i Lars Saabye Christensens roman *Visning* og vil diskutere hvordan filmen glir inn i romanstrukturen og blir en del av den. Undersøkelsen tar utgangspunkt i forfatterens trivalente kunstneriske dimensjon med åpning mot litteratur, musikk og film. Innlegget vil vise hvordan skjønnlitteratur og film, som distinkte kunstneriske uttrykksformer, resulterer i *Visning* i en dialogisk kunstnerisk form når det gjelder aspekter som, for eksempel, romanstruktur, fortellerstemme, personskildring, stilistiske virkemidler. Som avslutning vil spørsmålet om en mulig filmatisering av romanen avrunde sirkelen.

Bernhardsson, Katarina
Lunds universitet, Sverige

Patografier om brist: gestaltningar av ofrivillig barnlöshet

Ofrivillig barnlöshet är en sjukdom som sätter såväl kulturella normer som existentiella upplevelser på sin spets, och som framför allt definieras i termer av brist. Det är också en sjukdom som är omtvistad om den verkligen ska betraktas som sjuklighet. Den är därför intressant som fokuspunkt för en studie över en tids syn på sjukdom, avvikelse och det goda och normala livet. Trots att barnlöshet drabbar båda könen är berättelserna nästan uteslutande skrivna av kvinnor. Jag vill diskutera hur barnlöshet blir en kvinnlig sjukdom, hur sjukdomen och kampen mot den gestaltas och hur berättarna konstruerar sig själva som det oönskade och sterila – barnlösa kvinnor. Studien tar sin utgångspunkt i samtida patografiska berättelser, både på bloggar och i bokform, och diskuterar hur författarna använder text och bild - framför allt fotografier - för att gestalta sig själva och sin situation.

Birkeland, Steidel
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Ekfrasebegrepet i lys av *Målaren taler* og *The Poet Lying Down* av Helge Torvund

Målet for presentasjonen er å analysere to dikt av Helge Torvund; ”Målaren taler” og ”The Poet Lying Down” som henviser til flere verker av Francis Bacon og bildet *The Poet Lying Down* av Chagall. Jeg ønsker å revurdere ekfrasebegrepet ettersom flere aspekter ved Torvunds dikt gjør ekfrasebegrepet problematisk, hvis en benytter seg av klassiske ekfraseforståelser som fokuserer på beskrivelse, etterlikning og representasjon av kunstverk. Torvunds dikt er ikke nødvendigvis verken beskrivende, etterlignende eller representerende i forhold til bildeforeleggene, men tillater seg å "dikte opp" fortellinger og andre former for supplementer til bildene og billedkunstnerens virksomhet. Selv om ekfrasen kan ha en autonom verdi som et dikt, er den som ekfrase på sett og vis uferdig inntil man også tar i betraktning kunsten den har som forelegg. Ekfrasen er derfor i en spesiell posisjon i poesi på grunn av dette tillegget. Når man med intertekstualitet forandrer meningen i en tekst med en annen tekst, vil man kanskje også kunne snakke om noe tilsvarende for ekfraser, som jeg vil kalle *interpiktoralitet*. Interpiktoralitet vil i så måte bety at en tekst oppnår en ny mening ved bruken av et bildeforelegg, eller vice versa. Ekfraser kan derfor sies å være et triangulært forhold mellom ord og bildende kunst, som gjennom gjensidig meningsutveksling og det Helge Torvund kaller "2nen", skaper ekfrase.

Bordemann, Suzanne
NTNU, Trondheim, Norge

Diktet i en improvisert lytte- og responsprosess (DVELL: *Improvisasjon person*)

I mitt paper vil jeg ta utgangspunkt i kompaniet DVELL sitt improvisasjonsstykke «Improvisasjon person» for å undersøke hvordan en annerledes form for diktperformance kan analyseres. DVELL består av Neil Davidson (gitar), Arild Vange (tekst/stemme), Frode Eggen (stemme), Kyrre Laastad (perkusjon) og Kristin Lian Berg (improvisert scenografi). Tekstgrunnlaget for DVELLS utforskning av samspillet mellom dikt, scenekunst og musikk er Arild Vanges diktbok *improvisasjon person* (Oslo, Aschehoug 2013). Boken er en respons på setninger og ord skrevet av den portugisiske dikteren Fernando Pessoa (1888-1935) og hans kjente heteronymer. Under lytte- og responsprosessen på scenen utvides tekstenes flerstemmighet ytterligere. «Poesiens dialogiske dimensjon» (Charles Bernstein) står i fokus. Når diktet brukes improvisatorisk og sidestilt med ulike typer materiale og formspråk i forskjellige interaksjonssammenhenger mister det samtidig sin absolutte autoritet. Det skrevne dokumentets opprinnelighet trer tilbake for «en flerfoldig hendelse» (Andrew Benjamin), der diktet demokratiseres. Publikum inviteres til å delta aktivt på et betydningsskapende nivå. Bernstein har påpekt at diktopplesningens verdi som sosial og kulturell form delvis ligger i dens motstand mot tingliggjøring og omdanning til salgsvare. For det første vil jeg undersøke hvordan genrebestemte koder og konvensjoner utfordres når DVELL dekonstruerer diktet som tekstlig enhet til fordel for et foranderlig og improvisert samspill av flere stemmer (Peter Middleton). For det andre vil jeg reflektere over hvordan nærvær og autenticitet skapes i DVELLS utforskning av en «relasjonell estetikk» (Nicolas Bourriaud) på scenen, der konvensjonelle forestillinger om og forventninger til en diktperformance settes på prøve.

Bruhn, Jørgen
Linnéuniversitetet i Växjö, Sverige

Intermedial litteraturanalyse

Historisk har intermedialitetsforskningen foreslået en lang række frugtbare analytiske greb, som har vundet indpas i litteraturforskningen, og frem for alt traditionen fra Werner Wolf bruges flittigt i litteraturanalysen. I mit paper vil jeg imidlertid foreslå en metode til at analysere litteratur ud fra intermedial teori, som kun delvist tager udgangspunkt i Wolf-traditionens ret konservative tilgang til litteraturteori- og analyse. Med udgangspunkt i Mitchells forestilling om at alle medier er blandmedier samt Lars Elleströms multimodalitetsmodel vil jeg foreslå en metode, der kombinerer analytisk metodik og kreativ tolkning af litterære tekster ud fra et intermedialt udgangspunkt. Mit paper udspringer af et bogprojekt med titlen *Mediality Analysis of Narrative Literature*. Mit analyseeksempel er endnu ikke bestemt.

Brumo, John
NTNU, Trondheim, Norge

«Iakttat det! Se det! Se det med egne øyne!» Solstads bilder mellom ikonoklasme og utopi

I Solstads forfatterskap har *bilder* en dobbelt betydning: I den tidlige delen av forfatterskapet er ordet «bilde» forbundet med stereotypier og den særlige formen for inautentisitet som Solstad-forskningen ofte har knyttet til Witold Gombrowicz. I denne perioden, kanskje særlig i romanen *Irr! Grønt!*, utspiller det seg en slags "kamp mot bildene" – dvs. en idé om at bildene må bekjempes eller fordreies. I den senere delen av forfatterskapet har bildene en mer tvetydig stilling og er oftere knyttet til fremstillingen av tapte utopier. For eksempel ser vi i *Gymnaslærer Pedersen* hvordan fortellingen om Nina Skåtøy stanser opp og glir over i en ekfrase over et tenkt utopi-bilde. Mye tyder på at Solstads bevisste bruk av bilder gjør at hans senere romaner ikke bare skal leses, men også "ses". Hvilken rolle spiller bildene og det billedmessige i Solstads romaner? Foredraget vil hente eksempler fra *Irr! Grønt!* (1969), *Gymnaslærer Pedersens beretning...* (1982) og *Forsøk på å beskrive det ugjennomtrengelige* (1984).

Buddeus, Ondřej
Karlsuniversitetet i Praha, Tsjekkia

Til den ytterste konsekvens. Strukturalisme, litterære multimedia og eksperiment i de dikteriske komposisjonene blikket (1966) og tall (upublisert, ca. 1965–1967) av Jan Erik Vold

Volds litterære prosjekt preges av en usedvanlig åpenhet mot adaptasjon i andre medier. Dette fører til at tekstene ofte utfolder seg ved grensen til andre kunstarter – spesielt visuelle og performative. Permutasjonsdiktet blikket (1966) ble gitt ut som en ”artbook” på et uavhengig forlag. Utenfor litterære institusjoner skapte Vold dermed et unikt tekst- og lydeksperiment. blikket innordner seg i mange høyst aktuelle kontekster på 60-tallet: diktet støtter seg mot det strukturalistiske tankegods, mot alminnelig poetikk og tverrestetikk ved datidens internasjonale litterære eksperimenter. Senere dannet blikket også en akustisk komponent i en av de første norske multimediale installasjoner (Irma Salo Jæger, Sigurd Berge, JEV: Blikk, 1970). I blikket blir et ordmateriale som ble tatt fra et dikt publisert i Volds debutbok, permutert. Strategien kan forstås som en dekonstruksjon av diktets og hele debutsamlingens senmodernistiske språkbruk. Samtidig blir det til et konstruktivt utgangspunkt både for blikkets komposisjon og den generelle innovasjonen innenfor forfatterskapet. blikket oppviser en lignende prosessuell estetikk som en annen av forfatterens eksperimentelle komposisjoner, tall (fra 1965–1967), som er forblitt en del av hans personlige arkiv. Sammenligning av den akustiske (publisert først i 2009) og tekstuelle realisasjon av blikket presenterer en spesiell spenning mellom den rene, matematiske strukturen og måten denne formale relasjonsmodellen blir stimulert og brutt av meninger som strukturen selv prosesserer på. På en ytterst konsekvent måte viser seg et betydelig karakteristikum ved Volds forfatterskap, som senere også får sin populære form i diktene som ”kulturuke” eller ved komplekse diktsamlinger.

Bukowski, Piotr de Bończa
Jagiellonian University in Kraków, Polen

Film adaptation as intersemiotic translation: Witold Leszczyński's *Life of Matthew* as an interpretation of Tarjei Vesaas' novel *Fuglane*

One of the milestones of Polish cinema is the debut film by Witold Leszczyński *Life of Matthew* (1968, *Żywot Mateusza*). It is an adaptation of the novel *Fuglane* by Tarjei Vesaas, which appeared in translation into Polish in 1964. Fascinated by the remarkable inner world of the hero of the novel, Matthew, the Polish director interpreted it in his film, which is an intersemiotic translation of the literary masterpiece. The translator/director made perfect use of the possibilities offered by the film as an artistic medium. Guided by Dreyer's principle, Leszczyński focused on "the action of the pictures", searching for visual equivalents for Matthew's states of consciousness. He wanted the film to become "the music of the hero's mental state". Leszczyński's awarded film work has become an object of numerous analyses. However, it has never been systematically confronted with the Polish translation of *Fuglane* and its Norwegian original. My paper aims at presenting such an analysis on the interlingual and intersemiotic levels of translation of Vesaas' novel. First of all, I will look at Leszczyński's interpretation of verbal signs by means of film signs. At the same time though I will take into account the fact that the interpreted verbal signs are the result of the translational interpretation of the original's verbal signs. I would like to see what kind of transformation the novel has been subjected to, and how the Polish avant-garde director has used the novel's innovative potential.

Carbone, Elettra
University College London, United Kingdom

Om å lese skulptur: den litterære formidlingen av Thorvaldsens skulpturer

Danskeren Bertel Thorvaldsen (1770-1844) var en av Nordens fremste kunstnere og en av Europas mest innflytelsesrike billedhuggere på 1800-tallet. Fra sitt romerske atelier tok han imot og fullførte bestillinger på både offentlige monumenter og verk for private samlinger. Hans verk er stadig den dag i dag spredt over hele verden og befinner seg i noen av Europas største byer og mest kjente museer. Det er derfor ikke overraskende at Thorvaldsen og fremstillinger av hans skulpturer dukker opp i skjønnlitteratur og sakprosa verden rundt. Hvordan skildres Thorvaldsens skulpturer i disse verkene, og hvilken rolle spiller de i tekstene? Disse tekstene kan formidle viktige opplysninger om skulpturenes betydning på forskjellige tider og steder – med eller uten støtte av visuelle hjelpemidler som illustrasjoner og skisser – samt deres utstillingssammenhenger. I hvilken forstand kan disse tekstene bidra til selve skulpturenes 'kulturelle mobilitet' (cultural mobility) – et begrep innført av Stephen Greenblatt i *Cultural Mobility: A Manifesto* (2009)? I dette innlegget skal jeg svare på disse spørsmålene ved å analysere og sammenligne et utvalg av tekster av ulike sjangre – bl.a. poesi (eks. Andreas Munch), drama (eks. Hjalmar Bergstrøm) og prosa (eks. HC Andersen) – skrevet av nordiske forfattere på 1800-tallet og i begynnelsen av 1900-tallet.

Dam, Anders Ehlers
Københavns universitet, Danmark

J.P. Jacobsen i Worpswede

Foredraget handler om receptionen af J.P. Jacobsen i kunstnerkolonien i Worpswede, Tyskland, omkring 1900. Den danske digter spillede en vigtig rolle for de forskellige kunstnere, og for digteren Rainer Maria Rilke, som boede i Worpswede i en periode, stod Jacobsens forfatterskab som et litterært forbillede. I Rilkes kunstnermonografi *Worpswede* (1903) findes der en række referencer til Jacobsen, og bogen indledes med et citat af Jacobsen. I foredraget demonstreres det, hvordan Rilke i denne bog så at sige ser kunsten i Worpswede gennem Jacobsens temperament.

D'Amico, Giuliano
Høgskulen i Volda, Norge

”Stiger ikke alle former fra en avgrunn?” Lyrikk og maleri i den skandinaviske retrogardismen

Innlegget fokuserer på samspillet mellom lyrikk og maleri i den norsk-svenske litterære og kunstneriske bevegelsen *retrogardisme*. Begrepet *retrogardisme* ble først brukt av en gruppe svenske diktere på midten av 1990-tallet, som noen få år senere inngikk et samarbeid med det norske figurative kunstmiljøet og etablerte et galleri/litteratursenter i Oslo. Sentrale skikkelser i retrogardismen er dikterne Håkan Sandell, Ronny Spaans og Eirik Lodén og malerne Cristopher Rådlund, Trine Folmoe og Helene Knoop. *Retrogardismen* tar utgangspunkt i en sterk kritikk av modernismen som kunstuttrykk og lyrisk paradigme. Ifølge retrogardistene har modernismen ødelagt for andre former for litteratur og kunst, som for eksempel poesi i bunden form og klassisk-figurativ maleri. Derfor satte retrogardistene seg som mål å gjenfinne glemte former for og tanker om poesi og kunst, tolke dem på nytt og ta dem i bruk i egen lyrisk og malerisk aktivitet. I mitt innlegg vil jeg se på hvordan retrogardistene har brukt lyrikk og maleri til å utvikle en form for samtidslitteratur og samtidskunst utenfor modernistiske og postmodernistiske baner. Jeg vil også, med utgangspunkt i nyere nordisk forskning på ekfrasen (Karlsen 2003, 2011 og 2012), se på hvordan denne typen poesi er blitt brukt innenfor retrogardistiske rammer. Avslutningsvis vil jeg, mer generelt, drøfte hvordan samarbeidet mellom diktere og malere har bidratt til å gjøre retrogardistenes tanke om ”å gå tilbake til fremtiden” til et fruktbart forsøk på å fornye nordisk lyrikk og kunst.

Dancus, Margareta,
Universitetet i Agder, Norge

Troll inter artes. Trolljegeren (Andre Øvredal, 2010) og trollet som et globalt filmatisk fenomen

I Norden er troll etablerte figurer i den nasjonale folkloren. Norske eventyr presenterer troll som store og dumme skapninger som den menneskelige helten lett kan overvinne, mens turistnæringen selger kinaproduserterte miniatyrtroll til turister som faller for trollenes lure smil, lange neser og bustede pels. Hvis trolleventyr fortsatt er en interegret del av mange nordmenns oppvekst, beklager mange i Norge spredningen av troll gjennom masseturismen fordi den er ansett å ha laget kitsch av den nasjonale folkloren. André Øvredals film *Trolljegeren* (2010) er en horror i liksomdokumentarformat som motarbeider trollenes kitschifisering og infantilisering ved å introdusere en zoologisk og økologisk forklaring på trollenes eksistens. I filmen er troll den norske statens best bevarte hemmelighet, ikke lenger eventyrlige figurer, slik folk er blitt lurt til å tro, men gigantiske rovdyr som står i fare for å bli utryddet. Denne artikkelen skal se nærmere på *Trolljegerens* store suksess i Norge og i utlandet ved å analysere trollframstillingene i filmen i lys av framstillinger av beslektede vesen som vampyrer og zombier i det globale Hollywood, men også i lys av litterære trollframstillinger i nordisk fantasy litteratur fra 2000-tallet, mer eksakt to romaner, *Troll* (2003) av finske Johanna Sinisalo og *Stallo* (2014) av svenske Sefan Spjut.

Diesen, Even Igland
Høgskolen i Hedmark, Hamar, Norge

Nærlyttelesninger av raplyrikk

I doktorgradsprosjektet mitt gjør jeg interartanalyser av norske raptekster. Gjennom nærlesinger søker jeg å fange opp og respondere på deres *singularitet*. Bruken av dette begrepet forankrer jeg i arbeider av Derek Attridge; dermed har det også sin rot i Derridas utlegninger av *Différançes*: “The *singularity* of the artwork is not simply a matter of difference from other works (what I term “uniqueness”), but a transformative difference, a difference, that is to say, that involves the irruption of *otherness* or *alterity* into the cultural field” (Attridge 2004: 136). Tittelen på innlegget signaliserer en form for nærlesing som tar litteraturens hendelsesaspekt i betraktning. Dette aspektet, som ifølge Derrida er en effekt av iterabilitet, setter Attridge dessuten i forbindelse med *performanse* (performance). I vår sammenheng betones dermed også det lydlike, og dette åpner for en utvidet forståelse av nærlesing som jeg har valgt å kalle nærlyttelesing av raptekster. For raplåters vedkommende er nemlig det aktive aspektet i resepsjonen ennå tydeligere enn det Derrida argumenterer for med sine referanser til den repeterende teksten. Det henger sammen med de åpenbart repeterende kvalitetene i digitalt opptak og digital lagring, samt de soniske kvalitetene til en rappers flow. Med Derrida og Attridge som grunnlag vil jeg på konferansen legge fram analyser av teksteksempler hentet fra låter av rapperne Store P og Soinner/Grotesk. Det jeg vil fokusere på, er hva slags mening som oppstår i møter med de utvalgte eksemplene i forbindelse med ulike kontekster, samt teoretiske ringvirkninger av det å forstå rap som meningsfylt tekst/lyrikk.

Dlask, Jan
Karlsuniversitetet, Praha, Tsjekia

Den helsingforsiska författaren och bildkonstnären Henrik Tikkanens sociologiska mikrokosmos

Utgående ifrån G. Flauberts roman *L'education sentimentale* rekonstruerar Pierre Bourdieu i sin inledning till *Les Règles de l'art* (Bourdieu 2000) ett sociologiskt mikrokosmos som uttryckte 1830- och 40-talens intellektuella fält i Paris. Här mötes romanfigurerna, deras tillgångar i form av pengar, kultur, utbildning, adelstitlar, skönhet, deras positioner samt sociala och geografiska banor. En motsvarande tolkning av A. Strindbergs *Röda Rummet* har presenterats av David Gedin (Gedin 1998). Den helsingforsiske överklassfinlandssvensken Henrik Tikkanen (1924 – 1984) är känd både som bildkonstnär och skribent (journalist och författare). Med utgångspunkt i biografierna över hans författar- (Wrede 2012) och bildkonstnärsvksamhet (Kruskopf 2004) och i hans självbiografiska serie omfattande tre verk (Tikkanen 1975-7) vill jag pröva mig på en likartad tolkning som Bourdieu och Gedin. Sociologen Bourdieu noterar den ömsesiga kontakten som bildkonstnärer och litteratörer ofta har med varandra (Bourdieu 2000: passim). För Tikkanen var det oftare fråga om att umgås med sig själv: hos honom står hans bildkonstnärliga och litterära verksamhet nära varandra och stödjer sig ömsesidigt. Han skrev i tidningar och kompletterade sina artiklar med sina teckningar – och också tvärtom, kompletterade sina teckningar med korta texter. Många av sina egna böcker illustrerade han själv. Kan man i Tikkanens fall tala om en allmänkonstnärlig trajektori - eller snarare om två trajektorier som står isär, var för sig själv, och som har sina egna unika konsekreringsinstitutioner och sin egen unik doxa?

Eglinger, Hanna

Ludwig-Maximilian-Universität München, Tyskland

En film mellan två romaner: George Schnéevoigts *Eskimo* (1930)

Mitt föredrag handlar om intermediala förhållanden i George Schnéevoigts första ljud-film *Eskimo* från 1930. I centrum står filmen i samspelet med de två romaner den baserar på: Ejnar Mikkelsens roman *John Dale* (1921) och Helge Bangsteds roman *Eskimo* (1930). Med teoretisk bakgrund i arktis-primitivismen, som betecknar en specifik fascination för arktiska urfolk och då framför allt för nomadiska, ekstatiska och magiska tillstånd, ska jag undersöka filmens motsägelser, ambivalenser och dens karikatyriska dimension.

Forsgren, Frida / Jensen, Magnus Thunes / Lombnæs, Andreas G.
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Frihet fra friheten: Sturmgeist, *The Unknown Soldier* (video)

Følsomhet, empati og forestillingsevne kan vanskelig tenkes uten den menneskelige evnen til symbolsk artikulering, noe som igjen forutsetter spesifikke tegnsystemer og fysiske medier. Om den basale livskraften er en trang til uhemmet driftsutfoldelse og samtidig et begjær etter uforbeholden kjærlighet og anerkjennelse, vil enhver symbolsk representasjon innebære en utålelig innskrenkning. Med utgangspunkt i en musikkvideo laget til Cornelius Jakhellns "The Unknown Soldier" fra bandet Sturmgeists 2006-album *Über* vil vårt *paper* argumentere for at dette multimodale verket liksom sjangeren *black metal* i det hele innebærer et forsøk på å bryte med hemmende konvensjoner og normer så vel i musikken som i det (sosial)demokratiske samfunnet gjennom dyrkelse av det moralsk og religiøst onde og det estetisk heslige. Ikke bare støter et slikt absolutt frihetskrav mot forutsetningene for subjektdannelsen og dermed for menneskelig samfunn og kultur overhodet, det rammes også av en reaktiv angst for friheten som sådan idet friheten gjør mennesket ansvarlig for egen misere – om vi følger Kierkegaards resonnement i *Begrebet Angest* (1844). Mens Jakhellns prosjekt i *The Unknown Soldier* og ikke minst i essayboken *Raseri* (2011) sikter mot en integrasjon av det arkaiske 'raseriet' i kulturen, finnes det andre som tar primitivismen bokstavelig og ender opp som faktiske terrorister. I det aktuelle verket rommer de enkelte modalitetene musikk, sang, bilder og tekst hver for seg motsetninger som kan utlegges som frastøtning og tiltrekning, hat og kjærlighet. I forhold til det musikalske innebærer billedserien og spesielt teksten en tilnærming til det menings- og verdimeslige akseptable uten at den grunnleggende spenningen mellom norm og overskridelse, skjønt og heslig fullt ut utlignes.

Forsås-Scott, Helena
University College London, University of Edinburgh, Storbritannia

Lagerlöfs *En herrgårdssägen*, illustrationerna av Georg Pauli och Einar Nerman samt Marcus Ivarssons grafiska roman: “Vad gör skillnaderna för skillnad”?

Den “verkliga frågan” som vi enligt W.J.T. Mitchell måste ställa om förhållandena mellan ord och bild har ingenting med skillnaderna – och likheterna – mellan orden och bilderna att göra: den handlar om varför det är betydelsefullt hur ord och bilder är placerade i relation till varandra, hur de är blandade, och hur de är åtskilda. Med andra ord: “what difference do the differences (and similarities) make” (*Picture Theory*, 1995, s. 91)? I detta paper testas Mitchells tes på två omgångar relativt försummade illustrationer till Selma Lagerlöfs *En herrgårdssägen*, Georg Paulis till originalutgåvan 1899 och Einar Nermans till utgåvan 1913, och också på en version av romanen i en annan och relativt ny genre, Marcus Ivarssons grafiska roman *Selma Lagerlöfs En herrgårdssägen*, som kom 2013. Pauli blev utsedd att illustrera förstautgåvan i Gyldendals – Bonniers serie *Nordiskt familjebibliotek*, som presenterade texter av ledande nordiska författare illustrerade av betydande konstnärer, medan det däremot tydligen var Nermans personliga intresse för Lagerlöfs text som ledde till att han kom att illustrera den. Ivarsson har också understrukt sitt personliga engagemang: redan första gången han läste *En herrgårdssägen* tänkte han sig den som grafisk roman. I mitt paper kommer jag bland annat att ta upp frågor som: vilka media och stilval präglar Paulis respektive Nermans illustrationer? Hur är dessa illustrationer placerade i förhållande till Lagerlöfs text? Vad är det för övergripande skillnader som avtecknar sig beträffande ord-och-bild? Ivarssons grafiska roman aktualiserar frågor inte bara om i vilken utsträckning Lagerlöfs text har bibehållits och/eller representeras av bilder, utan också om effekterna av aspekter som bildrutornas storlek, kombinationen av dem, stilvariation, och “visuella intertexter” som t.ex. Paulis illustrationer.

Frewer, Anna

Westfälische Wilhelms-Universität Münster, Tyskland

Arne Garborgs *Trætte Mænd* – Part of the discourse of decadent Wagnerism?

„Jeg er en tone, en enkel, fattig melodi, der forlanger, forlanger at bli harmoniseret.“ This citation from the “Indledning” to Arne Garborgs novel *Trætte Mænd* marks the beginning of a series of musical references in this classic of Scandinavian literature of decadence. A lot of them, like the citation from Wagners opera Sigfried „Ich liege und besitze, lass mich schlafen“ [I lie and own, let me sleep], which is used in *Trætte Mænd* to describe the relationship between husband and wife, refer directly to the operas and opera theory by Wagner, thereby locating the novel in the inter-European discourse of the “decadent Wagnerism”. For Wagner is the musician with the most extramusical impact, as Koppen states in his monograph “Dekadenter Wagnerismus” (Koppen: *Dekadenter Wagnerismus*. Berlin, New York 1973). Particularly his playing around with the frame and possibilities of tonality, thus his growing denial to harmonize a tone that culminates in the „Tristan-Akkord“ in the year 1865 and prepares the atonal music of the 20th century, abets the literature of decadence, its suffering and pleasure from the disintegration of the world in its individual parts. It is to be explored how Garborg lances his novel not only on thematic and structural level with references to Wagner’s operas but generally implements musical elements in his novel by repeatedly quoting chants and songs and lyrical sections having the music and the performing of music for a subject.

Gancheva, Vera
University of Sofia, Bulgaria

A palette of words, tones, and colours. Thoughts provoked by the poetry of Tomas Tranströmer

The mutual penetration of poetry and music which unifies them in a single whole has been considered since ancient times as a specific and highly efficient way of communication between the creators and the rest of the world, as a medium for a subtle suggestion of ideas, messages, emotions. It is a well known fact that these two arts work even better together in combination with a third – the painting, forming thus an aesthetic palette of words, tones, colours and reaching the effect of synesthesia, i.e. of a mix of three different arts and types of creation, of a vibrating and magnetic unity, based on our natural skill to link sensitive receptivity with intellectual experience and to use them as a vehicle for shaping new conceptions and forms. The Swedish poet Tomas Tranströmer possesses the remarkable gift to transform the above mentioned three-laterality into a magical world, into a poetic universe, energized by the art of music and vibrating through corresponding words and colours with the function of metaphors. Tranströmer is not interested in linguistic or phonetic improvisations, he interweaves the musicality within the structure of his poetic compositions using it as a generator of abstract imagery and striking symbolism. The subject of my paper is this organic unity of words, tones and colours in Tranströmer's poetry from his first poems from 1954 to the haiku of 1996 when he reaches the last borders of the language through the sonority of a particular inner radiophony.

Gardfors, Johan
Göteborgs universitet, Göteborg, Sverige

Öyvind Fahlström, Åke Hodell och oläslighetens konst

I likhet med Öyvind Fahlström (1928–1976) etablerade sig Åke Hodell (1919–2000) först på det litterära fältet för att under 1960-talet röra sig mot konstens fält, för att i allt högre utsträckning arbeta med collage, performance och text-ljud-kompositioner. Båda var centrala aktörer inom det nordiska neo-avantgardet, som gjorde nytt bruk av de historiska avantgarderörelsernas intermediala repertoar, tydligast genom sin politiska collagekonst. Vad jag här vill uppmärksamma är emellertid deras respektive litterära destruktion, där språket drivs mot en radikal oläslighet. Hos Fahlström sker det bland annat genom påhittade språk och ljudcollage, hos Hodell bland annat genom oläslig handskrift, textförstörelse och censureringar. Jag menar att just oläsligheten kan inringas som den zon där litteraturens förhållande till andra konstarter och till sin egen medialitet är i färd med att artikuleras. Den oläsliga skriften befinner sig vid skriftens gräns, i ett övergångstillstånd mellan litteratur och bild, eller i vissa fall mellan litteratur och ljud, men också på gränsen mellan idealitet och materialitet. Oläslighetens konst är att förstå både som en litteratur som öppnar sig mot konstens fält, och som konsten att skriva en skrift som upphäver sin egen läslighet. Genom att fokusera oläsligheten som poetisk praktik hos Fahlström och Hodell blir det även möjligt att skriva in deras verk i en avantgardistisk tradition av utforskande av oläslighet i konkret bemärkelse under 1900-talet. Oläslighetens konst vore därmed möjlig att teckna som en genealogi som utifrån en marginalposition sufflerar den litterära modernismens obegriplighetsdebatter, och som en zon där frågan om konstarternas förhållande ställs på sin spets.

Gemzøe, Anker
Aalborg universitet, Danmark

Svend Åge Madsen og operaen

Operaen har gennem de senere år spillet en stadig vigtigere rolle i Svend Åge Madsens forfatterskab, både som emne i værker fra andre genrer, som 'adaptionsgenre' og som original genre. Hvad det første angår, kan nævnes operaen som hovedtema i radiospillet *Kopisten* (1994), en forskrivelseshistorie om den franske operakomponist Charles Gounod og hans opera *Faust*. I romanen *Genspejlet* anslår en opførelse af Donizettis *Don Pasquale* på Aarhus Sommeropera et vigtigt sidemotiv. Netop på Aarhus Sommeropera opførtes 1998-2002 John Frandsens operatrilogi *Tugt og utugt i mellemtiden I-III* over en af Svend Åge Madsens vigtigste romaner. 2006 fulgte Svend Hvidtfeldt Nielsens opera *Edens gave* over romanen af samme navn, der egentlig var en prosaadaption af dramaet *Svar udbedes!* (1987). 2007 fulgte *Soapera* – 4 operascener af Peter Bruun baseret på nye tekster af Svend Åge Madsen og Maria Sandhya Madsen og opført i offentlige rum rundt i Århus. I sommeren 2014 følger en ny opera på Aarhus Sommeropera med libretto af samme par. Jeg ønsker at belyse operagenrens rolle i forfatterskabet med fokus på betydningen af det musikalske og det scenisk-visuelle i dette prosadominerede forfatterskab.

Gjelsvik, Anne
NTNU, Norge

Spor av bilder - Medieavtrykk i norsk litteratur etter 22/7

Hvordan kan vi forstå 22. juli ? Hvorfor skjedde det og hva gjorde det med oss? Spørsmålene har blitt stilt direkte og indirekte av en rekke norske forfattere etter 2011. Noen må si noe, skrev Pedro Carmona-Alvarez i *Respons 22/7* (2012). ”Jeg har sett det” gjentar Karl Ove Knausgård i sitt kjente essay ”Navnet og tallet”. Vi satt og vi så, skriver Carmona-Alvarez. I dette paperet vil jeg undersøke hvordan norske forfattere har forholdt seg til å se, til blikk, skjermer og bilder i forsøk på å sette ord på terroren. Jeg vil særlig diskutere hvordan portrettet, eller det medierte ansiktet, betraktes som et redskap for forståelse både av gjerningsmann og ofre. Med utgangspunkt i film, fjernsyn og fototeori vil jeg derfor diskutere hva det vil si ”å gi noen et ansikt, hvilke metoder forfatterne bruker for å gjøre dette og hvordan dette står i forhold til annen mediering av erfaringene fra terroren. Eksemplene mine er hentet fra litteratur som handler om terroren, om bakgrunnen og rettsaken, men også fra romaner som omhandler den norske hverdagen etter juli 2011. Eksempelmaterialet mitt spenner derfor fra Tom Egil Hvervens *Terrorens ansikt* (2013) og Jon Fosses dikt ”Lysande andlet” (2012) til Vigdis Hjorts *Leve posthornet* (2012) og Eivind Evjemo Hofstads *Det siste du skal se er et ansikt av kjærlighet* (2012).

Greenwald, Roger
Toronto, Canada

Music in the poetry of Forssell and Tranströmer

Lars Forssell's "Vita di Gesualdo" and Tomas Tranströmer's "Sorgegondol nr 2" are both poems of more than eighty lines in which the poets take music as an explicit and principal subject and also draw upon it as the basis for certain formal features. In Forssell's evocation of the notorious 16th-century composer and his work, the most striking "musical" feature is the syntax; in Tranströmer's contemplation of Liszt and Wagner, it is repetition. The line-by-line rhythms in the two poems are quite different. That they are characteristic of the poet's recognizable voice in each case indicates that even as the poets sought ways to suggest the character of the music, their stylistic habits shaped exactly how they did so. As one might expect of two major poets, Forssell and Tranströmer have purposes in these poems that extend beyond conveying their experience of the music they write about. Both consider the historical and political contexts of the music, and both relate those contexts to later events. I will therefore examine not only how music inhabits the two poems, but where the poets take us by following its flow.

Gujord, Heming
Universitetet i Bergen, Norge

Fra Juvika til Metropolis – Olav Duuns kulturkritikk *inter artes*

Olav Duuns hovedverk *Juvikfolke* kom ut i årene 1918-23. Det er få direkte referanser til andre kunstneriske uttrykksformer i Duuns verk, men her finnes scener som vanskelig lar seg fortolke på tekstimmanente premisser. Særlig gjelder dette oppgjørsscenen i sluttbindet *I stormen* der Odin og Lauris kjemper mot hverandre på båthvelvet. Oppgjørsscenen med sitt visuelle motiv og kulturkritiske undertekst inviterer til belysning *inter artes*. Scenen danner høydepunkt i en handling som strekker seg fra begynnelsen av 1800-tallet fram til nedskrivningstidspunktet i kjølvannet av den første verdenskrigen. Den kulturkritiske tendensen i verket tiltar og er avgjort sterkest i sluttbindet, der bønder og arbeidere står mot hverandre i uløst samfunnskonflikt. I romanen løses konflikten gjennom kampen på båthvelvet. Storm, opprørt hav, båthvelv og mennesker i kamp danner et tablå med ekspresjonistiske trekk. Scenen har symbolverdi med paralleller til oppgjørsscenen mellom Freder og Rotwang på domkirkehvelvet i Fritz Langs *Metropolis* (1927). Langs film hadde premiere samme år som Duuns verk var tilgjengelig på tysk under tittelen *Die Juwikingen*. Selv om dette dreier seg om prinsipielt samtidige kulturelle uttrykk, trekkes forbindelsen fra Juvika til Metropolis primært på intertekstuellet grunnlag. Det er like fullt interessant at Lang gjennom filmatiseringen av *Die Niebelungen* (1924) var orientert mot tematikker som Duuns *Juvikfolke*/*Die Juwikingen* slekter på. Forelesningen drøfter fortolkningsmuligheter av Duuns oppgjørsscene i dialog med *Metropolis*, med sidespor til andre kulturelle uttrykksformer i tysk ekspresjonisme, blant annet til forløsningsmotivet hos Ernst Barlach.

Halvorson, Milda
Concordia College, Moorhead, Minnesota, USA

Layers of Knowledge: Lene Therese Teigen's Play *Archeologists*

The Norwegian dramatist Lene Therese Teigen in her play *Archeologists*, written and staged on commission for the Ibsen Theatre in 2007, uses archeology as a metaphorical field where the dramatic characters are unearthing layers of knowledge about their own selves and their relationship to others. In the pursuit of a sensational research opportunity to reconstruct the identity of an Icelandic "mountain woman", two women and two men are caught up between the mythical and historical past on one side, and the fast and demanding pace of the digital age on the other as they reflect on the question of what constitutes an individual self. The personal and professional power struggle among the four scientists invites to investigate the question of subjectivity from two angles: gender and power. This paper will address in particular the tension between gender subordination and autonomy that constitutes two sides of the politics of the self. The theoretical framework for this investigation will be the Foucaultian notion of power and subjection and Judith Butler's psychoanalytic explanation in *The Psychic Life of Power* why subordinated individuals take up and reinscribe the disciplinary norms that subordinate them.

Hareide, Irene Garnes
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Lyden av eit liv

Innlegget vil presentere ei lesing av Beate Grimstruds roman *En dåre fri* (2011) med vekt på korleis interartistiske element inngår i verkets estetiske og tematiske utforsking av personlege traume og psykisk lidning. Ein kan i dag snakke om ein ”traumeestetikk” når det gjeld episke tekstar, der visse litterære grep, som til dømes brot med ein lineær kronologi, har etablert seg som estetiske konvensjonar (Luckhurst, Balaev). I mi lesing av Grimstruds roman vil eg undersøke korleis Grimstrud tar i bruk element frå denne estetiske tradisjonen, men også korleis ho fornyar den. Min tanke er at romanen utvidar grensene for ”traumeromanen” ved å ta i bruk litterære verkemiddel som ein konvensjonelt knyter til lyrikken, til dømes musikalitet, visualitet og nærleik mellom den talande og det omtalte. Målet er å vise korleis lyriske trekk pregar verkets form og korleis dette påverkar den forståinga av traume og psykisk lidning som romanen formidlar.

Haugsbø, Tove Kårstad og Tonje Haugland Sørensen
Universitetet i Bergen, Norge og Bergen Kunstmuseum, Norge

Norgesskisser. Ei reise i ord og bilete

Nasjonen skulle samlast i form av éi bok. Ideen om å definere landet gjennom ord og bilete i antologien *Norge i det 19nde Aarhundrede* (1900-1902) oppstod parallelt med Norge sin kamp om unionsfrigjeringa med Sverige. Initiativet og samarbeidet vart leia av skulemannen Nordahl Rolfsen og målaren Erik Werenskiold, med Frithjof Nansen som ein ideologisk motivator. Det omfattande sluttresultatet bestod av to illustrerte bind, som strekte seg frå naturvitskapen til humaniora og skjønnlitteratur. Det mest slåande er likevel den omfattande bruken av illustrasjonar, og at fleire av desse var spesiallaga «for *Norge*», noko bildetekstane tilseier. Det høge talet og kvaliteten på illustrasjonsmaterialet er påfallande, og verket inneheld ei breidde av medium, som til dømes fotografi, skisser, kart, kunstverksreproduksjonar og tresnitt. Kombinasjonen med essay og prosa, som var skrivne for *Norge* av samtidas leiande vitskapsmenn og forfattarar, gjer det tydeleg at verkets intensjon var ei verknadsfull folkeopplysning i samansettinga av tekst og bilete.

Til tross for at tobindsverket var initiert og produsert av ein kulturell elite, som hadde klare idear for kva Noreg var og ein nordmann skulle vere, så har *Norge i det 19de Aarhundrede* fått lite merksemd i tidlegare forskning. Dette innlegget er eit forsøk på rette opp i dette. Innlegget vil, i tillegg til å påpeike dei ideologiske strøymingane som denne antologien er influert av, rette eit særleg fokus på korleis dei spesialtinga illustrasjonane konvergerer med dei skjønnlitterære tekstane i skildringane av utvalte regionar. For det første viser dette korleis tobindsverket forsøkte å skape ein idealisert topografi av kva «Norge» og «norsk» innebar, og for det andre, korleis samspelet mellom ord og bilete set i gang ei affektert kjensle av det norske. James Clifford argumenterer for at viss vi skal snakke om kulturens røter («roots»), så må vi òg kunne snakke om kulturens ruter («routes»). Vår konklusjonen er at *Norge i det 19de Aarhundrede* er samansett av begge desse aspekta. Gjennom «Norgesskissene» som verket presenterer, både i form av bilete og ekfrasar, så kartlegger boka ei rute gjennom førestillinga av ein norsk topografi. Og på bakgrunn av denne «reisa» forsøker den å stadfeste det som burde vere røtene til ein norsk identitet.

Hedin, Gry
Statens Museum for kunst, København, Danmark

J.P. Jacobsen og den danske samtidskunst

I mit oplæg undersøger jeg J.P. Jacobsens interaktion med den danske samtidskunst fra Jacobsens litterære debut i 1872 til hans død i 1885. I disse år udviklede Jacobsen sit litterære formsprog samtidig med at han indgik i tværæstetiske fællesskaber med tidens kunstneren. Blandt fællesskaberne kan nævnes foreningen Bogstaveligheden, hvor Jacobsen mødtes med blandt andre Georg Brandes, Kristian Zahtmann og P.S. Krøyer, og det skandinaviske selskab i Rom, hvor Jacobsen mødtes med blandt andre Krøyer, Theodor Philipsen og Ernst Josephson. I mit oplæg undersøger jeg de mulige sammenfald mellem disse kunstneres arbejde med perceptionen og naturiagttagelsen og så Jacobsens måde at skrive på. Hos Jacobsen opløses det set ofte i sanseindtryk og ubestemte farvenuancer, og han arbejder indgående med begrænsningerne i perceptionen. Tilsvarende foregår i kunsten med blandt andet Krøyers og Philipsens eksperimenter med overførsel af synsindtryk til lærred. Arbejdet med perceptionen af luft og lys er vigtig både for disse kunstnere og for Jacobsen, og det undersøges om der kan have fundet en ideudveksling sted.

Heitmann, Annegret
Ludwig-Maximilian-Universität München, Tyskland

‘Folkevisernes‘ spor i moderne kultur

Foredraget vil præsentere et nyt forskningsprojekt om den intermediale reception af den middelalderlige balladedigtning i moderne skandinavisk kultur. Projektet går ud fra, at balladerne ikke bare er et betydningsfuldt vidnesbyrd af en forgangen kultur og dens tradering, men at de byder på et rigt reservoir af motiviske, tematiske, formelle og mediale impulser for den kulturelle imagination i den moderne tid. Det er fremfor alt karakteristisk at »folkeviserne«, som man plejer at kalde dem, ikke kun recipieres i litteraturen, men at deres inhærente performativitet indeholder et potentiale for inter- og transmediale aktualiseringer: deres spor kan findes i tekster, musik, billeder, dans, teater og film. I projektet skal vi for det første undersøge, hvilke specifikke karakteristika der aktualiseres på bestemte tidspunkter fra 1800 til 2010, og for det andet, hvilke transmediale processer der er involveret. I foredraget vælges der enkelte eksempler fra billedkunst og litteratur for at vise, hvordan rekurser til balladeformen og –motiver spiller en rolle i den moderne kulturelle imagination i Skandinavien.

Hellang, Bente Velle
Universitetet i Agder, Norge

Med fortellingen på lasset – ballader som popmusikk

I den nordiske middelalderballaden har musikk og litteratur alltid eksistert sammen som en uløselig helhet. Balladen er en sunget episk fortelling. Det er først i møte med vitenskapens analytiske tilnærming at de to kunstformene har skilt lag og blitt behandlet hver for seg. Selv om sjangeren ikke lenger er produktiv, finner det stadig sted nye fortolkninger og utgivelser av middelalderballader. Noen av dem er tradisjonelle, i den forstand at de legger seg nært opp til både tekst og melodi slik vi kjenner den fra innsamlingsarbeidet på 1800-tallet. Andre igjen er mer moderne, og er tenkt tilpasset et publikum som har helt andre preferanser enn middelalderballadens formspråk, og da først og fremst med tanke på det musikalske uttrykket. I transformasjonen av balladens musikalske uttrykk slik at det framstår i tråd med populærmusikkens krav, følger balladens episke fortelling med på lasset. I dette foredraget vil jeg undersøke hva som skjer med balladen som litteratur idet den blir en del av populærmusikkens uttrykk. Ved å analysere nyere innspillinger som blant annet *Gåtes* versjon av «Bendik og Årolilja» (2002) og Helene Bøksles «Natta vi har» (2006) (en variasjon over balladen «Margjit og Targjei Risvollo»), vil jeg se på hva som kjennetegner balladefortellingen slik vi finner den i populærmusikken i dag.

Henriksen, Nina
Syddansk Universitet, Danmark

Patografi og fotografi – tværæstetisk analyse af danske kræft-patografier

Populærkulturelle kræft-patografier optræder som en af de dominerende genrer i en generelt set voksende dansk selvbiografisk sygdomslitteratur. Op mod halvdelen af de danske kræft-patografier inddrager billedmediet. Det er uomtvisteligt, at kræft-patografierne selv inviterer til at blive læst som biografisk dokumentar og at billedanvendelsen ofte under-bygger det dokumentariske forehavende. Samtidig spidsformulerer billedanvendelsen væsentlige indsigter, som rækker ud over den personlige dokumentar og griber ind i det fælleskulturelle narrative og visuelle vokabularium, som omkranser kræftsygdomme. Via tværæstetisk analyse af udvalgte danske kræft-patografier ønsker mit paper at udforske deres dokumentariske tilbøjeligheder, herunder de narrative og visuelle fælleskulturelle træk som de indlejrer og videreudvikler.

Hjorthol, Geir
Høgskulen i Volda, Norge

Tekst og improvisasjon. Om samarbeidet mellom Lars Amund Vaage og Quest

Koplinga mellom jazz og diktopplesing (*jazz & poetry*) kjenner vi i Noreg først og fremst gjennom Jan Erik Vold sitt samarbeid med jazzmusikarar sidan 1960-talet. I innlegget mitt skal eg vise til eit anna og stadig pågåande samarbeid, mellom impro-bandet Quest, som eg er medlem av, og forfattaren Lars Amund Vaage. Vaage skriv både prosa og poesi, utan at det går noka skarp grense mellom desse sjangrane hos han. Han er poet når han skriv romanar, og dikta hans inngår gjerne i sekvensar som dannar små forteljingar. Dette kan ein kople til eit anna særtrekk ved Vaage: musikaliteten i språket hans, som kjem til uttrykk i alt han skriv. Overskriding av sjangergrenser finn vi også i musikken til Quest, med impulsar ikkje berre frå jazz, rock og folkemusikk, men også fotografi, dans og litteratur. Samarbeidet vårt med Vaage starta i 2002. På bakgrunn av desse erfaringane skal eg i innlegget mitt reflektere over kva som skjer i slike møte mellom tekst, vokal framføring og musikk som blir improvisert fram der og då. Vi har å gjere med ulike språk og uttrykksformer, ulike måtar å representere "verda" på. Samtidig handlar det om ei form for intuitiv samtale mellom tekst, opplesar og improviserande musikarar. Korleis går den føre seg? Kva rolle spelar det særeigne ved tekst og musikk, men også fellestrekk mellom dei? Kva skal til for at møtet skal bli fruktbart?

Hron, Irina
Stockholms universitet, Sverige

Innenfor språkets hus. Litteratur og arkitektur i Hanne Ørstaviks prosatekster

I den ofte siterte artikkelen *Des espace autres* fra 1984 lanserer den franske 'vitenshåndtørreren' Michel Foucault begrepet *l'époque de l'espace* (rommets epoke) for å beskrive noe som også knytter sammen og kjennetegner Hanne Ørstaviks utallige hus, side- og naborom. Denne simultaniteten av nærhet og distanse, en kombinasjon av fremmedhet og samtidig påtvunget intimitet, er således en sentral dimensjon ved det som utgjør både de figurative men også de materielle dimensjonene i den norske forfatterens prosatekster som utspiller seg innenfor/utenfor arkitektens hus (*48 rue Defacqz*), eller i utallige trange og overmøblerte leiligheter. I mitt innlegg ønsker jeg å diskutere (blant annet mot bakgrunn av Martin Heideggers konseptualisering av «Sein» og «Wohnen») hvordan semantisk enormt ladete begrep som intimitet og rom kan tolkes som komplekse sammenvevninger av litteratur og arkitektur (*inter artes*) – i og med at de både forutsetter et underliggende materielt grunnlag som spiller på språkets ›arkitektonisk‹ materialitet.

Humpál, Martin
Karlsuniversitetet i Praha, Tsjekkia

Roman som skuespill: Erlend Loes *Stille dager i Mixing Part*

Erlend Loes roman *Stille dager i Mixing Part* fokuserer på en samlivskrise mellom to norske ektefeller som er på ferie i Tyskland. Ektemannen Bror Telemann er en dramaturg som drømmer om å skrive et stort skuespill, og han forsøker stadig forgjeves å begynne på et. Romanen er fortalt i tredje person, men inneholder egentlig ganske få genuint narrative partier: Mesteparten av teksten består av dialoger. Med andre ord minner romanen sterkt om en tekst som er skrevet for teaterforestilling: Det er en sjangerhybrid – til dels roman, til dels skuespill. I foredraget vil jeg beskjefte meg med hvordan forfatteren leker – både formmessig og innholdsmessig – med flere stereotyper som gjelder dramasjangeren. Jeg vil også påvise at det er mulig å tale om et metafiksjonelt element i romanen: Etter at leseren har avsluttet lesningen av *Stille dager i Mixing Part*, kan han eller hun betrakte teksten som nettopp det skuespillet som Telemann hele tiden ikke greide å skrive, men kanskje har lyktes i å gjøre til slutt – romanen som helhet kan sies å utgjøre det dramatiske stykket han drømte om. Det store dramatiske verket blir omsider født av samlivskrisen romanen beskriver.

Jansson, Mats,
Göteborgs universitet, Sverige

Ekfras som fenomenologi i svensk poesi

Den litterära bildbeskrivningen och bildtolkningen – ekfrasen – har under senare tid blivit föremål för ett ökat intresse inom forskningen, såväl internationellt som på nordiskt område. Ekfrasen har förvisso en intresseväckande särart, ty att skriva om ett konstverk skiljer sig från att skriva om ett naturligt objekt. Bildkonstverket är redan i sig självt ett konstnärligt yttrande om tillvaron som dikten såsom konstnärlig gestaltning förhåller sig till. Den ekfrastiske diktaren reagerar vanligtvis på någon annans verk. Själva den ekfrastiska situationen involverar alltid åtminstone tre deltagare: bildkonstnären – poeten – läsaren. Såväl poet som läsare kan men måste inte också ha varit betraktare. Exakt vad är objektet när vi läser en dikt om en målning? Vad ser texten i bilden? Med vilka språkliga och retoriska medel förmedlas detta seende? Vad innebär det för läsarens tillägnelse av i första hand dikten men också av bildkonstverket? Vi har således att räkna med att flera olika perceptionsakter är inblandade i en dikt om en bild. Frågan om vad texten finner i bildkonstverket och hur detta förmedlas till läsaren kan förstås brytas ner i en mängd delfrågor, till exempel: döljer eller avslöjar dikten bildrummets ikonografi? Med hemorts rätt inom den antika retoriken har begreppet ekfras i modern tid kommit att omtolkas så att det numer inbegriper skiftande semiotiska, hermeneutiska och fenomenologiska aspekter. Föredraget vill belysa dessa på basis av svensk modern ekfrastisk poesi med särskild hänsyn till Folke Isakssons författarskap. Syftet är att nå fram till en fördjupad förståelse av ekfrasen som litterär gestaltning av och uttryck för en form av fenomenologi.

Jurickova, Miluse
Masaryk University, Brno, Tsjekkia

Norsk litteratur mellom oversettelse og illustrasjon i tsjekkisk resepsjon

Resepsjonen av norsk litteratur har vært av stor betydning for tsjekkisk kulturhistorie. Mitt innlegg undersøker ikonisitet og visuell retorikk som en del av litterær representasjon og resepsjon. I totalitære politiske regimer ble noen av utgivelsene, også gjennom deres illustrasjoner og bokomslag, til signaler som henviste til «alternative» etiske verdier og antydte politisk motstand mot establishment. Hvilke emosjonelle og kognitive prinsipper ble aktivisert ved illustrasjoner av M. Florian, J. Konupek, M. Fulin og O. Bouda – var det identifikasjon, ironi, patos, eller mytologisering av bestemte aspekter ved norsk litteratur? Illustrasjonene og bokomslagene fra perioden 1920 – 1990 framstiller en metaforisk, metonymisk, eller på annet vis tropologisk representasjon. Jeg vil fokusere på de betydeligste tsjekkiske kunstnere og malere som formidlet Undsets, Duuns og Vesaas' romaner, Gaarders barnebøker og Karel Capeks reiseskildring om Norge (1936). Teoretisk utgangspunkt for det ikoniske aspektet støtter seg til R. Jakobsons kommunikasjonsteori og U. Eco's semiotikk.

Jørgensen, Jens Lohfert
Aalborg Universitet, Danmark

Hinsides udviklingsromanen

Omkring år 1900 udkom en række skandinaviske romaner, der fra et åbenlyst selvbiografisk perspektiv tematiserer psykiske lidelser: Amalie Skrams *Professor Hieronimus* (1895) og *På Skt. Jørgen* (1895), August Strindbergs *Inferno* (1897) og Helga Johansens *Hinsides* (1900). De har det tilfælles, at de rykker grænserne for, hvilket stof romangenren behandler, og hvilke udtryksmidler, den behandler stoffet med. I dette paper fokuserer jeg på *Hinsides*, der blev genudgivet i Danmark i 2013, med fokus på romanens betoning af ekspressivitet på bekostning af det narrative forløb; en betoning, der forbinder *Hinsides* med den samtidige billedkunst. Som man ser det hos f.eks. Edvard Munch udtrykker alle omverdensskildringer i romanen jeg-fortællerens sindstilstand, idet den præger og forandrer dem. Hvad Johansen derved opnår, er at gøre sygdomsoplevelsen maksimalt nærværende for læseren

Karlsen, Ole
Høgskolen i Hedmark, Hamar, Norge

Ekfrase, mise-en-abyme, selvfremstilling. "Bildet" i Bjørn Aamodts *Avskjed*

Bjørn Aamodt, høyt verdsatt poet i nyere norsk lyrikkhistorie, etterlot seg sju diktbøker da han døde av kreft i 2006, 62 år gammel. Før og etter at kreftdiagnosen var stilt i februar 2006 (han døde i april måned), arbeidet han med et særegent langdikt, *Avskjed*, som langt på vei ble ferdig fra hans hånd og som kom ut i 2010. Denne bokas form er i stor grad bestemt av skrivemaskinens innstillinger, og består av en flytende tekstmasse uten andre pauseringer enn kommaterering og med orddeling bestemt av ytre rammer (skrivemaskinens innstilling og typografi), men likevel med delkapitler med titler, hvorav "Bildet" er det første. *Avskjed* er et romanmessig langdikt om Aamodts avskjed med boxeren Frodo, trofast turvenn gjennom et langt hundeliv, som døde av en kreftsvulst i hodet i juli 2005. I mitt innlegg vil jeg undersøke den innledende ekfrasens mis-en-abymiske funksjon og relatere denne til en lesning av *Avskjed* som en særpreget form for selvfremstilling der Aamodt selv, ikke Frodo, er protagonisten.

Kaunonen, Leena
University of Helsinki, Finland

Finnish Literary Modernism and Music

The epochal change took place in Finnish literature between 1945 and 1955 following the Second World War with the somewhat belated arrival of international modernism in Finland. The motivation for Finnish-language modernists in employing musicalized forms in literature was the anti-mimetic tendency to re-structure literature and the experience of reality it represented. By focusing on Eeva-Liisa Manner (1921–1995) and her poetic musicalization of literature I offer an example of how Finnish modernism drew inspiration from music. Modernism's interest in intermediality contributed to the writing of poetry associated with music and the impact of cultural periodicals helped in disseminating new trends across the domestic cultural scene. Because general tendencies in Finnish musical life were quite conservative, modernist writers drew their ideas of the musical analogies from literary criticism. Ideas of New Criticism as well as the principles of close reading were absorbed into critical practice and the inclusion of musical terminology in the examination of literary works became a trend. Besides Manner, other Finnish modernists also applied musical forms drawn from baroque music in their works. Lassi Nummi's idea of choosing the *chaconne*, a type of musical composition popular in the baroque era, as the model of a poem's structure offers a compositional outline for variation, imitation, figuration, and melodic invention. Bach's music inspired also Sinikka Kallio-Visapää's major novel *Kolme vuorokautta (Three Days and Nights, 1948)*. It could be characterized as a metafictional experiment with the fugue.

Kraglund, Rikke Andersen
Aarhus universitet, Danmark

Referencer til musik og billedkunst i Jan Kjærstads forfatterskab

Jan Kjærstads romaner er fulde af intermedielle referencer til andre kunstværker. Den fremtrædende brug af referencer er i artikler og anmeldelser af forfatterskabet helt overvejende blevet beskrevet som ornament og som postmoderne stiltræk, der skygger for værkernes indhold. Ved udgivelsen af Kjærstads første romaner pegede en række anmeldere eksempelvis på bøgernes referencer som "blendverk" (Mathistad 1984) og "luftig hjernespin" (Starheimsæter 1985), der kunne opleves som en iscenesættelse af forfatterens image: "Et vitnesbyrd om hvor flink forfatteren er, hvor mye han vet om allverdens ting" (Søgaard 1990) I dette foredrag er det en central pointe, at den markante brug af referencer ikke blot er staffage, der peger væk fra værkerne, men tværtimod er en integreret del af den måde Kjærstad vil vække læserens engagement. Referencerne til andre kunstværker har en række vigtige funktioner i forhold til værkernes udsagn og argumenter. Blandt disse er referencernes evne til at angive en vifte af fortolkningsmuligheder i værkerne, deres kapacitet for at åbne en tekst frem for at lukke den med en bestemt løsning. En anden pointe angår referencernes evne til ikke kun at virke på et tematisk niveau, men også på et metapoetisk: De peger på hvad fiktion er og kan.

Kramer, Nate
Brigham Young University, Utah, USA

Between Philosophy and Literature: Kierkegaard's Demonic and "Agnes and the Merman"

A few decades ago, one might have had to clarify and explain Kierkegaard's interest in the arts as a feature of his philosophical thought. Today, articles and monographs abound on Kierkegaard's interest in the arts as an important dimension of his philosophical thought. Most of this interest, however, takes up Kierkegaard's interest in the arts as often merely as historical interest or simple illustration of his philosophical thought. Rarely has this interest been taken up as a more complex relationship in which the arts themselves often inform the very conceptual ground of Kierkegaard's philosophy. In this paper, I propose to take up Kierkegaard's interest in the Danish ballad "Agnes and the Merman" to show how Kierkegaard's philosophical category of the demonic is formulated through Kierkegaard's reading of the ballad. I intend to argue that the ballad and the idea of the merman as monster become central to Kierkegaard's figuration of the category of the demonic. Therefore, the category of the demonic is not a "pure" philosophical category, but one that is fundamentally tied to and imagined via its literary representation. Such a conflation of the philosophical and the artistic suggests that the kind of philosophy that Kierkegaard practices relies heavily on the adaptation and appropriation of art forms. Kierkegaard's philosophy thus depends significantly on the figures, plots, and explorations of human experience found in literature.

Kucharska, Jolanta
Uniwersytet Jagiellonski, Krakow, Polen

August Strindbergs och Stanislav Barabas' *Inferno* – subjektiviteten och berättartekniken i roman och film

August Strindbergs *Inferno* (1897) är en text med många självbiografiska inslag men också ett avancerat berättartekniskt experiment. Romanens berättare använder sig av citat, dagboksanteckningar samt intertextuella anspelningar och tangerar gränserna mellan verklighet och fiktion. Hur kan denna rika flora av berättartekniska grepp översättas till filmspråk? Vad försiggår vid överföringen från den textuella till den audiovisuella representationen? Hur förändras förhållandet mellan fabula och sujet vid en sådan medieomvandling? Med utgångspunkt i den narratologiska teoribildningen (Gérard Genette, Robert Stam) och neoformalistiska filmteorier kring främmandegöring vill jag visa hur olika berättartekniska aspekter av själva romantexten överförs till filmatiseringen som gjordes 1973 av den slovakiske regissören Stanislav Barabas. Huvudproblemet som jag vill belysa i mitt föredrag är hur romanberättarens excessivt subjektiva perspektiv återges med hjälp av sådana filmiska grepp som kamerarörelser, montageteknik eller *mis-en-scènes* förvandlingar och om/på vilket sätt en intermedial översättning överhuvudtaget är möjligt.

Laamanen, Erika
University of Helsinki, Finland

“A bottle of poison labelled L’art pour l’art”. Ut pictura poesis in the poetry of Lauri Viita

This paper discusses the ut pictura poesis tradition in the poetry of the Finnish modernist Lauri Viita (1916—1965). Viita’s stance towards ut pictura poesis was complex. In his opinion, poetry is about words, not images, and it should be treated by means of the strict rules of poetic artefact and language. On the contrary, dogmatic Finnish modernists considered pictorial arts as a form ideal for poetry as well. In his poems, Viita criticizes his contemporaries and especially their outlook of art for art’s sake. However, Viita was highly aware of the conventions of ut pictura poesis and also made use of them. An examination of Viita’s application of this tradition can provide insight not only to particular poems by Viita but also to Viita’s poetics and, furthermore, to Finnish Modernism. In my paper, I examine ut pictura poesis from the standpoint of ekphrasis, that is, the verbal representation of the visual arts, and its relation to the aesthetic outlook L’art pour l’art. I elaborate on two poems by Viita, “Dolce far niente” and “Huoneentaulu” (“A Painting of a room”). Alongside ut pictura poesis, “Huoneentaulu” deals with architecture which, from Viita’s point of view, is the baseline for poetry. I demonstrate how Viita parallels the processes of making a poem and that of building a house. My objective is to demonstrate that although his approach to ut pictura poesis is negative, Viita has one intention in common with poets who employed ekphrasis, that is, to preserve the autonomy of art.

Langgård, Karen
Ilisimatusarfik Grønlands Universitet, Grønland

Tekst og illustrationer i grønlandske børnebøger

Grønlandssprogede børnebøger kan inddeles i tre grupper: udenlandske børnebøger uden tilknytning til Grønland men oversat til grønlandsk, børnebøger lavet af personer tilknyttet Grønland men ikke skrevet på grønlandsk og endelig børnebøger hvor originalteksten er på grønlandsk. Fokus vil ligge på de to sidste grupper – og på de senere år. Efter en kort introduktion til den grønlandske litteraturhistorie, vil præsentationen behandle dels, hvordan tekst og illustrationer i børnebøgerne matcher hinanden, dels komme ind på, hvad det betyder for genren i Grønland at bildende kunstnere er involveret sammenlignet med udviklingstendenser inden for voksenlitteraturen på grønlandsk.

Voksenlitteraturen har været meget præget af at være en del af nationsbygningen. Spørgsmålet er om det samme gør sig gældende i tekst og illustrationer i børnebøgerne? Det er begrænset hvor meget voksenlitteraturen har refereret til den prækoloniale Inuit-kultur, endsige brugt litterære former fra den rige mundtlige tradition. Spørgsmålet er om det samme gør sig gældende i børnebøgerne? Billedet af den prækristne kultur i voksenlitteraturen er blevet tilpasset gennem tiden til at være acceptabelt for læserne – hvordan tackles den problemstilling i børnelitteraturens tekster og billeder? I alle sammenhænge er det basale spørgsmål i præsentationen, hvordan relationen er mellem tekst og illustrationer.

Larsen, Peter Stein
Aalborg universitet, Danmark

Konflikten mellem tekst og billede i dansk samtidslyrik

Man har siden det 19. århundrede set en tendens til mellemværender, samspil og fusioner mellem tekst og visuel kunst. En række forskere (Roland Barthes, W.J.T. Mitchell, Jay D. Bolter) har peget på, at der kan skabes to forskellige relationer mellem tekst og billede, nemlig dels en harmonisk relation, hvor tekst og billede gensidigt belyser hinanden, dels et dissonantisk, uafklaret og anfægtende forhold mellem tekst og billede. Mens den første relation er dominerende i den klassiske og modernistiske digtning frem til det nye årtusinde, har den sidstnævnte markeret sig voldsomt i lyrikken fra de seneste årtier. I mit oplæg vil en række værker af nye danske digtere, nemlig Ursula Andkjær Olsen, Nikolaj Zeuthen, Christina Hagen og Olga Ravn blive analyseret og diskuteret med henblik på en afdækning af dette nye konfliktsuelle forhold mellem tekst og billede i samtidslyrikken.

Larsen, Wenche
Universitetet i Oslo, Norge

Cecilie Løveids skuespill som levende bilder

1980-tallet var en av de mest nyskapende perioder i norsk teaterhistorie. Cecilie Løveid (f. 1951) utvikla seg som dramatiker i kjølvannet av «den performative vendinga» (Fischer-Lichte 2007) i kunsten fra slutten av 60-tallet og debuterte som dramatiker under «den billedlige vendinga» (Mitchell 1996) på slutten av 70-tallet. Dette er bakgrunnen for at Løveid i samarbeid med kunstnere, skuespillere og regissører ved teatre og frie scener på 80-tallet utfordra det litterære dramaet i overensstemmelse med «det postdramatiske teatret» (Lehmann 2008) og bygde bro mellom den frie scenekunsten og institusjonsteatret. Løveid har gjennom dette erobra en enestående posisjon i norsk teater- og dramahistorie som den dramatikeren som åpna det litterære dramaet og institusjonsteatrene for de nye tendensene i scenekunsten (jf. Arntzen 1991, 1997, 1998, 2000, 2004, 2011, 2012). Gjennom en presentasjon av det tverrkunstneriske prosessarbeidet som leda fram til *Balansedame* (Løveid 1985), vil jeg vise hvordan Løveid utfordrer det litterære dramaet ved å integrere teatrets visuelle, fysiske og performative virkemidler og underlegge dem en 'visuell dramaturgi' (Arntzen 2007) der mening og struktur ordnes i henhold til bildets representasjonsform som «levende bilder».

Lehrmann, Ulrik
Syddansk Universitet, Odense, Danmark

Koncept-LP, skulpturelle artefakter og dans – 60'ernes ungdomsoprør som flosset tekst

I ungdomsoprøret i de sene 1960'ere blev skellet mellem høj og lav kultur udfordret – ligesom en lang række hævdvundne grænsedragninger blev anfægtet (politik, køn, uddannelse, familie osv.). Samtidig vandt forestillingen om grænsedbrydende kunst i materiale- og mediemæssig henseende frem, f.eks. i form af blandformer og hybridkunst (jf. i dansk sammenhæng kulturdebattøren og forfatteren Hans-Jørgen Nielsens essayistik og kredsen omkring tidsskriftet *ta'*). I et sådant perspektiv blev den litterære tekst invaderet af andre kunst- og kulturformer, hvilket Sven Holms tekst "Ladyland" (*Rex* (1969)) er et eksempel på. Med afsæt i denne tekst vil mit oplæg handle om, hvordan teksten indgår i udvekslingsrelationer mellem datidens progressive rockmusik og populærkultur, brækker af en kunsthistorisk tradition (prærafaelitisk malerkunst, L.A. Rings og René Magrittes malerier) og en litterær tradition (H.C. Andersen, J.P. Jacobsen, Gunnar Ekelöf) samt peger frem mod kønsfremstillinger i skulpturer af danske kunstnere som Bjørn Nørgaard og Christian Lemmerz.

Lilja, Eva
Göteborgs universitet, Sverige

En teori för estetisk rytm

Jag vill presentera en teori för estetisk rytm – i första hand poesins rytmik men denna kan inte undersökas utan hänsyn till andra konstarter. Den naturliga utgångspunkten för rytmstudiet är dansen. Rytmer finns i både tid och i rum – det gör också den dansande kroppen. Rytmmönster skapas inom ramen för gestalten. Viktigast för dikten är versradens gestalt med sitt normalomfång på ca 3 sekunder, ett intervall som återkommer i korttidsminnets omfång. Det har visat sig att akustiken inte riktigt stämmer med de rytmiska mönster man faktiskt uppfattar. Mönsterläggningen tycks ske i själva perceptionen, som ordnar svagare och starkare element till pregnanta gestalter, där detaljerna formas i ett samspel mellan akustiska impulser och långtidsminnets mönster. Samma process finns i andra konstarter. Kognitiv psykologi visar hur sinnesintryck processas, rytmiska impulser exempelvis. Perceptionsmönster uppstår ur ett samspel mellan hjärna, kropp och värld. Dessa mönster är samtidigt visuella, auditiva, taktila och kinestetiska. Det finns ca 25 starka perceptionsmönster som har flera underordnade mönster. Ett av de viktigaste är FORCE, det mönster som kroppen utvecklat genom erfarenhet av tyngdkraften. Här finner vi den estetiska rytmen som ett samspel mellan undermönstren RIKTNING och BALANS. Verslärans figurer är riktade, de stiger eller faller, de balanserar såsom t.ex. spondén OO eller korjamben OooO. Men dikten rör sig också på papperet som bild. Jag vill föreslå att BALANS är det schema som särskilt kännetecknar just estetisk rytm. Rytmen är förstås av vikt för diktens sätt att skapa betydelse. Jag vill demonstrera rytm och betydelse i ett par modernistiska dikter.

Ljung, Per Erik
Lunds universitet, Sverige

”Språket har fågelholkar i munnen idag” – skrift, bild och ljud hos Johannes L. Madsen

Mitt i det som Tania Ørum i sin stora undersökning har kallat *De eksperimenterende tressere – kunst i en opbrudstid* (2009) debuterade den särpräglade danske diktaren Johannes L. Madsen (1942-2000). Hans cirka 20 diktsamlingar, romaner och teaterstycken från ett hyperproduktivt decennium mellan 1965 och 1975 finns samlade i *JLM– Johannes L. Madsens Samlede* från 2003, 945 sidor, inklusive barnböcker, skådespel, berättelser, poptexter, utdrag ur recensioner och ett upplysande efterord av Lars Bukdahl. I mitt föredrag vill jag visa hur författaren leker med och experimenterar sig fram mellan konstarterna. Situationen – med system- och ”syra”-diktning, allehanda experiment och performance-upptåg – måste naturligtvis antydast, innan jag ger exempel på texternas utforskning av sådant som ikonicitet och själva bokhantverkets möjligheter; viktigt är också samarbetet med bildkonstnärer. Musiken (”pop-digte”) kommer kort att beröras, liksom barnböckernas iscensatta verbala lekar. Till sist tar jag upp den iscensättning – bokstavligen *inter artes* – som kom poeten till del i den remarkabla CD-utgåva som Halfdan E & Martin G ställde samman 2003: *Smarte pletter mellem fingrene. 20 digte af Johannes L Madsen. Læst op af Klaus Rifbjerg, Jørgen Leth, Steen Jørgensen, Vigga Svensson, Knud Holten m.fl.* Där får samtida musik, samplade ljud och en rad nu verksamma författare tillsammans gestalta Madsens dikter (info och ljudexempel fås via www.smartepletter.dk och/eller Forlaget Arenas hemsida).

Ljungquist, Sarah
Högskolan i Gävle, Sverige

Från ord till bild. Den intermediala transformeringen av karaktären Lisbeth Salander

Syftet med mitt bidrag är att belysa transformeringen av den mytiska romanfiguren Lisbeth Salander, från romanens verbala medium till filmens audiovisuella uttryck. Den enorma uppmärksamhet och popularitet som framlidne Stieg Larssons Millenniumserie rönt då den kom ut bidrog snabbt till att berättelsen filmatiserades. Inom några få år hade den första delen i romanserien, *Män som hatar kvinnor* (2005) adapteras i två olika filmversioner: Nils Arden Oplevs *Män som hatar kvinnor* (2009) och David Finchers *The Girl with the Dragon Tattoo* (2011). Sett till intrigstrukturen är det enbart detaljer som skiljer romanen och de två filmatiseringarna från varandra. Oavsett vilken version vi tar del av möter vi samma intrig. Närstuderar vi däremot transformeringen av romanens mest uppmärksammade karaktär Lisbeth Salander finner vi inte riktigt samma genomgjutna igenkänning. Den Salander vi möter i romanen, vars inre liv såväl som det yttre filtreras genom en allvetande berättarposition, ger oss bilden av en komplex och sammansatt karaktär; samtidigt som hon framträder inför oss som en närmast mytisk figur. Med det indignierande feministiska budskap hon är satt att förmedla kan romanens Salander beskrivas som en feministisk figuration, en cyborg, i vars skepnad hon ledigt rör sig utanför realismens begränsningar – i sin strid mot patriarkatets kvinnohatande män. Transformerad till filmmediet har emellertid den mytiska Salandergestalten fått ge vika för en långt mer realistiskt tecknad karaktär. Förskjutningen till trots samspelar emellertid filmatiseringarnas sinsemellan mycket olika Salandergestaltningar med romanberättelsens mytiskt komplexa figur – i en mer realistisk tonart bara. I presentationen uppmärksammas såväl betydelsen av de olika konstarternas – litteraturens respektive filmens – formspråk som det förhållningssätt till romanens underliggande budskap som Oplevs respektive Finchers adaptering uppvisar.

Lysell, Roland
Stockholms Universitet, Sverige

Strindbergs *Stora Landsvägen* som metadrama

August Strindbergs sista drama "Stora Landsvägen" (1909) har ofta nedvärderats av forskningen (G. Ollén) och kritiserats för den säregna blandningen av lyriskt och trivialt samt för sina uppenbara personangrepp på andra svenska författare, exempelvis Heidenstam och Geijerstam. Om vi emellertid betraktar "Stora Landsvägen" i anslutning till Strindbergs fem kammerspel ("Oväder", "Brända Tomten", "Spöksonaten", "Pelikanen", "Svarta Handsken") blir mer intrikata mönster tydliga. Dramat framstår som ett utpräglat metadrama, d.v.s. ett drama om dramats förutsättningar, med referenser såväl till skrift som till teater och bildkonst. "Stora Landsvägen" belyser och fullföljer teman ur Strindbergs tidigare författarskap ur nya synvinklar och visar i slutscenen en ny variation på den sene Strindbergs syn på liv kontra verk, människa kontra Gud. Mitt specifika intresse rör dels "Stora Landsvägen" i relation till det romantiska dramat i Tieck-Atterbomtraditionen, dels vilka nya aspekter som kan läggas på Strindbergsdramat utifrån Hans-Thies Lehmanns tankegångar om postdramatisk teater.

Lånke, May
Høgskolen i Hedmark, Hamar, Norge

Now you see me, now you see me not. To ekfraser i Eldrid Lundens *Flokken og skuggen*.

Eldrid Lundens diktsamling *Flokken og skuggen* (2005) tematiserer på mange måter forholdet mellom persepsjon og lyrikk (Langås 2007), og den inneholder mange referanser til andre kunstuttrykk. To ekfrastiske dikt er samla under overskrifta «Now you see me, now you see me not». Foreleggene for diktene er to kunstverk av Per Maning: Det første en serie fotografier av bavianen Maggie, det andre en kunstfilm av ansiktet til en mann. Mannen snakker, men filmen er uten lyd. I lesninga mi av disse diktene vil jeg undersøke forholdet mellom bildeforelegg og tekst. Særlig i diktet om Maggie synliggjør dette finurlige detaljer som vi går glipp av dersom vi ikke forholder oss til bildene. Dette åpner også for å utforske rollen som den fortolkende tilskueren spiller i de to tekstene. Leseren følger tilskuerens blick på kunstverkene og tar del i refleksjonene rundt dem. Denne refleksjonen er uttrykt i et poetisk språk, og det er mulig å se dette i lys av Kriegers teori om hvordan ekfrastiske dikt forsøker å oppheve skillet mellom romkunst og tidkunst (Karlsen 2003). Slik jeg ser det, er det imidlertid også fruktbart å vektlegge de narrative elementene, slik blant andre Heffernan gjør i sin ekfraseteori. Den tilstedeværende tilskueren i diktene understreker den doble representasjonen som alltid vil være til stede i ekfraser. På den ene siden plasserer diktet oss som tilskuere av verkene, på den andre siden leser vi en lyrisk tekst som fortolker dem. Lundens to dikt kan dermed leses både som en invitasjon til å reflektere over forholdet mellom persepsjon og lyrikk og mellom persepsjon og sannhet.

Markussen, Bjarne
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Skapende gjenbruk. Cornelis Vreeswijk og sangtradisjonen

Medborgare! Med denne apostrofen satte Cornelis Vreeswijk en ny tone for sin tid. Han ble en suksess og en skandale helt fra debutplata *Ballader och uförskämtheter* i 1964, og var en ledende skikkelse i den andre visebølgen i Skandinavia gjennom 1960- og 70-tallet. Ved sin død i 1987 hadde han utgitt omkring 40 plater med eget og andres materiale. Mye av dette holder seg godt, og noe har fått klassikerstatus. Vreeswijks stil er særegen, både når det gjelder tekster, syngemåte og gitarspill. Men hva består det særegne egentlig i? Dels i et personlig temperament, som særlig kommer til uttrykk i stemmens klang, timing og nærvær. Dels i en absorptiv kapasitet, en evne til å ta i bruk kulturens reservoar av språklige og musikalske uttrykk, enten de er hentet fra dagliglivet, middelalderballader, visesang eller modernistisk lyrikk. Stilblandingen er kanskje det fremste kjennetegnet ved Vreeswijks stil. Sangene er fulle av intertekstuelle og intermusikalske referanser, lån, sitater og halvsitater, men noe epigoneri er det likevel ikke snakk om. Dette innlegget nærmer seg det «vreeswijkske» ved å undersøke hvordan han arbeider med og mot tradisjonen i to sanger: «Josef och Maria» (1972) og «Balladen om herr Fredrik Åkare och den söta fröken Cecilia Lind» (1966). Sangene blir undersøkt «synkront» med tanke på samspillet mellom tekst, syngemåte og musikk, og «diakront» med tanke på de musikk- og litteraturhistoriske foreleggene.

Marnersdóttir, Malan
Færøynes Universitet, Torshavn, Færøylene

Interartistisk præg i William Heinesens "Balladen om Bøledrengen"

“Balladen om Bøledrengen” er en af erindringsfortællingerne i William Heinesens sidste værk, *Laterna magica* fra 1985. Det er en tragisk livshistorie, som skildrer stor lidenskab samtidig med at den opridses vigtige sociale og kulturelle strukturer i det færøske samfund. I dette samspil indgår kunstarterne i personkarakteristikkerne. Allerede titlen henviser til folkeviserne og den færøske kædedans, som danner rame om fortællingen. Der henvises til portrætmaleri, musikterminologi og til virkelige såvel som fiktive kunstværker. Billederne i karakterernes hjem, deres musiksmag og de instrumenter, som de spiller på, karakteriserer sider af deres personlighed, som supplerer deres offentlige stilling og anseelse. "Balladen om Bøledrengen" har med andre ord et stærkt interartistisk præg, den ikke blot alluderer til andre kunstværker og kunstarter, de indgår i novellens konstruktion af karakterer og handlingens drama.

Meregalli, Andrea
University of Milan, Italia

Art and the Artist in Zenia Larsson's Works

Zenia Larsson (1922-2007) arrived in Sweden after World War II and chose Swedish when she started her literary production in the 1960s. She also made a career as a sculptor, in fact her first passion in the artistic field, and references to sculpture and other forms of artistic expression are not rare in her books. The most evident case is certainly her autobiographically inspired "Künstlerroman" *Mejan* (1966), but the rest of her production is not less interesting in this respect. The aim of this paper is to study the presence and function of this interartistic discourse in some of the author's works. The first step will be to delineate Larsson's vision and understanding of art as it is expressed in *Mejan*. Then, the analysis will take into consideration other works, especially the fictional trilogy on the period from the Łódź ghetto to her first years in Sweden (*Skuggorna vid träbron*, 1960; *Lång är gryningen*, 1961; *Livet till mötes*, 1962) and the essays *Morfars kopparslantar* (1970) and *Mellan gårdagen och nuet* (1985). In these texts, references to sculpture and painting are not necessarily frequent but nevertheless significant in order to shed light on the author's ideas on human life and the function of literature and art in general. For example, this happens when mention is made of Zenia shaping figures in clay during her detention in concentration camps, or in her conversation with a painter living in a kibbutz during her journey to Israel in 1969 (both episodes in *Morfars kopparslantar*).

Mikucionis, Ugnius
Universitetet i Oslo, Norge

Loke i bilde, skaldekvad og myte

Loke er utvilsomt en av de mest interessante skikkelsene i norrøn mytologi. I innlegget mitt snakker jeg om hans funksjon som gudenes hjelper og motstander og henviser til kilder som *Den yngre Edda* (prosa), *Den eldre Edda* (Edda-dikt), skjoldkvadene *Haustlöng* og *Húsdrápa* (skjoldkvad er skaldedikt som beskriver bilder malt på et skjold) og arkeologiske funn (først og fremst *Snaptunsteinen* som avbilder et mannshode med sammensydde lepper, og som antakeligvis kan identifiseres med Loke). I et *inter artes*-perspektiv er skjoldkvadene spesielt interessante. I Cleasby og Vigfússons *An Icelandic-English Dictionary* leser vi: “Shields were furnished with a painted or carved 'ring' representing mythological or heroic subjects; these rings are the earliest works of Northern art on record [...] Such shields were a lordly gift, and gave rise to several ancient poems treating of the subjects carved or painted on the shield, such as the famous *Haust-löng* by Thjodolf, the *Ragnars-kviða* by Bragi, the two *Berudrápur* (Shield-songs) by Egill; these 'shield-lays' were afterwards the sources of the writer of the Edda, but only a few fragments are preserved [...]” Jeg fokuserer mest på mytene om Idunns ungdomsepler og Tors fiske (begge bevart i skjoldkvad) og diskuterer Lokes rolle i å opprettholde verdensordenen. Min konklusjon er at vår verden ikke kunne ha eksistert uten Loke, selv om det er han som leder monstrene i Ragnarokk.

Mose, Gitte
Universitetet i Oslo, Norge

Madame Nielsen og The Nielsen Sisters. Nye transformationer i (Claus Beck-) Niensens kunstnerskab, *The Nielsen Movement*

Forfatteren, performeren og den politiske aktivist med meget mere, Nielsen, har senest transformeret sig til Madame Nielsen og til forsangerinde i bandet The Nielsen Sisters. Blandt Niensens seneste udtryk er bandets koncertturneer med *We are Multitude*, forestillingen *Transformatoren* (s)om Karen Blixen, Antigone, Medea, Ophelia og Michael Jackson på Café Teatret i København, og romanen *Den endeløse sommer* – signeret Madame Nielsen, som udkommer i august (www.nielsen.re). IASS-foredraget skal undersøge disse nye dele af Nielsen-bevægelsen i lyset af kunsthistorikeren Gunnar Danbolts beskrivelse af samtidskunsten som ”kontemporær” (*Frå modernisme til det kontemporære. Tendensar i norsk samtidskunst etter 1990*, 2014) og filosofen Jacques Rancières diskussion af politik og æstetik (*The Politics of Aesthetics: The Distribution of the Sensible*, 2004/2000).

Mønster, Louise
Aalborg universitet, Danmark

Grænsespring – nordisk samtidspoesi mellem ord, billede og musik

Det er nærvæd umuligt at tale om poesi uden at tale om billeder og musik. Billedlige og musikalske komponenter er essentielle i det lyriske digt, og det hører til enhver grundig beskæftigelse med poesi, at man fokuserer på forhold vedrørende billeddannelser, rytme og klang. Der er altså ikke noget nyt i, at poesien integrerer *melos* og *opsis*, men ikke desto mindre er det et fænomen, som man kan mene, det er mere uomgængeligt at forholde sig til nu end nogensinde før. I den nordiske samtidspoesi er det nemlig ikke kun en smal avantgarde, der dyrker det tværestetiske og kunstnerisk grænsespringende udtryk. For de yngre generationer af digtere synes det nærvæd at være normen, at de bevæger sig imellem forskellige kunstarter, praksis- og publikationsformer. Poesien udfolder sig på meget konkret vis i musikalske og billedkunstneriske kontekster, og inden for de seneste år har man set en markant stigning i forekomsten af bl.a. lyd&lyrik, spoken word, bogobjekter og poesiperformance. I min forelæsning vil jeg med udgangspunkt i bl.a. Morten Søndergaard, Gerd Laugesen, Johannes Heldén, Øyvind Rimbereid og Cia Rinne give en række eksempler på samtidige nordiske poetiske praksisser, der placerer sig i et interartielt felt. Jeg vil vise, at dette felt ikke blot er særdeles velbesøgt i samtidskunsten, men at det også er et ekstraordinært vitalt felt, som rokker ved traditionelle forestillinger om, hvad poesi er, og som peger på ny veje for forståelsen af digtningen i det 21. århundrede.

Nesby, Linda
Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

Patografien som blog og bok

Tradisjonelt har selvbiografiske skildringer av sykdom (patografier) vært formidlet i form av bøker. I lys av den digitale utviklingen de vestlige samfunn har gjennomgått de siste tiårene er det imidlertid stadig flere som velger å formidle egen sykdomshistorie via blogg. Bloggen preger både skrivemåten og den artistiske fremstillingen av sykdom, feks ved bruken av dikt og bilder. Jeg ønsker å drøfte på hvilken måte mediet patografiene benytter, preger form og innhold. Skriver man annerledes om egen sykdom når man blogger enn når sykdomshistorien er beregnet for bokformatet? Hva skjer når en blogg senere blir til bok? Og hvilken funksjon har bildematerialet som illustrerer sykdomsfremstillingen, feks i Regine Stokkes bloggbaserte patografi *Regines bok. En ung jentes siste ord?*.

Nesmann, Inga Marie
Kvadraturen skolesenter, Kristiansand, Norge

Sangerens utfordringer i innstuderingen og fremføringen av *Fire digte fra Fiskerjenta* av Bjørnstjerne Bjørnson, komponert av Edvard Grieg

Grieg og Bjørnson samarbeidet ved flere anledninger, spesielt i begynnelsen av 1870-årene. De fire diktene fra *Fiskerjenta* ble fullført i 1872, to år etter at Grieg påbegynte syklusen. For en sanger står innstudering av tekst og musikk sentralt. Med min tverrfaglige bakgrunn i sang og litteratur har jeg gått inn i prosessen med å se på referanser og sammenfall mellom tekstenes rolle i romanen, og hvordan tekstene fungerer som en sangsyklus med fire dikt. Første del av mine undersøkelser dreier seg derfor om analyse av forholdet mellom tekst og musikk. Griegs behandling av diktene er i tråd med de føringene som ligger i romanen. Stormen brukes som presentasjon til ”Takk for dit råd” og Bjørnson innleder med et par trillende forspill til ”Jeg giver mit digt til våren”. Videre har jeg fordypet meg i utfordringene utøveren møter. Kombinasjonen med å undersøke forholdet mellom tekst og musikk for så å gå inn i den kunstneriske prosessen som sanger, fører til en kombinasjon av metodikk i arbeidet. Analyse av tekst og musikk må til, men videreføringen blir mer kompleks når det utøvende perspektivet kobles inn. Her støtter jeg meg til relevant litteratur på området, samtidig som egen erfaring kommer med. Målet med forberedelsene er at sangeren får mulighet til å være spontan og kreativ i fremførelsen. Mitt hovedanliggende er å få til en prosess som fører til veloverveide valg hos utøveren som gir en mer helhetlig, troverdig og gripende fremføring hvor klangbunnen fra forfatter og komponist når frem til publikum gjennom fremførelsen.

Nielsen, Ingrid
Universitetet i Stavanger, Norge

Det lyriske begjær: å bli musikk

Denne forelesningen tar for seg lyrikkens slektskap med musikken, både i et historisk og litteraturfilosofisk perspektiv. Forelesningen tar utgangspunkt i den muntlige og folkelige kulturen, der lyrikkens musikalitet i stor grad fungerte som en *kollektiv minneteknologi*. Musikalske grep som rim, rytme og gjentakelser lettet hukommelse og overføring i muntlige situasjoner. Dermed hadde musikaliteten en *konsentrisk, samlende funksjon* i den muntlige lyrikken. I og med romantikken ser det ut til at musikaliteten i lyrikken får en ny funksjon. Forelesningen argumenterer for at den moderne, uregelmessige prosodien – med frie vers og varierte rytmefigurer – inngår i den moderne lyrikkens forsøk på å overskride de kollektive språkformasjonene. Den lyriske musikaliteten får dermed en eksentrisk funksjon. Forelesningen vil se nærmere på lyrikere – særlig Jo Eggen, Göran Sonnevi og Ann Jäderlund – som i særlig grad fremstår som musiske forfattere, og diskutere hvilken filosofisk og eksistensiell betydning musikken har i deres diktning.

Nordenfors, Ola
Uppsala Universitet, Sverige

När blir ord och ton symbios? En diskussion om tonsättning av dikt med utgångspunkt i Gunnar de Frumeries tonsättningar av Pär Lagerkvists dikter

Gunnar de Frumerie är en av 1900-talets mest betydande svenska romanstonsättare. Han kom att få ett särskilt förhållande till diktaren Pär Lagerkvist – en ”valfrändskap” som resulterade i 50 romanser (ungefär halvparten av hans totala romansbestånd). I mitt föredrag kommer jag att undersöka förhållandet mellan ord och ton i några av hans romanser med utgångspunkt i Kofi Agawis analysmodeller för romansforskning. Lagerkvist rubriceras vanemässigt som modernist i många litteraturhistoriska handböcker medan de Frumerie fått ett rykte som en naiv, intuitiv tonsättare utan modernistiska ambitioner. Att bägge påståendena kräver grundliga nyanseringar visar en genomgång av de Frumeries tonsatta Lagerkvist-dikter. Mitt föredrag begränsar sig till tre romanser från skilda delar av de Frumeries skaparkarriär.

Nymoen, Ingrid
Universitetet i Bergen, Norge

Fra tekst til scene, fra norsk til arabisk og tilbake. Et intermedialt og krysskulturelt blikk på Erling Kittelsens drama *På himmelen* (2000)

”For me it is the best piece in the world”, skal den irakske teaterviteren og regissøren Awni Karoumi (1945-2006) ha sagt om Erling Kittelsens drama *På himmelen* (*Dag og Tid*, 28.06.2003). Replikken skal ha falt i forbindelse med at Karoumi i 2003 satte stykket opp i Beirut, i irakisk-norske Walid al-Kubaisis arabiske oversettelse. Karoumis oppsetning ble en suksess. Da en av skuespillerne fra Beirut, Mohammad Bani Hani, i 2005 satte opp en ny versjon av stykket i Amman, fikk imidlertid så vel forfatteren som regissøren en fatwa rettet mot seg. I ettertid er det dessverre ikke mulig å sammenligne Karoumis og Bani Hanis oppsetninger i Midtøsten; bare Karoumis ble tatt opp på video og derfor i prinsipp tilgjengelig. Uten gode språkkunnskaper i både norsk og arabisk er det heller ikke mulig å vurdere al-Kubaisis oversettelse opp mot forfatterens norske tekst. Med de begrensninger språkkunnskap og tilgjengelige kilder representerer, er intensjonen å lese utsnitt fra en scenisk versjon satt opp på arabisk i Midtøsten (i praksis Karoumis oppsetning) i lys av tilsvarende sekvens i Kittelsens tekst publisert i Oslo. Med norske skuespillere og tysk som hjelpespråk ledet Karoumi året etter suksessen i Beirut et verksted om *På himmelen* ved Nationaltheatret i Oslo. Resultat: ei enkelt forestilling (07.05.2004). Da opptak mangler og Karoumi nå er død, er bare sekundære kilder om Karoumis sceniske applikasjon av Kittelsens drama for et norsk publikum tilgjengelig. Minimal oppmerksomhet på tekst i hjemlandet, suksess versus skandale for sceneversjon på arabisk grunn: Et forsøk på forklaring og forståelse.

Nyström, Tony
Vasa universitet, Finland

"Mine bøker er musikk." Intermedial tematisering i Agnar Mykles *Lasso rundt fru Luna*

Syftet med min presentation är att redovisa för den intermediala tematiseringen mellan text och musik i Agnar Mykles individualstil genom en studie av explicita musikalisk-litterära intermediala referenser i romanen *Lasso rundt fru Luna*. Tidigare har det inte funnits en explicit metod för undersökningar som denna. Därmed är det metodologiska syftet med min studie att utveckla en kategoriseringsmodell för studier av möten mellan text och musik. Modellen utgår från den klassiska begreppstriangeln som jag omarbetat och utvecklat för att kunna tillämpas i intermediala studier. Mina forskningsfrågor är: Hur och till vilken effekt framstår den musikalisk-litterära intermediala tematiseringen i personbeskrivningarna i romanen? Fungerar min kategoriseringsmodell i en analys av explicita intermediala referenser till musik? I min analys framkommer det att det är uppenbart att författaren använder intermedial tematisering som medel till att lyfta fram huvudkaraktärens hållningar till andra karaktärer. Detta märks på samma sätt i både de manliga karaktärernas och de kvinnliga karaktärernas personbeskrivningar. Detta framkommer såväl genom explicita som implicita signifikanter i den intermediala tematiseringen. I min studie framkommer det även att min kategoriseringsmodell fungerar i studier som denna och visar att man kan avgränsa en analysenhet med hjälp av den och därmed studera den intermediala tematiseringen mellan text och musik. Detta bevisar bl.a. författarens användning av onomatopoetiska uttryck som med hjälp av kategoriseringsmodellen kan tack vare deras funktion som signifikant och deras förhållande till referenten klassas som explicita intermediala referenser till musik.

Nærland, Torgeir
Universitetet i Bergen, Norge

***Flow* som politisk retorikk – lyrisk og rytmisk samspill i Lars Vaulars "Kem Skjøt Siv Jensen"**

Mer enn noen andre populærmusikalske sjangre konstitueres hip hop-musikkens estetikk gjennom den uttrykksmessige forrangen som gis til rytmisk overlevering av ord og tydelig aksentuerte beats. Samspillet mellom disse modalitetene blir innenfor hip hopens eget vokabular kalt *flow*, et begrep Alim (2004) definerer som "The relationship between beats and rhymes in time". Det er gjennom rapperens omgang med rytmen, og den flowen som oppstår, at hip hopens egenart som politisk diskurs trer frem. Begrepet *flow* åpner opp for en forståelse både av den sanselige opplevelsen som oppstår i møtet mellom verbal overlevering og rytme, hvordan disse modalitetene retorisk forsterker hverandre, og i sin kontekst sammen setter i spill et nytt sett av betydninger. Det er disse dimensjonene som undersøkes i denne nærlesningen av Lars Vaulars politiske satire "Kem Skjøt Siv Jensen" i konteksten av norsk offentlighet. Da låten ble sluppet ble den gjenstand for offentlig politisk diskurs. Låten var blant annet hovedsak på NRK TV sin nyhetssending Dagsrevyen 21, som viste utdrag fra fremførelser av låten, den ble offentlig kommentert og fordømt av en rekke fremtredende FRP-politikere, den ble vurdert av PST, og utgjorde en nyhetssak i de fleste nasjonale avisene i Norge. Denne studien undersøker slik sett hvordan de sanselige, kognitive og retoriske dimensjonene ved låtens flow konstituerer låten som *ekspressivt "råmaterial"* for bestemte (offentlige) lesninger.

Olsson, Nils
Göteborgs universitet, Sverige

Från Litteratur till Det litterära. Tradition, konvention och medium hos litterära praktiker bortom texten och hitom verket.

Var äger litteraturen rum? Äger den blott rum innanför de institutionellt givna ramverk som förefaller dominera villkoren för hur litteraturen produceras, distribueras och konsumeras? Sammanfaller litteraturen alltid med sig själv? Frågan är retorisk, ty sanningen är förstås att litteraturen, som tradition, läs- och skrivpraktik alltid ägt rum på andra platser och i andra former än de lyfts fram av såväl historieskrivningen som samtida reglerings-, distributions- och konsumtionsformer. Om litterär praktik i dag förefaller breda ut sig över en mängd medier och kulturfärer så är det förmodligen inte en principiellt ny situation, men, som en mediehistorisk insikt låter oss förstå, blir ett medium synligt som sådant först när det blivit obsolet, eller dess dominans utmanats. Det heterogena landskap av konstnärliga praktiker som omsätter litteratur som tradition, form eller konvention, befolkas av artefakter som en textcentriskt orienterad litteraturvetenskap löper risken att misskänna, vad gäller såväl identifiering som analys. Frågan är inte bara ”Vilka *är* litteraturvetenskapens objekt?”, utan också ”Var *finns* litteraturvetenskapens objekt?” Den sistnämnda frågan står här i fokus – det handlar om att finna strategier för att identifiera litterära praktiker som både skriver in sig i en litterär tradition och skriver om den, men som bär på egenskaper som gör dem svåra att hantera ur ett perspektiv som begränsar litteraturen till en tradition av blott text. Alternativet är att i första ledet lägga texten och hermeneutiska analys- och regleringsprinciper åt sidan, för att i stället fokusera på verket. I stället för en ideal struktur representerad av ett generiskt system av tecken och typer, ett konkret objekt i form av en temporal och spatial tilldragelse. Detta är ett prövande strategier för att närma sig verk som ”litterära praktiker” snarare än instanser av ”Litteratur”. Från exempel ur skandinavisk högromantisk kanonisk litteratur (C J L Almqvist) till arkiv- och approprieringsstrategier inom samtidskonsten (Lene Berg).

Ommundsen, Åse Marie
Høgskolen i Oslo og Akershus, Norge

Til ungdommen: Fra dikt til dokumentarfilm

Nordahl Griegs kjente dikt «Til ungdommen» (1936), var inspirert av den spanske borgerkrigen og ble re-aktualisert i og med andre verdenskrig. Noen år etter krigen (1952) ble det tonesatt av den danske komponisten Otto Mortensen, og er siden mest kjent som sang (sanglyrikk). Etter terrorangrepene 22. juli 2011, den mest dramatiske hendelsen i Norge siden andre verdenskrig, ble diktet transformert til 22. juli-dikt og brukt i minnemarkeringer både i Norge og Danmark. Sanger gir fellesskapsfølelse, og kan brukes til å realisere det forestilte felleskapet, skriver Benedict Anderson (1996, 141). «Til ungdommen» ble etter hvert regnet som «22. juli-låt», og foreslått innlemmet som salme i Norsk salmebok. Nordahl Griegs krigsdikt er blitt 22. juli - symbol og referansepunkt i utallige tekster som på ulike måter prøver å bearbeide 22. juli som nasjonalt, kollektivt traume (Assmann og Frevert 1999). «Til ungdommen» ble således den opplagte tittel og omdreiningspunkt i regissør Anne Kari Moes kritikerroste dokumentarfilm *Til ungdommen* (2012). Filmen vant prisen for beste dokumentarfilm på den 55. nordiske filmfestivalen i Lübeck i 2013, og ble sett av mer enn 30 000 på kino i Norge. Den nådde ut til et enda større publikum da den ble sendt på NRK1 i august 2013, og har også blitt vist på kino i Danmark og Sverige. Paperet vil drøfte diktet «Til ungdommen» og filmen med samme navn som utgangspunkt for kulturterapeutisk minnearbeid (Brekke 2010), altså til bearbeiding av det kollektive minnet. Hvordan er relasjonen mellom diktet og filmen, og på hvilke måter behandles henholdsvis krigen og terroren som kollektivt traume i disse tekstene? Hvilke symboler for ondskap (Ricoeur 1969) finner vi, og hvilke nasjonale verdier (re-) etableres?

Orehovs, Ivars
Latvijas Universitāte, Rīga, Latvia

Konsthistoriska element i Axel Munthes *Boken om San Michele* och deras tolkning i *Svenska dagböcker* av Zenta Mauriņa

Axel Munthes memoarlitterära bestseller *Boken om San Michele* (1929 / 1930) är ett verk med flerskiktig struktur. När det gäller bokens motiv, så handlar det om en människas möte med sina medmänniskor samt den sociala och naturliga omgivningen. Innehållet meddelar både om jag-berättarens professionella miljö, där det karakteriseras en lång rad relationer till andra läkare och egna patienter, samt inställning till olika slags samhälliga frågor både på den existentiellt privata och den offentliga nivån. Till exempel ägnar han sig åt miljöskydd, som kan handla både om utrotningshotade fåglar i författarens valda bosättningsorten på ön Capri och om för fara utsätta djurvärlden på hemmaplan i Sverige, i synnerhet i Lappland. Handlingen genomvävs emellertid av namnet på villan San Michele – som en slags symbolisk kvintessens på människans förmåga att skapa ett livsrum, vilket består av mångfaldiga element. Det handlar framförallt om konsthistoriska antikviteter (även den hemlighetsfulla sfinxen) från olika epoker och regioner, vilket syftar på att bli granskade och tolkade härmed även i det litteraturhistoriska sammanhanget. Den exillettiska författaren, kulturfilosofen och litteraturkritikern, Zenta Mauriņa (1897-1978), ägnar receptionsanalytisk uppmärksamhet åt en av sina favoritförfattare, Axel Munthe, i hennes memoarlitterära ”Svenska dagböcker I” (*Exilens tragik*, 1966). Syftet är att poängtera Z. Mauriņas bevisföring för Munthe som en mycket mänsklig personlighet i den blivande globaliserade världen, vilket enligt henne manifesteras i *Boken om San Michele* – genom att på en rik konst- och socialhistorisk basis skapa en harmoniskt belyst och möjligen från ondskan skyddad miljö. Det memoarlitterära verket uppfattas av henne som en slags programmatisk tillönskan, som bör ju förverkligas.

Oxfeldt, Elisabeth
Universitetet i Oslo, Norge

Kunsten og det spektrale i Lars Saabye Christensens *Modellen*

Lars Saabye Christensens *Modellen* (2005) er først og fremmest blevet læst som en kunstnerroman, der tematiserer det etiske dilemma, der kan opstå i mødet mellem kunstner og model – kunsten og det levede liv. Dette er et vigtigt tema, som jeg analyserer ved at vægtlægge den givne politiske kontekst. Med Jacques Derrida læser jeg romanen som et udtryk for *marxistisk hjem søgning* i en globaliseret verden, hvor grænsen mellem selvet og ”det andet”/”den anden” i stigende grad er udvisket efter kommunismens fald. *Modellen* udtrykker i Derridas terminologi en spøgelsesontologi (hantologi) og spøgelsesæstetik (spektropoetik). Saabye Christensen har med andre ord valgt en uhyggelig (”unheimlich”) genre, der understreger hans kritik af den blåøjede nordmand. Ved at fokusere på romanens brug af *intertekstualitet* (til Ibsens *Vildanden*) og *interart* (maleri, fotografi, videoinstallation) viser jeg, hvordan disse litterære virkemidler bygger op under værkets urovækkende, marxistiske, skrækromantiske tema.

Ragnerstam, Petra / Nilsson, Magnus
Malmö Högskola, Sverige

Litteratur ≥ litteratur?

I vår presentation vill vi introducera begreppet ”Big Literature”, vilket för oss är ett verktyg för att omformulera begreppet litteratur som ett fenomen som konstitueras i en mångfald av praktiker i ett flertal samhälleliga områden snarare än inom de verksamheter som bedrivs i det traditionellt ganska snävt definierade litterära fältet (skolan, akademiska institutioner, tidskrifter etc). I artikeln ”Litterär kanon och filateli” menar Peter Luthersson att den litterära kanon inte konstrueras av litteraturvetare utan av dem som ”bestämmer vem som ska ge namn åt gator och vem som ska stå staty på torg, av dem som beslutar vilka porträtt som ska pryda sedlar och frimärken”. Därför, menar han, är exempelvis feministiska kanonkritiker alldeles för upptagna med att räkna sidor i litteraturöversikter. I förlängningen av Lutherssons resonemang ligger, menar vi, en delvis ny syn på fenomenet litteratur där litteraturen blir ett större fenomen än det begreppet traditionellt betecknar. För att förstå hur litteraturen konstrueras idag måste vi undersöka allt från den offentliga kulturen (frimärken, monument, museer) och populär- och masskulturen (populärmusik, Tv-serier, film, tecknade serier, merchandise etc.) till den digitala kulturen (de sociala medierna, bloggar, chatterum etc.). Syftet med vår presentation är att försöka formulera grunddragen av denna nya litteratursyn och att diskutera vilka konsekvenser den kan ha för litteraturstudiet. Särskild uppmärksamhet kommer att riktas mot hur synen på kanoniserade verk och författarskap påverkas av att dessa representeras i en mängd olika mediala sammanhang. Vad händer exempelvis med *Röda rummet* när den inte längre bara existerar som text utan även som seriebearbetning och TV-serie, och hur påverkas vår syn på Strindberg av att han gett namn åt Augustpriset, eller att han går att köpa som bokstöd?

Rees, Ellen
Centre for Ibsen Studies, University of Oslo, Norway

Small Screen, Big Ideas: Bentein Baardson's *Peer Gynt*

Although stage productions of Henrik Ibsen's *Peer Gynt* appear in Norway with great regularity, no original screen adaptation of the text was undertaken until Bentein Baardson's 1993 production for NRK, over seventy years after the establishment of a professional Norwegian film industry in 1920 (Iversen 1998: 102) and over thirty years after the inception of Norwegian television broadcasting in 1960 (Ørjasæter 1994: 276). The absence from NRK's *Fjernsynsteater* (Television Theater) repertoire is particularly striking, given the spectacular visual imagery that characterizes Ibsen's text. Leif Longum suggests that the people behind NRK Television Theater concentrated instead on the later realist plays both because they were more in keeping with what he calls "television's realistic character" and because logistically and technically they were easier to pull off than a wide-ranging work like *Peer Gynt* (Longum 1979: 131). In what follows, I will investigate how Baardson utilizes the television medium to adapt and contextualize *Peer Gynt* for late modern audiences. Baardson's two-part series was well received at the time, and rather surprisingly it was voted best television drama in an unscientific reader poll carried out by the newspaper *Dagbladet* as recently as 2010 (Ramberg 2010: 36). Yet, as a number of the reviews published at the time of broadcast indicate, the production is in some senses quite simply too large for the small screen. I examine Baardson's revisionist referencing of religion and ethnicity and his attempts to modernize the sexual politics of the text, and reflect on how these thematic preoccupations shape Baardson's visual aesthetic. In doing so, I draw attention to the ways in which this visual aesthetic differs from that of Ibsen's textual universe.

Rustad, Hans Kristian
Høgskolen i Hedmark, Hamar, Norge

Fotografiets underlige tomhet. Et intermedialt perspektiv på noen dikt av Paal-Helge Haugen

Et særtrekk ved Paal-Helge Haugens poesi er det interartistiske perspektivet, og i noen av hans dikt spiller fotografiet en sentral rolle. Dette gjelder i fotoekfraser og i dikt som er trykket sammen med fotografier tidlig i forfatterskapet, så som i *Novel on visible white* (1969) og fjernsynsdramaet *Som natt og dag* (1970), og vi finner dikt som er orientert mot fotografiet i senere bøker, så som i *Kvartatt 2008* (2008). I min presentasjon ønsker jeg å løfte fram det intermediale perspektivet i noen av Haugens dikt, med særlig vekt på forholdet mellom poesi og fotografi. Jeg vil argumentere for at Haugens dikt forholder seg svært fritt til fotografiene, og at dette åpner opp for en lesning av diktene i lys av Derridas begrep «punctum ceacur» (1990) og Ranciéres begrep «det tankefulle bildet» (2012). Dermed kan vi forstå diktene som en inversjon av fotografiets funksjon, dvs. at fotografiet får en annen funksjon enn det «normalt» eller konvensjonelt sett har.

Sanders, Karin
University of California, Berkeley, USA

En Dosis Ord. Fiktionalitet og Materialitet

I H.C. Andersens “*Abc-Bogen*” (1858) bliver alfabetet og de enkelte bogstaver ikke blot beskrevet som selve den fysiske forudsætning for en mulig fiktionalitet, men tildeles tillige farlig magt og kontrol over mennesket. De kan “give Liv, slaae ihjel, glæde og bedrøve”. I Morten Søndergaards *Ordapotek* (2010) forlenes ordenes materialitet, og den magt vi tildeler sproget, med grammatikkens enkeltelementer (navneord, verber, adverbier, pronomener, numeraler osv.). Ordenes helbredende virkning, men også deres potentielle giftighed ved overdosering, fordrer at læseren selv styrer sit ord-forbrug. I Søndergaards materielle poetik skal sproget fortæres. I Andersens materielle poetik bliver sprogets mindstedele derimod til antropomorfe væsener, der giver liv til det, der betegnes, inden det fortæres: det lille ø’et kan blive en øster, der “veed, man kan æde den ud af sit Hus”. Mens Søndergaards projekt er led i det enogtyvende århundredes omkalfatring af bogens traditionelle form som kodeks, er Andersens brug af alfabetet som løsrevet fra, men også forbundet med papirsider og tryksværte, del af det nittende århundredes masseproduktion af bøger. En masseproduktion, som gør den enkelte bog overflødig eller ligefrem til skrot. Oplægget vil forsøge at diskutere hvordan Andersen og Søndergaard kan ses som eksempler på forfattere, der reflekterer over ord som ting, men også hvordan de, netop på grund af den over 150 års lange afstand mellem dem, kan give mulighed for at undersøge en historisk facet, hvor materialiteten (bogen og bogstaverne) og fiktionaliteten (i form af eventyrlige eller lyriske elementer) gensidigt udfordrer hinanden. I begge tilfælde er bogen i fare. Og i begge tilfælde gives den en ny inkarnation.

Schiedermaier, Joachim
Universität Greifswald, Tyskland

Bilde mot tekst. Tegneseriens strukturelle parodi. Eksemplet Jason.

Tegneserien er et medium som fører sammen en ikonisk og en språklig-symbolsk kode. Hittil har tegneserienarratologien oppfattet kodenenes samspill som harmonisk. Begge to bidrar til etableringen av en felles fortelling. Men hvordan ville vår oppfattning av mediet forandres, hvis vi – som Ole Frahm gjør det i sin avhandling *Die Sprache des Comics* – forstår kodene som to distinkte stemmer som gjentar hverandre som et ekko: liknende men ikke identiske? Tegneseriens struktur ville dermed være predestinert til en parodisk talemåte. I denne parodien ligger mediets modernistiske potensiale. Foredragets mål er for det første å diskutere Frahms tese fra 2010 og for det andre å presentere en av de mest fascinerende tegneseriekunstnere – den norske Jason (John Arne Sæterøy) – som mestrer mediets strukturelle parodi som få.

Simonhjell, Nora
Universitetet i Stavanger, Norge

Kopiografiens kroppslege tid

Kopimaskinene vart introduserte av Xerox på 1960-talet, men det var først på 1980-talet at dei vart ein fast del av alle slags kontor og skular. I dag er kopimaskinas gjennomlysande og fordoblende teknologi ein så sjølvstøtt del av papirarbeidarars kvardag at ein gjerne gløymer kor revolusjonerande denne måten å lage duplikat og ettertrykk på, er i seg sjølv. I boka *39 FYK: Louise Labé den yngres ustyrtelige vandringar & andre spekulum: 24 kopiografiar* (1983), utforskar den norske forfattaren Karin Moe (f. 1945) kopimaskinen som estetisk uttrykk. Dette gjer ho gjennom å leggje forskjellige objekt (medisinske instrument, blondar, pengestykke, papir, o.l.) direkte på kopimaskinas glasplate. Boka er bygd opp gjennom kollasjar mellom 24 av desse "kopiografiane" og 39 fragmentforteljingar av ulik lengd. Til saman utgjer dette ei forteljing, kring ei kvinne som deler namn med ein fransk renessansepoet, Louise Labé den yngres liv, kjønn og kropp. Kva slags narrativ blir dette? Har tids- og teknologiforskjellane innverknad på korleis vi les verket i dag?

Skaret, Anne
Høgskolen i Hedmark, Elverum, Norge

Litterære skulpturer. En utforskning av forholdet mellom Alf Prøysens fortellinger om Teskjekjerringa og Fritz Røeds skulptur *Teskjekjerringa*

Forholdet mellom litteratur og skulptur har lenge vært fruktbart. På den ene side har forfattere skrevet litterære tekster inspirert av skulpturkunst, ofte referert til som ekfraser. På den annen side har billedhuggere brukt litteratur som kilde til inspirasjon for sine skulpturer. Temaet for dette innlegget er ‘litterære skulpturer’, forstått som skulpturer som uttrykker og fortolker et spesifikt litterært verk. Mens ekfraser har fått mye oppmerksomhet i litteraturforskningen, har skulptur-litteratur-forholdet som dette innlegget retter søkelyset mot, blitt mindre utforsket. En grunn til det kan være den tilsynelatende store forskjellen mellom litteratur og skulptur med tanke på tids- og romaspekter (se Lessing 1766/2008). Jeg vil hevde at en litterær skulptur er tett forbundet med sin litterære kildetekst fordi den tilbyr sitt publikum nye versjoner av og innganger til den litterære teksten. Dette vil jeg demonstrere gjennom en undersøkelse av forholdet mellom Alf Prøysens klassiske fortellinger om teskjekjerringa og Fritz Røeds skulptur *Teskjekjerringa* (1973), i lys av perspektiver fra nyere intermedialitetsstudier (Elleström 2010; Rajewsky 2010). Målet er å gjøre rede for hvordan Røeds skulptur samspiller med og utfordrer Prøysens fortellinger, med særlig vekt på spørsmålet om hvordan skulpturen kan bidra til leserens forståelse av og erfaring med teskjekjerringfortellingene.

Skjerdingstad, Kjell Ivar
Høgskolen i Oslo og Akershus, Norge

«Såpeboblehuset» i «Avtrykk» – arkitektur i Hans Herbjørnsruds forfatterskap

Hans Herbjørnsruds novelle «Avtrykk» (*Blinddøra*, 1998) domineres av to bilder: «Såpeboblehuset» av glass som svever usynlig og tilsynelatende grenseløst, og scenen der novellens jeg-forteller kommer tilbake til sitt eget gårdshus og møtes av en renneløkke hengende fra mønet over inngangen. I forsøket på å løsne repet blir han hengende etter håndleddet med tåspissen berørende trappa i en bisarr svevende positur. Formålet med dette innlegget er å belyse glasshusets funksjon og betydning i novellen særlig ved å sammenligne med bildet av den hengende mannen. Gjennom denne lesningen vil jeg diskutere hvordan Herbjørnsrud bruker arkitektur – også i forfatterskapet for øvrig – og hvorvidt novellene er arkitektur. Det teoretiske omdreiningspunktet er Heideggers begrep «dwelling» slik det i «Building Dwelling Thinking» brukes dels om å bosette seg og å bli tatt vare på, og dels for å karakterisere menneskets væren-i-verden. For Christian Norberg-Schultz betegner det arkitekturens mest grunnleggende funksjon som for ham er å gjøre «space» til «place», å omdanne det romlige til et sted å være og kunne orientere seg ut fra. Å belyse Herbjørnsruds forfatterskap herfra er relevant både fordi han så sterkt betoner at han måtte vende tilbake til gården og grenda for å kunne begynne å skrive og fordi så å si alle hans noveller har gårdstunet som bærende topos. Novellen «Avtrykk» peker seg videre ut fordi den både samsvarer med Heideggers begrep og Norberg Schultz fortolkning av det, og fordi den samtidig så opplagt kaster rundt på det – her er det eksempelvis like mye tale om at «place» gjøres om til «space».

Slettan, Svein
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Fenomenet Tønes – naivisme og underleggjering i visekunst

Frank Tønnessen, alias Tønes, frå Sokndal i Rogaland har dei siste åra markert seg som ein av våre fremste visekunstnarar. I 2012 fekk han eksempelvis Spellemannsprisen både i vise- og tekstforfattar-klassa for albumet *Sån av Salve*. Tønes' viser har musikalske røter i blues og country, og tekstane er nært knytte til livet i heimbygda, understreka av framføringa på uforfalska sokndalsdialekt. Forankringa i det lokale/provinsielle synest ikkje vere noka hindring for suksess på nasjonalt plan. Tvert om, kan ein kanskje seie, for Tønes står i ein sterk visemusikalsk tradisjon der nettopp bygde- og dialekt-tilknyting har vore viktig for det kunstnarlege uttrykket. Det er nok å nemne Prøysen, Vømmøl og Hellbillies. I framlegget mitt vil eg ta for meg forholdet mellom Tønes' tekstar og dei musikalske stilartane han opererer i. Eg vil komme inn på det naivistiske uttrykket som er så typisk for denne viseartisten, både i tekst, musikk, framføring og i den visuelle utforminga av albuma. Og eg vil drøfte innslag av sitat/readymades, parodi, stilbrot, o.a., som gir både humoristiske og underleggjerande effektar. Av det rikholdige materialet frå sju album (1996-2012) vil eg komme innom låtar som f.eks. «Sveinung Svindlands herrefrisør», «Stuo e okkuperte», «Sko ikkje sagt någe hvis de va drid», «Bjørnar Vigeland», og «Sånn koga eg», som uttrykk for samspel av kunststartar hos ein underhaldande og engasjerande viseartist.

Slouková, Radka
Karlsuniversitet i Prag, Tábor, Tsjekkia

De engelske landskabsmalere som inspirationskilde for Karen Blixen

„Jeg har altid haft svært ved at se, hvordan et Landskab egentlig så ud, hvis jeg ikke af en stor Maler har fået Nøglen til det. Jeg har inderligst følt og erkendt et Lands særegne Natur dér, hvor den er blevet mig fortolket af en Maler. Constable, Gainsborough og Turner har vist mig England.“ Disse ord skrev Karen Blixen i sit essay „Til fire kultegninger“ og bekræfter her indirekte, at det er landskabsmalerier, som udgør en vigtig inspirationskilde for naturbeskrivelserne i hendes fortællinger. I mit foredrag vil jeg gerne undersøge, hvilken konkret indflydelse de tre berømte repræsentanter for det engelske landskabsmaleri – John Constable, Thomas Gainsborough og William Turner – havde på Karen Blixens værk. Det drejer sig ikke primært om de typiske ekfrastiske beskrivelser af ét konkret billede, men snarere om henvisninger til nogle bestemte motiver, kompositioner eller træk, som er typiske for de ovennævnte malere (fx Turners nærmest impressionistiske stil). Først og fremmest vil jeg analysere de fortællinger af Karen Blixen, som er knyttet til det engelske landskab, men jeg vil også vise, at Blixen benytter sig af de engelske landskabsmalerier som inspirationskilde for nogle fortællinger, som udspiller sig langt væk fra England.

Staxrud, Johan Magnus
Høgskolen i Telemark, Bø, Norge

Star Wars og poesi

I Anja Høvik Strømsteds lyrikkdebut *Darth Vader-eskalasjonen* (2013) er Darth Vader et sentralt motiv. På den ene siden er motivet en kulturell referanse til George Lucas' science-fiction-epos, på den andre siden er motivet benyttet for å fremheve situasjoner av emosjonell karakter og mellommenneskelige relasjoner i diktene. Motivet knytter konflikt og spenning i de to forskjellige mediene sammen, og etablerer en likhet i innhold mellom dikt og film. En effekt av dette er at diktene får et narrativt preg, der handlingen settes i sammenheng med *Star Wars*' episke struktur. I stor grad handler diktet med tittelen «Darth Vader» i *Darth Vader-eskalasjonen* om å tre inn i en karakter og tilegne seg denne karakterens egenskaper, samtidig som denne forandringen i karakteren både fremmer og vanskeliggjør sympati og forståelse. På denne måten er diktet også en refleksjon over det filmepos det henviser til. En gjentatt frase er «poetisk tid», og det uttrykkes et ønske om poetisk tid i *Darth vader-eskalasjonen*. Poetisk tid kan forstås som ønsket om virkelighetsflukt gjennom kunst og film, og betegner også en form for uklar nostalgi knyttet til *Star Wars*' kultstatus. Formålet er å undersøke bruken av referansene til *Star Wars* og intertekstualiteten som spiller på bestemte hendelser karakteren Darth Vader er involvert i. Det lyriske språket vil også være sentralt i analysen, ettersom Strømsted benytter seg av et oppstykket og utprøvende språk.

Stehlíková, Karolína
Masaryk University, Brno, Tsjeckia

Two Faces of Comrade Pedersen. Relations between Dag Solstad's Novel and the Film Comrade Pedersen by Hans Petter Moland

In 1982 Dag Solstad wrote a book *Gymnaslærer Pedersens beretning om den store politiske vekkelsen som har hjem søkt vårt land*, in which a history teacher Pedersen gives an account of his commitment in the regional organization of the radical Workers' Communist Party (AKP m-l in Norwegian). The plot of the book is set in the 1970s, the period in which leftish-oriented thinking and literature prospered and was cultivated by many writers in the West. Solstad's novel – together with e.g. *Fotballenglen* by Danish Hans-Jørgen Nielsen – is an important commentary on the mental landscape of Scandinavian intellectuals of that time. More than 20 years later Solstad's book was adapted for film by Norwegian filmmaker Hans Petter Moland (*Gymnaslærer Pedersen*, 2006). Apart from amplifying the ironic quality of the source, the aesthetics of this particular film has been influenced by communist iconography applied in a sophisticated and playful way. Based on the recent conclusions by the current adaptation theoreticians (Hutcheon, Leitch, Murray) the paper aims to explore the intermedial transfer of the story of teacher Pedersen including the questions related to the new “reading” provoked by the change of a vehicle (cf. Bortolotti's and Hutcheon's idea of a medium being a vehicle for the narrative idea in the same way that organisms are vehicles for genes). Another tool for finding the answer to the question “How does the change of media influence reception of teacher Pedersen's story?” will be Solstad's own commentary on the film as it was presented on the distributed DVD.

Stengrundet, Elin
Høgskolen i Hedmark, Elverum, Norge

Et flerstemt og tvetydig familiebilde. Wergelands *Blomsterstykke* som svar på og videreføring av Velásquez' «Las Meninas»

I Henrik Wergelands (1808-1845) store ekfrastiske verk, «Jan van Huysums Blomsterstykke» (1840), blir det referert til er en fiktiv etterligning av Diego Velásquez' «Las Meninas» (1656). Diktverket forteller historien før og etter øyeblikket som er avbildet i dette maleriet, slik Heffernan (1991) vektlegger at ekfrastiske verk ofte tilfører det *tidlige* til bildets stillstand. Samtidig som diktet kan leses som en fortolkning av maleriet, er det også paralleller mellom maleriets komposisjon og utformingen av diktet. "Las Meninas" er kjent for sin kompleksitet: det har flere samtidige synsvinkler, noe som gjør det flertydig (Kubler 1985). Denne kompleksiteten gjenspeiler seg i *Blomsterstykkets* komposisjon, og tekstinternt kan maleriet ses som en oppfordring til å vektlegge de ulike stemmene som genereres. Maleriet sies å fremstille Velásquez selv, den spanske kongen Filip IVs datter og ulike representanter fra hoffet. Som Velásquez og hans samtidige (Kahr 1975), forholder også Wergeland seg løst til sin virkelighet, altså maleriet. Ifølge diktet fremstiller den fiktive etterligningen en maler og en familie. Jeg vil legge særlig vekt på mannsfiguren i maleriets bakgrunn, og da som representant for *Blomsterstykkets* sentrale farsfigur, Adrian. I maleriet er mannen avbildet i et pregnant øyeblikk: det lar seg ikke avgjøre om han er på vei inn eller ut. Om enn uten å se diktverket som en fortolkning av maleriet, har den tidligere tolkningstradisjonen argumentert for at Adrian beveger seg mot familien (Groven Michaelsen 1977, Dvergsdal 2002). Ved å lede lesemåten ut fra Velásquez' verk, en lesemåte som svarer til moderne romantikkforståelser (McGann 1992), blir bevegelsen tvetydig. Slik utfordres også bildet av Wergeland som en naiv romantisk forsoningsdyrker.

Stenström, Johan
Lunds universitet, Sverige

Ingmar Bergman på Broadway

1956 hade Ingmar Bergmans *Sommarnattens leende* premiär. Denna film blev hans internationella genombrott. Stephen Sondheim sökte i början av 1970-talet ett ämne för en musikal. Han hade flera alternativ, flera tänkbara förlagor att bearbeta, flera möjliga adaptationer att ta ställning till. 1973 hade *A Little Night Music* premiär på Broadway. Den engelskfödde dramatikern Hugh Wheeler bearbetade Bergmans film så att ett underlag för en musikal kunde skapas. I sin adaptation följde Sondheim och Wheeler på olika nivåer Bergmans förlaga, medan de i andra avseenden radikalt avvek. Bevekelsegrunderna var skiftande men de dominerande var sannolikt genrebetingade. Min avsikt är att diskutera skillnader mellan förlaga och adaptation, dels i generella, teoretiska termer, dels vad gäller den specifika omvandling som *Sommarnattens leende* genomgick på sin väg till musikal på Broadway.

Steponavičiūtė-Aleksiejūnienė, Ieva
Vilnius University, Litauen

The missing final piece: the character of Malli Ross in the context of Karen Blixen's concept of art as play

The heroine of Blixen's "Tempests" – one of the stories in her last collection *Anecdotes of Destiny* (1958) – is introduced into the story with the help of the image of a game of chess. She is the last piece missing on the 'chessboard' of an artistic project – the actress needed to play the role of Ariel in Shakespeare's *The Tempest* to be staged by the theatre director Herr Soerensen. However, as it often happens in Blixen's stories, destiny plays tricks on people's plans, and Malli comes to play roles other than that designed for her by Herr Soerensen: an actress in a different version of *The Tempest* and the heroine of a romance, the action of which takes place in Christianssand (Kristiansand). The paper focuses on Malli's floating identity, which is shaped by her relation to other characters – other 'pieces' on the 'board' of the story, and her movements between different referential fields of the text: the world of theatre and Shakespeare in particular, the geographical space of Christianssand, the Bible, an opera by Wagner, as well as other stories by Blixen, where images of games also appear. By pursuing a metafictional strategy of reading, the paper explores how Malli's character partakes in conveying ideas about art: its creation, reception and relation to reality.

Storskog, Camilla
Università degli Studi di Milano, Italia

Det odödliga i *Den udødelige historie*. Karen Blixen i Guido Crepax grafiska tolkning

Guido Crepax (1933-2003) är en av Italiens mest kända serietecknare, mannen som skapade *Valentina*. Bland Crepax' mindre kända tolkningar av världslitteraturens klassiker finns Karen Blixens "skæbne-anekdote" *Den udødelige historie* i grafisk tappning. Serienovellen *La storia immortale* publicerades år 1991 i tidskriften "Comic Art", nr. 86. Den åtta sidor långa tecknade serien framstår som en kraftigt komprimerad version av Blixens berättelse utan att för den skull bli en banalisering av förlagan. Den tecknade historien är dessutom otvivelaktigt en hyllning till estetiken i Orson Welles filmatisering från 1967, *Une histoire immortelle*. I Crepax' läsning av novellen sker en tidsförflyttning från 1800-talets Canton till det 1900-tal som i själva verket stod främmande för Blixens berättarkonst. Tiden i serienovellen är 1920-tal, tidsstämningen speglas genom detaljer i mode, inredning och typografi. Förflyttningen i tid förstärker på ett underfundigt sätt novellens drag av odödlig vandringshistoria. Mitt bidrag till konferensen har som syfte att undersöka tillvägagångssätt, tolkningsstrategier och kompositionsval i överföringsprocessen från novell till tecknad serie. Welles filmversion av *Den udødelige historie* kom för Crepax att utgöra en annan viktig intermedial referens för visualiseringen av texten, vilket jag också vill försöka kommentera i min analys.

Svendsen, Erik
Roskilde Universitet, Danmark

Interart, autonomi, avantgarde, det postmoderne og teknologi

Mit paper har to spor, et teoriehistorisk og et analytisk nedslag som demonstrerer forbindelser mellem avantgarde, interart og den åbnende tekst, der bryder med den litterære autonomi. Mit eksempel er Klaus Rifbjergs leg med ready-made-tekstformer i *Boi-i-ing '64*. I 1960 demonstrerede Rifbjerg hvordan den fortættede, introvert modernisme kunne forny såvel det kunstnerisks formsprog som sansen for det moderne. Fire år senere inkluderer den eksperimentelle attitude en montage af fragmenter fra avisoffentligheden, populærkulturen og fx også en omfunktionering af parateksten. Rifbjerg er seismografisk følsom over for hvad der rører sig i 60'erne – et årti hvor avantgarden er aktiv. Det teoriehistoriske spor handler om den påfaldende tendens til at i år (årtier) hvor avantgarden er markant er der også flere interart-eksperimenter. Omvendt er der år hvor den litterære autonomi dominerer og følgelig er der en tendens til at udvekslingen mellem kunstarterne er mindre udtalt. Det gælder flot sagt for 1940- og 50'erne, hvor bogen stadig kunne opfattes som et privilegeret udtryk for den kritiske bevidsthed. I velfærdssamfundet bliver bogmediet for alvor udfordret af mediekulturen, der gerne åbner for udveksling mellem de æstetiske former og med det postmoderne og de digitale teknikker bliver interart-dialektikken evident.

Søndergaard, Leif
Syddansk Universitet, Odense

Erindringssteder i kunst og litteratur

Det teoretiske udgangspunkt er Pierre Noras begreb om *lieu de mémoire* (erindringssted), der i snæver forstand sigter på stedet, hvor den erindrede begivenhed fandt sted, men i bredere forstand kan omfatte begivenheder, personer, monumenter, litterære, kunstneriske og kulturelle frembringelser, symbolske artefakter m.m., som i tidens løb har fået en kanonisk status (Pierre Nora: *Les lieux de mémoire*, 1-5, 1984-92). Begrebet om erindringssted er beslægtet med *myte*begrebet. Erindringens forståelse (mythos) adskiller sig fra den historiske erkendelse (logos). Det afgørende i erindringskulturen og mytedannelsen er ikke de historiske kendsgerninger, men den måde historien indplaceres på i den kollektive bevidsthed. Erindringsstederne mytologiseres i nogle tilfælde, dvs. de løsriveres fra de historiske kendsgerninger, men altid på en måde, så de giver mening i den kontekst, hvor den anvendes. Myter og erindringssteder har til opgave at skabe holdepunkter for en fælles national bevidsthed. Et mindre antal skandinaviske erindringssteder, som kommer til udtryk i kunst og litteratur vil blive analyseret. Det gælder bl.a. Holger Danske-myten og Tre Kronor i Sverige.

Tanderup, Sara
Aarhus Universitet, Danmark

Intermedialitet og medie-nostalgi

Oskar K.s ”Af Olafur Kjartanssons optegnelser over den skjulte skrift”

Bogen er en form i forandring. Udbredelsen af nye medier gør, at den ikke længere kan tages for givet. Denne udvikling sætter sit aftryk i litteraturen. En række nye litterære værker reflekterer over bogens ændrede status og funktion i et nyt medielandskab ved at sætte fokus på bogen som visuel, materiel genstand. Forfattere som W.G. Sebald, Jonathan Safran Foer, Don DeLillo, Anne Carson, Reif Larsen, Steven Hall m.fl. indarbejder visuelle medier; fotografier, tegninger og film-stills i deres tekster eller eksperimenterer med bogens og tekstens egne visuelle dimensioner. Mit paper fokuserer på denne tendens med udgangspunkt i danske Oskar K.s grafiske roman ”Af Olafur Kjartanssens optegnelser over den skjulte skrift” (OKO); et i høj grad visuelt værk. Værket er interessant, fordi det griber tilbage til en tradition for eksperiment, til Avantgardens kunst og litteratur, samtidig med, at det reflekterer over den aktuelle mediehistoriske situation. Med udblik til moderne medieteori, repræsenteret ved bl.a. N. Katherine Hayles, læser jeg OKO som en refleksion over, hvad der sker med bogmediet i dag. Jeg argumenterer for, at værket afspejler en tendens, hvor bogen udstilles som et multimedium, der kan rumme og indgå i dynamisk samspil med andre medier, samtidig med, at der også er en medie-nostalgi på spil: en dyrkelse af bogen som gammelt medium. Altså læser jeg Oskar K.s værk som udtryk for, hvordan den nye litteratur ’husker’ bogmediet samtidig med, at den bevæger sig mod, og udforsker, andre nyere medier.

Tangstad, Merethe
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Fotografisk hukommelse i Sofi Oksanens *Utrenskning*

I 2008 gir Sofi Oksanen ut den kritikerroste og prisbelønte romanen *Utrenskning*. Resepsjonen roser dens sanselige språk og beskrivelser av hva kollektive og individuelle traumer, som krig og overgrep, gjør med mennesket. En stor del av styrken til Oksanen ligger i hennes evne til å fortelle den kollektive historien via enkeltmenneskets historie. Likevel vil først en nærlesning av Oksanens roman, og et mer inngående fokus på romanens *hvordan*, fremfor det gjennomgående fokuset på dens *hva*, åpenbare det potensialet for meningsdannelse som ligger i *Utrenskning* forstått som traumefortelling. Traumatiske opplevelser organiseres på andre måter enn ordinære narrative minner. De er språkløse og struktureres på et mer visuelt og kroppslig nivå, som gjenopplevelser i form av somatiske uttrykk, mareritt eller flashbacks. Visuelle måter å fortelle på, som ekfrase og fotografi, ivaretar denne dimensjonen ved organiseringen av traumatiske minner og samsvarer således med traumets sammensatte uttrykksformer. Oksanens roman bruker ulike visuelle fortellestrategier i formidlingen av traumatiske minner, og spesielt får et bestemt fotografi en viktig plass. Det har sin egen virkningshistorie og dukker opp på ulike steder i romanen. Slik blir det en sentral del av den språklige billedgjøringen av traume. Jeg vil se nærmere på fotografiets betydning i lys av teorier om traumer og visuelle fortellestrategier, og vise hvordan det formidler et fenomen som i traumeteori beskrives som abstrakt og språkløst (blant annet hos van der Kolk og van der Hart).

Thon, Jahn H.
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Forholdet mellom vise som lyrikk og vise som performativt teater: Arnljot Eggen

Temaet for dette innlegget er Arnljot Eggens tekster i *Pendlerne* (1973) med musikk av Finn Ludt. Grunnen til at jeg har valgt disse tekstene er at Arnljot Eggens *Baksideviser* (1970) var en av de aller første norske politiske visesamlinger. For første gang skrev en av Norges beste lyrikere (*Eit hovud i Havet*, 1965, og *Roller og røynd*, 1967) en visebok der kjente komponister som Bjarne Amdahl, Alf Hambe og Finn Ludt lagde melodier til. Det vil være interessant å se hva som skjer når en anerkjent lyriker går inn i visesjangeren. Et viktig trekk ved 70-tallets visebølge var utvidelsen mot opptreden og det performative, med den ultimate form: teateret. Teatervisene var en multimedial kombinasjonsform der handling, gester, musikk og tekst virket sammen. De viktigste stykkene var *Svartkatten* og *Pendlerne* som ble laget av skuespillere på Nationalteatret. Det er den performative kombinasjonsformen som vil stå sentralt i denne undersøkelsen. Hvor viktig er teksten, hvor viktig er musikken og hvor viktig er opptreden?

Tønnessen, Elise Seip
Universitetet i Agder, Norge

Mumitrollet fra bildebok til app

I dette innlegget vil jeg gjøre en sammenlignende analyse av Tove Janssons bildebok *Hur gick det sen* (1952) og bildebokappen som remedierte denne bildeboka i 2012. Boka kom ut første gang på norsk i André Bjerkes oversettelse i 1957 (*Hvordan gikk det?*), og så sent som i 2010 ble den trykt opp igjen. Historien er enkel: Mumitrollet og Mymlen er på vei gjennom skogen på leting etter lille My. Det er alt de møter underveis, som skaper dynamikken i framstillingen, både verbalt og visuelt. Bildeboka var nyskapende på 50-tallet ved at den spilte på bokmediets materialitet: Gjennom hele boka er det laget hull i sidene, slik at leseren hele tiden får et første glimt av hva som kommer på neste oppslag. Først på siste oppslag tematiseres dette: da er hullet blitt så lite at det er umulig å komme gjennom, og konklusjonen er at de fiktive karakterene må bli i Mumidalens eventyrlige univers. Bildebokappen er en nordisk samproduksjon med avansert bruk av nettbrettets teknologiske muligheter for animasjon, interaksjon og bevegelsessensitivitet. I analysen vil jeg legge vekt på hvordan materialitet, sanselighet og leserrolle endres i overgangen fra analogt papirmedium til digital skjerm, og drøfte hva dette gjør med den estetiske opplevelsen. Teoretiske perspektiver hentes fra multimodal sosialsemiotikk, medieestetikk og Bolter og Grusins remedieringsteori.

Vederhus, Inger
Høgskolen i Oslo og Akershus, Norge

**Klanger frå tavler. Dorothe Engelbretsdatter: *Siælens Sang-Offet* (1678) og
Cecilie Løveid: *Himmelstykke* (2014)**

Diktinga til barokkpoeten Dorothe Engelbretsdatter (1634 -1716) er det som seinare kan vurderast som inter artes – mellom kunstformene – i ei førmoderne tid då musisk bruk var avgjerande og nærmast sjølvstøtt for ein diktar. Tekstane hennar skulle m.a. lyde under kyrkjetak følgt av musikk, jf tittelen *Siælens Sangoffer* (1678). Dorothe Engelbretsdatter introduserte strofene med oppmodingar til m.a. rituell deltaking, «Siunges som...». Variasjonar over Dorothe Engelbretsdatters kunstformer blir moderne uttrykt gjennom ulike legeringar, seinast i Odde kyrkje 9. - 13. oktober 2013 under «Litteratursymposiet» kor forfattaren Cecilie Løveid og vokalisten, elektromusikaren Mari Kvien Brunvoll framførte bestillingsverket *HIMMELSTYKKE. Tidstavler, ENKE-ENKE, Silhuetten er det viktigste ved drakten*. Cecilie Løveids tekst *Himmelstykke* (førbels tittel) kjem hausten 2014 ut i bokform og tilvisingane til bildekunst m.m. via omslagsmåleriet av Mari Slåttemid: *Himmelstykke Sky Centre, la Ignoranza, Tiepolo (red) Green yellow, Tiepolo rose blue, Gray small, Ceiling, el annet Tiepolo* kan tolkast som ein av fleire sentrale referansar i verket. Innlegget diskuterer klanger frå dei barokke Dorotheetekstane og framstillinga av den første kvinnelege norske forfattaren som ei moderne kunsthending. Cecilie Løveids skriftkunst vil bli diskutert spesielt som eit relasjonelt felt i høve til Engelbretsdatters tekst, i høve til andre visuelle uttrykk og musikk. Med utgangspunkt m.a. i Nicolas Bourriauds omgrep «relasjonell estetikk», *Relasjonell estetikk* (2007), drøftar innlegget korleis *HIMMELSTYKKE* opnar for utvekslingar frå Dorothe Engelbretsdatters tekst gjennom ulike tider, bøker og gudshus, «en kunst som tar sfæren av menneskelig samhandling og den sosiale sammenheng som teoretisk horisont, heller enn å bekrefte et symbolsk autonomt og *privat rom*».

Vest, Rasmus Dahl
Aalborg Universitet, Danmark

Perspektiver på digitale diskurser i dansk samtidspoesi med udgangspunkt i Pejk Malinowskis *Den store danske drømmebog* og Eva Brøndsted Kinchs *Avoid reality at all costs*

I oplægget vil jeg med udgangspunkt i Pejk Malinowskis *Den store danske drømmebog* og Eva Brøndsted Kinchs *Avoid reality at all costs* diskutere samtidspoesiens inkorporering af digitale diskurser. Mere specifikt vil jeg argumentere for, at digitale procedurer og organiseringsformer i stigende grad anvendes inden for bogmediets analoge rammer. Denne tendens synes tydeligst inden for, det man kan kalde konceptuel litteratur. Her aktualiserer materialeophobning og rigide organiseringsformer en art analog data mining, der synes mere maskinel end egentlig poetisk. Min hensigt med oplægget er dog at udfordre denne maskinelle opfattelse af konceptuel litteratur ved at påpege, at disse ”maskinelle” procedurer blot reaktualiserer/realiserer en præ-digital avantgardistisk diskurs.

Vioreanu, Carmen
Universitatea din București, Romania

Det skandinaviska drömspelet i slutet av 1900-talet och början av 2000-talet: struktur och tendenser

Syftet med denna uppsats är att undersöka struktur och tendenser i det skandinaviska drömspelet i slutet av 1900-talet och början av 2000-talet. Som utgångspunkt för drömspelets definition använder jag August Strindbergs egna reflexioner kring hans vandringsdramer och sagospel samt Strindbergs begrepp ”treenigheten dröm-dikt-verklighet” och ”dematerialisering”. Frågorna jag utgår ifrån och som jag ska besvara i uppsatsen är: vilken struktur har drömspelet i slutet av 1900-talet och början av 2000-talet, vilka suggestioner använder dramatikern i sitt skrivande för att skapa ”dematerialisering” av tid och rum och mångdimensionella verklighetsupplevelser, vilka beståndsdelar lånar samtida skandinaviska dramatiker från andra konstgrenar för att skapa fantastiska inslag, vilka gestalter influerar teckningen av huvudpersoner och dubbelgångarmotiv, finns det någon drömspelsteknik idag. Översikten byggs huvudsakligen på teaterpjäserna *Bettysagorna* av Åsa Lindholm, *Monsterkabinettet* av Malin Axelsson, *Morgen og aften* och *Verdens ende* av Astrid Saalbach, *Og til sidst går verden under* av Peter Asmussen och *Neverland* av Maria Tryti Vennerød, men även andra skandinaviska samtidsdramatiker och deras verk lyfts fram i sammanhanget.

Wasilewska-Chmura, Magdalena
Uniwersytet Jagiellonski, Krakow, Polen

**Musikaliskt tänkande i litteraturen som förnyelsesstrategi.
Musik som modell respektive materia mellan modernismen och
neoavantgardet i Sverige**

Mitt paper tar upp musikaliskt tänkande i svensk 1900-talspoesi på det poeteologiska planet, dvs. som en medveten strategi att förnya poesin. Under 1900-talet skedde ett paradigmskifte i de svenska poeternas musikuppfattning mellan högmodernismen och neoavantgardet. Den förra strävade efter att rättfärdiga den traditionella diktformens upplösning och sökande efter nya uttrycksmedel. Musiken fungerade då som *modell* för den fria versens inre nödvändighet och harmoni, som representerades av traditionella musikformer och -stilar. Efterkrigskonsten med sina radikala experiment kom att fokusera på mediernas inneboende potential i stället för konstarnas estetiska principer. Den dåtida musiken utforskade den klangliga verkligheten och utvidgade sina gränser för alla sorters ljud och deras behandling. Dess fokus på klangerna som sådana blev en förebild för den svenska konkretismen som byggde på språkets materialitet. Musiken betraktades alltså av poeterna som *materia* – det rena mediet, befriat från sina historiska kontexter. I denna sin egenskap blev den förebildlig för poetisk artefaktion som även den strävade efter att befria språket från kommunikativa uppgifter. Detta paradigmskifte – från estetisk till medierelaterad attityd – kommer att diskuteras utifrån ett antal svenska poetiska och poeteologiska texter från perioden 1930-1970.

Wennerscheid, Sophie
Gent universitet, Belgia

Die Abwesenheit von Glück. Oder: Die Stille der Kunst bei Herman Bang, Vilhelm Hammershøi und Carl Th. Dreyer

In meinem Vortrag möchte ich über eine subjektive Betrachtung ausgewählter Werke von Bang, Hammershøi und Dreyer einen Assoziationsraum beschreiben, der sich zwischen Literatur, Kunst und Film ausspannt. Die Weite und Stille des Raumes ergibt sich aus dem, was in diesem Raum nur als Abwesendes vorhanden ist: Glück. Die Abwesenheit von Glück eröffnet einen Raum schmerzhafter Stille und verweist auf die Nähe des Todes. Erfahbar wird diese Nähe über die spezifische künstlerische Gestaltung des Raums und über die Figur der Frau in diesem Raum. Insbesondere in Bangs Roman *Ved Vejen* (1886), in den *Interiør*-Gemälden Hammershøis und in Dreyers Film *Gertrud* (1964) stehen diese Frauenfiguren für den hilflosen und sprachlosen Schmerz unerfüllten Begehrens. Zu fragen ist: Verschwindet das Glück, wenn der Tod kommt? Oder kommt der Tod, wenn das Glück verschwindet? Und was in den ausgewählten Bildern, Texten und Filmen lässt dieses Verhältnis von Glück und Tod überhaupt spürbar werden? Welche künstlerischen Mittel setzen Dreyer, Hammershøi und Bang ein, um uns die Abwesenheit von Glück und die Nähe des Todes erfahren zu lassen? Und wie verdichten sich diese Mittel in der wechselseitigen Betrachtung der Werke? Mit meinem Vortrag möchte ich einen Beitrag zu einer ‚Ästhetik der Stille‘ leisten und erste Ansätze zu einer ‚Philosophie der Stille‘ vorstellen.

Wenusch, Monica
Wiens Universitet, Østerrike

Yahya Hassans debutdigtsamling *Yahya Hassan* (2013) som intermedialt fænomen

Den unge danske digter *Yahya Hassan* (f. 1991) med migrationsbaggrund udgav i oktober 2013 en digtsamling, som vakte stor publikums- og medieinteresse. Frem til december 2013 solgtes 100.000 eksemplarer, et oplag, der er det største nogensinde for en dansk digtsamling. Hassans digte er på mange måder bemærkelsesværdige, idet han anvender op til flere mediale kneb. Ikke blot leger han med begreberne fiktion og virkelighed, idet han fortæller sin egen (dramatiske) livshistorie som andengenerationsinvandrer med muslimsk baggrund, narkomisbrug, m.m., men på et metaplan fortæller han også, hvordan digtene blev til, hvordan hans interesse for litteraturen vakttes og hvordan denne interesse har 'reddet' ham. Ligeledes på et metaplan nævnes Karl Ove Knausgård som et af forebillederne, som igen skaber en tæt forbindelseslinje til en af de nyere tendenser i samtidslitteraturen – den bevidste medialisering af fiktion og virkelighed. Det intermediale element består også i, at digteren retter en kritik mod den ukritiske islamdyrkelse. Spurgt om dette i fx. nyhedsprogrammer svarer Hassan, at han ikke har et politisk budskab, da han udelukkende forstår sig selv som digter. Hans udsagn er dermed kunst og skal ikke forstås som politiske angreb. En anden form for (inter-)medialisering skabes på et kunstnerisk plan. Digtene er skrevet i versaler, de bliver råbt ud i verden, og digtene lever især i kraft af deres klang og rytme, ikke mindst gennem digterens – multimediale – oplæsninger, en bevidst iscenesættelse, der ligeledes skaber interesse – men også fremprovokerer hårde angreb fra dem, der har følt sig trådt over tærne. Jeg vil i mit indlæg fokusere på de ovennævnte punkter mht Yahya Hassans digte som intermedialt kunstværk – placeret mellem fiktion og virkelighed, medialisering og performance.

Westerlund, Anders
Åbo Akademi, Finland

”... när allt detta för mig samlar sig i en enda oförlömlig syn!” Essäistiska ekfraser hos Hans Ruin

En ofta förbisedd del av den finlandssvenska författaren Hans Ruins (1891–1980) mångsidiga produktion är den konsthistoriska, med verk som *Nutidskonst i psykologisk belysning* (1923) och *I konstens brännspegel* (1949). Konst är också ett återkommande ämne i många av hans essäer, och därifrån finns en koppling till den framträdande roll som beskrivningar av synintryck över lag spelar i hans essäistik. Min granskning rör denna aspekt, vilken täcker en mångfald av visuella element – från illustrativa stämningsskapande inslag till skildringar där den symboliska potentialen utnyttjas. Den antika innebörden av begreppet *ekfras* passar väl in på den förstnämnda typen av: att fånga publikens intresse med hjälp av livfulla, visuella beskrivningar. Att Ruin var känd som vältalare och att många av essäerna ursprungligen varit tal gör det relevant att undersöka hans medvetna användning av detta retoriska grepp, inte minst när han själv ofta omnämner de målande beskrivningarna med ord som ”bild”, ”tavla” eller ”scen”. Den andra funktionen som de visuella beskrivningarna kan ha – att vara utgångspunkt när enskilda iakttagelser transformeras till talande metaforer eller symboler – är å sin sida ett karakteristiskt drag för essän som genre. Med hjälp av teorier om ekfras och essäistik dubbelexponerar jag i min granskning de visuella inslagen i Ruins essäer, främst med exempel från essäsamlingen *Gycklare och apostlar* (1934), och visar hur grundläggande de är för hans sätt att använda genren.

Wiland, Sverre
Universitetet i Agder, Kristiansand, Norge

Samvirket mellom kunstformene i den fremførte romansen

Arne Garborgs diktsamling *Haugtussa* fra 1895 regnes som et hovedverk i norsk lyrikk. Edvard Griegs *Haugtussa Sang–Cyklus* fra 1898, basert på 8 dikt fra *Haugtussa*, er skrevet for piano og sopran og er blant Griegs beste og mest fremførte romanser. Med utgangspunkt i adjektivene *sensitiv*, *ekstensiv* og *livlig* som Alexander Gottlieb Baumgarten (1714- 1762) utviklet for å kunne beskrive diktets særlige egenskaper i habilitetsavhandlingen “Filosofiske betraktninger over forskjellige trekk ved diktet” fra 1732, vil jeg analysere hvordan disse egenskapene utvikles når et dikt blir et interartisk uttrykk gjennom tonesetting og fremførelse. I Baumgartens poetikk karakteriserer sensitiv både forestillingene vi danner oss om våre opplevelser og erfaringer, og måten diktet uttrykker disse i ord og lyrisk tale. Diktets poetiske kvalitet avhenger av at forestillingene blir så klare at de kan gjenkjennes og medoppleves. Dette skjer ved ekstensiv, utvidet, fremstillingsmåte i diktet der eksemplifisering, billedlig uttrykksmåte, appell til følelser og god indre orden i de sammenbundne forestillingene vil være noen hovedtrekk. Diktet blir livlig når sensitive forestillinger fremtrer for leseren/tilhøreren gjennom mange forskjellige virkemidler med hensyn til sansbare trekk i diktet, til den ekstensive fremstillingsmåten og til egen eller andres tolkende lesning. “Det syng” fra *Haugtussa* vil bli brukt for å vise hvordan det sensitive, ekstensive og livlige i diktet blir bearbeidet i Griegs fortolkende musikalske komposisjon og i enhver fortolkende fremførelse, og til å vurdere elementer ved tonesetting og fremføring som forøker eller reduserer opplevelse, forståelse og erfaring i forhold til det en diktlesning innebærer.

Wilkus, Aleksandra
Adam Mickiewicz Universitetet i Poznań, Polen

Memory, lyrikk og billedkunst. Samspill mellom tre budskapsbærende elementer i Lars Saabye Christensens diktsamling Sanger & Steiner

Innleggets formål er å belyse hovedproblemer og *kunstneriske visjoner* som leseren konfronteres med i Lars Saabye Christensens diktsamling *Sanger & Steiner*. Dersom man går ut fra tesen om at kunst ikke bare formidler tanker og følelser, men dens budskap streber også mot å bli tidløst, oppstår det et spørsmål om hvordan en visjon beskyttes og beholdes. I tilfellet Saabye Christensens er det nemlig ikke bare snakk om diktekunsten i klassisk forstand, som eksempelvis impliserer det musikalske aspektet, men snarere om diktningen, erindringstematikken og deres synlige forbindelser med visuell kunst. Forfatterens visjon synes altså å være intensjonelt interartistisk på alle nivåer – *Sanger & Steiner* er faktisk en lyrikk-bildebok som oppstod i samarbeid med keramikeren Torunn Myrann. Ideen var nemlig å kombinere forfatterens dikt med leirtavler hvor det er innstemplet sitater fra hans tidligere lyriske forfatterskap. Sitatene kommer i endeffekt i en interessant og fruktbar dialog med nyere dikt. Den tredje avgjørende faktoren ift. bokens innholdsmessige budskap er begrepene ”erindring” og ”fortid”. Diktenes lyriske dominant er nemlig jeg-ets minnereise og dets vilje til å bevare fortidens bilder i sinnet. Av den grunn er fortolkningen basert på *Memory Studies* – en vitenskapelig disiplin som åpner nye tverrfaglige diskurskategorier bl.a. innen litteraturforskning. Uansett virkemidler er poenget å materialisere minner og beholde dem i en eller annen varig form. Leirtavler, lyrikk, det temporale, samt diktenes sangbare struktur danner altså en synlig kunstnerisk ramme for samlingens helhetlige visjon. *Sanger & Steiner* er utvilsomt et kunstinternt uttrykk for et tett og primært harmonisk samspill mellom de ovennevnte elementene.

Ølholm, Marianne
University of Copenhagen, Denmark

Ida Börjel's *Skåneradio* as a site-specific work

Within the visual arts the relation between the artwork and locality has been described through the concept of *site-specific art* since the late 1960's. This reading of Ida Börjel's *Skåneradio* (Radio Scania) (2006) is based on the assumption that this theoretical approach which has evolved from the visual arts can contribute to uncover and identify literary practices exploring the interface between the literary text and a local context. Börjel's book consists of what appears to be transcripts of listeners' calls on air to a local radio station. The work can be perceived as *site-specific* in several ways. The title situates the work in a geographical region, and the local radio station as conceptual and medial framework is tied to language, dialect and more generally to a local discourse with local topics and issues. *Site-specificity* is also a characteristic of other works of conceptual poetry appropriating material from specific local contexts. An example of this is the American poet Kenneth Goldsmith's *Traffic* (2007) based on traffic reports from a radio station in New York. The conceptual literary texts become *site-specific* through their integration into non-artistic discourses making it difficult to determine where the appropriated material ends and the work begins. Thus the relation to locality and context concerns the aesthetic boundaries of the literary text. The theoretical basis of my reading consists of views on locational identity (Kwon 2004) but also Bourriaud's concept of *relational art* and discussions of the involvement of contemporary art with the social context and everyday life.

Ørjasæter, Kristin

Norsk barnebokinstitut / The Norwegian Institute for Children's Books, Oslo, Norway

Et 'åpent sanserom'. Om terskelposisjon i Stian Holes bildeboktrilogi om Garmann

Et analogt produsert fotografi unnlater å henlede oppmerksomheten på at det er et medium, derfor vil betrakteren av fotografiet neglisjere at objektet er avbildet (Barthes 1980). Men *Software takes command* og får oss til å tenke annerledes, hevder Manovich (2013). Photoshop er den digitale ekvivalent til fotografens arbeidsredskaper. Manovich forklarer hvordan arbeidsoperasjonene i photoshop fjerner bildet fra dets opprinnelige referanse. Overgangen fra å arbeide med transparente til hypermedierte bilder endrer forestillingen om hva et bilde er; ikke en avbildning, men en fremstilling (2013, 13). Den norske bildebokkunstneren Stian Hole er kjent for å benytte photoshop. Når han beskriver sin arbeidsmetode er han mest opptatt av hvordan han arbeider med seg selv for å "skjerpe sansene [...] å trene opp en årvåkenhet for oftere å komme i sanseposisjon" (2008, 157-58). Det kunstneriske arbeidet handler altså ikke bare om en rekke arbeidsoperasjoner, men også om å øve opp sin egen sansevårhet. Hole blir i stand til å produsere en virtuell virkelighet ved å hensette seg på terskelen mellom den virkeligheten som han produserer i, og den virtuelle som han produserer frem. Mitt spørsmål er hvordan den terskelposisjonen som Hole beskriver som bildebokarbeidets utgangspunkt gjenspeiles i trilogien, og i hvilken grad trilogien evner å hensette leseren på en tilsvarende terskel der den virtuelle og den aktuelle virkeligheten er tilstede samtidig i et 'åpent' sanserom. Ambisjonen er å diskutere sammenhengen mellom teknologi, sansning og estetikk med utgangspunkt i den performative estetikens terskelbegrep, og med spesielt fokus på bildeboksjangrens særlige forhold mellom tekst og bilde.

Åslund, Arnfinn
Høgskolen i Telemark, Norge

Stompa som Bjørnson-tolker

I 1948 startet BBC en hørespillserie av Anthony Buckeridge om skolegutten Jennings og hans kamerater. Serien ble en suksess, og i 1955 fikk Nils-Reinhardt Christensen ansvaret for en norsk adaptasjon. Han besørget 30 hørespill, 22 bøker og fire filmer. Stompa ble gjenstand for et effektivt vekselbruk mellom radioen, boka og kinofilmen. Mitt foredrag fokuserer på filmen *Stompa selyfølgelig!* (1963), som er en filmatisering av boka *Stompa blir teatersjef* (1960). Jeg skal si litt om hva jeg kommer til ta tak i: Boka har rikelig med litterære referanser, særlig til Ibsen og Bjørnson, noe av dette er bevart i filmen. Felles for bok og film er teatermotivets sentrale plassering, det topper seg med guttenes oppsetning av Bjørnsons *Sigurd Jorsalfar*. Klimaks er en festforestilling med høy stemning i salen. Bjørnson-stykkets nasjonale patos avløses av den muntre stemningen i rektors film om *Dagligliv ved Langåsen pensjonatskole*. Teatermotivets og filmprosjektet etablerer et metanivå. De to kunstformene teater og film konfronteres, med vekt på deres forskjellige muligheter og forutsetninger. Den kollektive livsformen ved skolen blir en påminnelse om fellesskapsdimensjonen i estetisk erfaring. Filmen kom året før grunnlovsjubileet i 1964. På flere måter tematiseres det nasjonale, særlig i festforestillingen og i Stompas klasseromsmonolog, da han blir hørt i lekse om unionstiden. I 2014 er vi ved et nytt grunnlovsjubileum, og med utgangspunkt i dette vil jeg nærme meg Nils-Reinhardt Christensens verk. Det er tankevekkende som estetisk refleksjon og i sin tematisering av det nasjonale. Teoretiske referanser blir særlig Benjamin, Gadamer og Benedict Anderson.